

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Mojca Zupan

**Primerjava prilagajanja Slovenske vojske in policije
spremenjenemu varnostnemu okolju**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Mojca Zupan

Mentor:izr. prof. dr. Iztok Prezelj

**Primerjava prilagajanja Slovenske vojske in policije
spremenjenemu varnostnemu okolju**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Zahvaljujem se svojemu mentorju izr. prof. dr. Iztoku Prezlju za vse napotke in spodbude, svoji družini za potrpežljivost in vsem, ki so mi pomagali pri izdelavi magistrskega dela.

avtorica

Primerjava prilagajanja Slovenske vojske in policije spremenjenemu varnostnemu okolju

Varnostno okolje se je po koncu hladne vojne spremenilo in zato od mednarodnih organizacij in posledično nacionalnih držav zahtevalo drugačen pristop k zagotavljanju varnosti. Zagotavljanje nacionalne varnosti je interes vsake države, zagotovitev le te pa je zelo težko in možno samo z uspešno kombinacijo sistemov, ki so zadolženi za zagotavljanje varnosti. Države poskušajo svoje strateške varnostne dokumente približati trenutnim varnostnim razmeram in posledica tega so spremembe v strukturi in organizaciji posameznih elementov za zagotavljanje varnosti. Z včlanitvijo Republike Slovenije v Evropsko unijo in zvezo Nato se je njen položaj v mednarodni skupnosti spremenil in kot polnopravna članica teh organizacij, je morala svoj prispevek nuditi tudi pri zagotavljanju mednarodne varnosti, kar je močno vplivalo na Slovensko vojsko in policijo. Republika Slovenija je kot novonastala država morala najprej vzpostaviti svoj nacionalnovarnostni sistem, hkrati pa se zaradi vključitve v mednarodne organizacije in sodelovanja v mednarodnem okolju, prilagajanju temu okolju ni mogla izogniti.

Spremembam in prilagajanju pa se kot instituciji za zagotavljanje notranje in zunanje varnosti nista mogli izogniti niti Slovenska vojska niti policija. Spremenjeno varnostno okolje in novi viri ogrožanja silijo posamezne države k sodelovanju pri zagotavljanju tako nacionalne kot kolektivne varnosti in zato prihaja v državah do sprememb v strukturi in organizaciji posameznih varnostnih sistemov.

V magistrskem delu sem želela predstaviti spremenjeno varnostno okolje in njegov vpliv na Republiko Slovenijo pri prilagajanju novemu varnostnemu okolju in primerjati prilagajanje in spremembe v Slovenski vojski in policiji. Glede na to, da je Republika Slovenija članica Evropske unije, in zveze Nato, je predstavljeno tudi njuno spreminjanje po koncu hladne vojne. V nadaljevanju pa so najprej analizirane spremembe v Slovenski vojski, nato v policiji in na tej podlagi primerjava, v kateri so prikazane podobnosti in razlike v prilagajanju Slovenske vojske in policije spremenjenemu varnostnemu okolju. Primerjava in analiza je narejena na podlagi indikatorjev, ki prikazujejo prilagajanje spremenjenemu varnostnemu okolju, in sicer: mejniki razvoja, sprememba temeljnih nalog, sodelovanje v mednarodnih operacijah in misijah, sprememba pri načinu pridobivanja kadra, število zaposlenih, vloga rezervnega sestava, vloga žensk in javno mnenje glede zaupanja v Slovensko vojsko in policijo.

Varnostne razmere pa so povzročile, da sta Slovenska vojska in policija kljub zakonskim predpisom, ki jima določajo sodelovanje v določenih primerih in področjih, morali spremeniti oziroma razširiti svoje temeljne naloge delovanja. In tako je bilo določeno, da imajo vojaki pri izvajanju nalog varovanja državne meje tudi policijska pooblastila. Področja oziroma aktivnosti njunega sodelovanja, se na podlagi podpisov načrtov sodelovanja, povečujejo in glede na vedno nove varnostne grožnje se bodo morali tudi v prihodnje. V prihodnje pa bosta morali Slovenska vojska in policija prilagajati tudi svoj razvoj, da se bosta lahko odzvali na nove varnostne grožnje.

Ključne besede: prilagajanje, Slovenska vojska, policija, varnostno okolje

Comparing adaptation of Slovenian army and Slovenian police force to changed security environment

After the end of the cold war the security environment changed which, in order to ensure security, demanded a different approach from national states and international organisations. National security is in the interest of every single sovereign state but ensuring it is very difficult and possible only with successful combination of systems responsible for ensuring security. Countries are attempting to align their strategic security documents with current security conditions. This results in changes in the structure and organisation of individual elements responsible for ensuring security. With Slovenian membership in the European Union and NATO alliance the position of Slovenia in the international community has changed. As a full member of these organisations Slovenia had to participate in ensuring international security which had a strong impact on both institutions responsible for ensuring security. As a newly formed country the Republic of Slovenia first had to implement its own national security system. At the same time, Slovenia's accession to international organizations and cooperation in the international environment called for adaptation of its national security system. As a result, the Slovenian army and police force, which are institutions responsible for ensuring internal and external security, were also unable to avoid changes and adaptations. The changed security environment and new sources of threat are forcing individual countries to cooperate in order to ensure national as well as collective security. This leads to changes in the structure and organisation of security systems of individual countries.

In this Master's thesis I attempt to present the changed security environment and its impact on the Republic of Slovenia during adaptations to the new security environment, and compare these adaptations and changes in the Slovenian army and police force. Since the Republic of Slovenia is a member of the European Union and NATO alliance we also present the evolvement of these two organisations after the end of the cold war. I continue with the analysis of changes in the Slovenian army and Slovenian police force. Based on the findings we present a comparison, in which we show the similarities and differences in the adaptations of the Slovenian army and police force to the changed security environment.

The comparison and analysis are based on indicators which show adaptation to the changed security environment. These indicators are as follows: development milestones, changes in fundamental tasks, cooperation in international operations and missions, changes in recruiting, number of employees, role of army and police reserve, role of women and public opinion regarding trust in the Slovenian army and police force.

Security conditions also caused that the Slovenian army and police force, despite statutory provisions which defines cooperation in certain situations and certain domains, had to change and expand their fundamental tasks. In this way it was stipulated that soldiers, while performing tasks of protecting the national border, have police jurisdictions as well.

Based on the signing of cooperation plans, the domains and activities of the cooperation between the Slovenian army and police force are expanding and will need to expand also in the future due to constant new security threats. In the future the Slovenian army and police force will also need to adapt their development in order to be able to react to new security threats.

Key words: adaptation, Slovenian army, police force, security environment

KAZALO

1 UVOD	8
2 METODOLOŠKI OKVIR	10
2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJ PROUČEVANJA	10
2.2 HIPOTETIČNI OKVIR	12
2.3 UPORABLJENE METODE	13
2.4 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	14
2.4.1 VARNOST	14
2.4.2 SLOVENSKA VOJSKA.....	15
2.4.3 POLICIJA	17
2.4.4 HLADNA VOJNA	20
2.4.5 PREOBLIKOVANJE OBRAMBNIH POLITIK.....	20
3 REPUBLIKA SLOVENIJA V SPREMENJENEM VARNOSTNEM OKOLJU	24
3.1 EVROPSKA UNIJA PO KONCU HLADNE VOJNE IN IZHODIŠČA ZA PRILAGAJANJE V RS	27
3.2 NATO PO KONCU HLADNE VOJNE IN IZHODIŠČA ZA PRILAGAJANJE V RS.....	32
3.3 IDENTIFIKACIJA INDIKATORJEV PRILAGAJANJA	35
4 SPREMEMBE V SLOVENSKI VOJSKI	37
4.1 MEJNIKI RAZVOJA SLOVENSKE VOJSKE.....	37
4.2 NALOGE SLOVENSKE VOJSKE	42
4.3 SODELOVANJE SLOVENSKE VOJSKE V MIROVNIH OPERACIJAH	44
4.4 PRIDOBIVANJE KADRA	48
4.5 ŠTEVILO ZAPOSLENIH	53
4.6 VLOGA REZERVNEGA SESTAVA.....	54
4.7 VLOGA ŽENSK.....	58
4.8 JAVNO MNENJE GLEDE ZAUPANJA V SLOVENSKO VOJSKO.....	61
4.9 SKLEPI GLEDE SPREMEMB V SLOVENSKI VOJSKI.....	63
5 SPREMEMBE V SLOVENSKI POLICIJI.....	65
5.1 MEJNIKI RAZVOJA	65
5.2 NALOGE POLICIJE	69
5.3 SODELOVANJE POLICIJE V MIROVNIH OPERACIJAH.....	71
5.4 PRIDOBIVANJE KADRA	74
5.5 ŠTEVILO ZAPOSLENIH	77
5.6 VLOGA REZERVNEGA SESTAVA.....	79
5.7 VLOGA ŽENSK.....	82
5.8 JAVNO MNENJE	85
5.9 SKLEPI GLEDE SPREMEMB V POLICIJI	88
6 SODELOVANJE SLOVENSKE VOJSKE IN POLICIJE KOT OBLIKA VZAJEMNEGA PRILAGAJANJA SPREMENJENEMU VARNOSTNEMU OKOLJU	90
7 PRIMERJALNA ANALIZA.....	95
7.1 MEJNIKI RAZVOJA	95
7.2 TEMELJNE NALOGE	96
7.3 MEDNARODNE MIROVNE OPERACIJE	99
7.4 NAČIN PRIDOBIVANJA KADRA	102
7.5 ŠTEVILO ZAPOSLENIH	104
7.6 VLOGA REZERVNEGA SESTAVA.....	105
7.7 VLOGA ŽENSK.....	107

7.8 JAVNO MNENJE	108
8 ZAKLJUČEK IN PREVERITEV HIPOTEZ	110
9 LITERATURA	115

Slika 2.1: Vrste sil Slovenske vojske.....	16
Slika 2.2: Organiziranost sil Slovenske vojske.....	17
Slika 2.3: Organigram Generalne policijske uprave	19
Slika 3.1: Nacionalnovarnostni sistem sodobne družbe.....	26

Tabela 4.3: Sodelovanje Slovenske vojske v mednarodnih operacijah in misijah	47
Tabela 4.4: Način pridobivanja kadra.....	52
Tabela 4.5: Število zaposlenih v Slovenski vojski	53
Tabela 4.6: Rezervni sestav Slovenske vojske	58
Tabela 4.7: Ženske v Slovenski vojski	60
Tabela 4.8: Zaupanje v Slovensko vojsko.....	62
Tabela 5.1: Mejniki razvoja v policiji	68
Tabela 5.2: Naloge policije.....	71
Tabela 5.3: Sodelovanje policije v mednarodnih civilnih misijah.....	73
Tabela 5.4: Način pridobivanja kadra v policiji.....	77
Tabela 5.5: Število zaposlenih v policiji	78
Tabela 5.6: Rezervni sestav policije	81
Tabela 5.7: Število žensk zaposlenih v Policiji.....	84
Tabela 5.8: Javno mnenje o policiji.....	87
Tabela 7.1: Mejniki razvoja v policiji in Slovenski vojski.....	95
Tabela 7.2: Naloge Slovenske vojske	96
Tabela 7.3: Naloge policije.....	97
Tabela 7.4: Pripadniki Slovenske vojske in policije v mednarodnih mirovniških operacijah	100
Tabela 7.5: Primerjava Slovenske vojske in policije na področju mednarodnih operacij	101
Tabela 7.6: Način pridobivanja kadra.....	102
Tabela 7.7: Pogoji za zaposlitev v policiji in Slovenski vojski	103
Tabela 7.8: Število zaposlenih v policiji in Slovenski vojski	104
Tabela 7.9: Vloga rezervnega sestava.....	105
Tabela 7.10: Število zaposlenih žensk v policiji in Slovenski vojski	107
Tabela 7.11: Zaupanje v Slovensko vojsko in policijo	108

1 UVOD

Spremenjeno varnostno okolje po koncu hladne vojne zahteva od mednarodnih organizacij in od nacionalnih držav drugačen način zagotavljanja varnosti. Države poskušajo varnostne dokumente čim bolj približati trenutnim varnostnim razmeram. Posledica tega pa so spremembe v strukturi in organizaciji posameznih elementov za zagotavljanje varnosti.

Vojska in policija sta nedvomno organizaciji, ki sta potrebni za zagotavljanje notranje (policija) in zunanje varnosti (vojska). Obe vzdržujeta državno oblast, kot del nacionalnega varnostnega sistema, izvajata notranjevarnostno oz. kriminalitetno in obrambno politiko. To predstavlja tradicionalno razdelitev obeh institucij, ki pa je v sodobnem varnostnem okolju vprašljiva, kajti sodobne grožnje narekujejo tem organizacijam nove naloge (Sotlar, 2001: 795).

V mnogih državah imajo oborožene sile vlogo tudi v notranjih zadevah, policija pa lahko izjemoma posreduje tudi proti zunanjim nevarnostim. Vloga teh institucij je predvidena z ustavo ali zakoni neke države, ki določajo meje pristojnosti.

Novo notranje nevarnosti npr. etnični upori, teroristične akcije, gverilsko vojskovanje idr. poskušajo legitimirati vlogo oboroženih sil v notranjih razmerah. Glede na to, da mednarodna skupnost označuje terorizem kot mednarodno škodljiv pojav, pa dobivajo oborožene sile tudi neke vrste mednarodnovarnostno legitimacijo (Jelušič, 1997: 72).

Vsi živimo v okolju, ki se spreminja in neposredno vpliva tako na naše zasebno kot tudi poslovno življenje (Neal 2006: 74) in tako spremenjeno varnostno okolje in novi viri ogrožanja, silijo države in mednarodne organizacije k drugačnemu pojmovanju in zagotavljanju varnosti. Organi nacionalnovarnostnih sistemov in mednarodne organizacije se morajo zato prestrukturirati, opredeliti nove naloge in pristojnosti. Zagotavljanje nacionalne varnosti je interes vsake države, zagotovitev le te pa je zelo težko in možno samo z uspešno kombinacijo sistemov, ki so zadolženi za zagotavljanje varnosti. Spremenjeno varnostno okolje in novi viri ogrožanja silijo posamezne države k sodelovanju pri zagotavljanju tako nacionalne kot kolektivne varnosti, zato se v posameznih državah spreminjajo sistemi za zagotavljanje varnosti.

Tudi Republika Slovenija se je morala tako kot mednarodne organizacije prilagoditi spremenjenim varnostnim razmeram. To pa je vplivalo tako na Slovensko vojsko kot policijo, ki sta temeljni organizaciji za zagotavljanje varnosti v državi. Namen magistrskega delaje prikazati spremembe v Slovenski vojski in policiji, ter jih med sabo primerjati in ugotoviti morebitne povezanosti.

Glede na spremenjeno varnostno okolje ter nove vire ogrožanja menim, da bosta Slovenska vojska in policija tudi v prihodnje dejavnika za zagotavljanje tako nacionalne kot tudi mednarodne varnosti.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJ PROUČEVANJA

Relevantnost magistrskega dela je v predstavitvi spremenjenega varnostnega okolja in njegovega vpliva na prilagajanje le temu v Republiki Sloveniji. Prilagajanje Republike Slovenije novemu varnostnemu okolju pa je vplivalo tako na Slovensko vojsko kot policijo, ki sta temeljni organizaciji za zagotavljanje varnosti v državi.

Predmet proučevanja v magistrskem delu je predstaviti spremenjeno varnostno okolje in njegov vpliv na Republiko Slovenijo pri prilagajanju novemu varnostnemu okolju. Na podlagi naslednjih indikatorjev bodo primerjane spremembe in načini prilagajanja, ki so nastali v Slovenski vojski in policiji: sprememba temeljnih nalog, sodelovanje v mirovnih operacijah, sprememba načina pridobivanja kadra, število zaposlenih, vloga rezervnega sestava, vloga žensk, javno mnenje in mejniki razvoja. Pri pregledu obstoječe literature glede sprememb v Republiki Sloveniji v spremenjenem varnostnem okolju in posledično sprememb v Slovenski vojski in policiji sem ugotovila, da se s tovrstno problematiko ukvarjajo predvsem ljudje, ki se na strateškem nivoju ukvarjajo s problemi obeh institucij. Proučevali so:

- procese prilagajanja in spreminjanja (Anželj, 2002, 2003; Grizold, 2005; Prezelj, 2002; Furlan, 2008; Jeglič, 2000; Podbregar, 2005, Devetak, 2008, Anželj, 2009, Malešič, 2009, Modic, 2014, Šteiner, 2015, Prezelj in drugi, 2016),
- temeljne naloge (Papler, 2002; Šteiner 2015),
- razvoj (Lipič, 2003),
- pridobivanje kadra (Anželj, 2005; Štamfelj, Vehovar, Škulj in Doušak, 2008),
- izobraževanje in usposabljanje (Kastelic, 2008; Toš, 2008; Žabkar in Svete, 2008; Šuligoj, 2000; Gorenak in Zore, 2000; Brožič, 2003;),
- rezervni sestav (Jelušič, 2006; Juvan, Zupančič in Grošelj, 2010; Virtič, 2005; Kopač in drugi, 2010),
- javno mnenje (Kolenc, 2002; Garb, 2014),
- vlogo žensk (Jelušič in Pešec, 2002; Škerlj in Virjent, 2005) in
- sodelovanje v mirovnih operacijah (Grizold, 2005; Jelušič, 2005; Grošelj, 2007; Šteiner, 2015).

Proučevanje spremenjenega varnostnega okolja ter njegov vpliv na prilagajanje temu okolju v Republiki Sloveniji in predvsem v Slovenski vojski in policiji, je bilo večkrat predstavljeno tako širši javnosti (revija Obramba) kot tudi notranji strokovni javnosti v okviru policije (Dnevi varstvoslovja, revija Varnost ...) in Slovenske vojske (Bilten Slovenske vojske).

Pri analizi obstoječe literature nisem zasledila, da bi avtorji proučevali, na katerih področjih bi Slovenska vojska in policija lahko sodelovali in si nudili pomoč.

Z njihovim primerjanjem in vrednotenjem bom poskušala podati osebno oceno, s katero želim prispevati k razmišljanju o tem kaj se lahko ti dve instituciji v praksi naučita ena od druge. Ugotoviti, kje so možnosti za njuno sodelovanje in nudenja medsebojne pomoči in razmislek o tem, ali so reforme učinkovite, ali je treba z njimi nadaljevati oziroma so dotedanje zgolj kozmetične narave, in pripraviti predloge glede nadaljnjega spreminjanja in prilagajanja novemu varnostnemu okolju.

Magistrsko delo bo lahko predstavnikom Slovenske vojske in policije predstavljalo vpogled v prakso spreminjanja v drugi instituciji, istočasno pa bo osnova za nadaljnje odločanje o reformah.

S svojim delom želim poudariti pomen spreminjanja Slovenske vojske in policije, tako na nacionalni kot na mednarodni ravni. Magistrsko delo naj bi prispevalo k boljšemu zavedanju pomena in nujnosti spreminjanja in prilagajanja Slovenske vojske in policije v širši javnosti.

V magistrskem delu bom v uvodu predstavila mednarodno varnostno okolje, ki je nastalo po koncu hladne vojne in spreminjanje evropskega varnostnega okolja, kar je vplivalo na spremembe v Republiki Sloveniji.

V nadaljevanju bom predstavila Republiko Slovenijo v spremenjenem varnostnem okolju in pa spremembe v Evropski uniji in zvezi Nato. Predstaviti spremembe teh dveh organizacij se mi zdi pomembno, ker je Republika Slovenija postala članica obeh in so te spremembe vplivale tudi na spremembe v naši državi.

V četrtem in petem poglavju bom proučevala Slovensko vojsko (četrto poglavje) in policijo (peto poglavje) po istih parametrih, in sicer: njune temeljne naloge,

sodelovanje v mirovnih operacijah, način pridobivanja kadra, število zaposlenih, vloga rezervnega sestava, vloga žensk, javno mnenje in mejniki razvoja.

Šesto poglavje bo namenjeno proučevanju sodelovanja Slovenske vojske in policije.

V sedmem poglavju bom izvedla primerjalno analizo zgoraj naštetih parametrov.

V osmem poglavju bom podala zaključek in verifikacijo hipotez. Sledil bo še spisek uporabljene literature pri pisanju magistrskega dela.

2.2 HIPOTETIČNI OKVIR

HIPOTEZA 1:

Slovenska vojska in policija se prilagajata novemu varnostnemu okolju, kar se odraža v spreminjanju temeljnih nalog, večjem sodelovanju v mirovnih operacijah ter spremenjenem načinu kadrovanja (večje zaposlovanje žensk, spremenjeno število zaposlenih in nov način pridobivanja kadra za rezervni sestav).

HIPOTEZA 2:

Zaradi prilagajanja spremenjenemu varnostnemu okolju in zaradi vključevanja v mednarodne organizacije sta se Slovenska vojska in policija reorganizirali.

HIPOTEZA 3:

Spremljanje raziskav javnega mnenja o zaupanju javnosti nudi Slovenski vojski in policiji pomoč pri izboljšavah, preverjanju legitimnosti obstoja in družbenega položaja.

HIPOTEZA 4:

Prilagajanje Slovenske vojske in policije spremenjenemu varnostnemu okolju vključuje tudi njuno vzajemno sodelovanje.

2.3 UPORABLJENE METODE

Metode, ki jih bom uporabila za doseganje cilja, so naslednje:

- **zgodovinsko analizo** bom uporabila za kronologijo razvoja sprememb v Republiki Sloveniji, kajti z včlanitvijo v Evropsko unijo in Nato, ki sta se morali prilagoditi spremenjenemu varnostnemu okolju, so se spremembe zgodile tudi v Republiki Sloveniji. Spremeniti oziroma reorganizirati sta se morali tudi Slovenska vojska in policija.
- **deskriptivna metoda z analizo** ta metoda na splošno podaja opise pojavov, ki so predmet analize. Določeni pojavi ne bodo le opisani, ampak zaradi lažjega razumevanja njegovega pomena tudi analizirani. Z deskriptivno metodo bom analizirala ključne značilnosti spremenjenega varnostnega okolja in posledično spremembe nacionalnovarnostnih sistemov.
- **analiza in interpretacija primarnih in sekundarnih pisnih virov** bom uporabila pri analizi številnih člankov, zakonov, uredb, dokumentov, idr., ki se ukvarjajo s spremembami v organizaciji in strukturi v Slovenski vojski in policiji. Pri tem bom poskušala s primerjalnimi metodami interpretirati vsebine.
- **primerjalna metoda**, ki razkriva razlike in skupne lastnosti dveh ali več pojavov bo v mojem delu razkrivala podobnosti in razlike sprememb v strukturi, organizaciji, nalogah v Slovenski vojski in policiji. Primerjala bom njune temeljne naloge, sodelovanje v mirovnih operacijah, način pridobivanja kadra, število zaposlenih, vlogo rezervnega sestava, vlogo žensk, javno mnenje in mejnike razvoja v obeh institucijah. Uporabila bom tudi primerjalne tabele, ki bodo prikazale razlike oziroma podobnosti med Slovensko vojsko in policijo na podlagi proučevanih indikatorjev.

2.4 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.4.1 VARNOST

Grizold (1999, 23) opredeli varnost kot stanje, ki zagotavlja duhovni, fizični ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti do drugih posameznikov, družbene skupnosti in narave.

Po mnenju Grizolda je vgrajena kot biološki mehanizem, ki teži k obstoju in se prilagaja ogrožajočim vplivom iz okolja. Je pogoj za funkcioniranje osnovnih življenjskih funkcij in pospešuje razvoj, zavestno dejanje, za nenehno vzpostavitev stanja varnosti (Grizold 2001, 126).

Booth meni, da je varnost povezana z občutkom varnosti pred grožnjami in nevarnostmi, vendar dodaja, da izraz v svetovni politiki nima dokončnega pomena. Meni tudi, da je biološki nagon po varnosti univerzalen (imeti hrano, vodo, zavetje, varnost itd.) (Booth v Malešič 2006, 15).

Anžič pravi, da si posamezniki in skupnosti za varnost zavestno prizadevajo, da bi jo vzpostavili kot stanje, ki zajema vse vidike varnosti: kulturno, gospodarsko, socialno, politično, obrambno, pravno, ekološko itd. Zajema vse oblike družbenega življenja, ki veljajo za družbene vrednote (Anžič 1997).

Po Anželju je varnost, gledano zgodovinsko, temeljna vrednota medčloveških odnosov, zagotavljanje katere se institucionalizira z nastankom suverene države in sistema držav na globalni ravni. Na podlagi družbenega razvoja v sedanosti je bistvena prvina obstoja in delovanja posameznika, družbe/države in mednarodnega sistema. Gre za to, da si v ogrožajočem okolju prizadevamo zagotoviti stanje varnosti v ožjem in širšem okviru. Zato je sedanje razumevanje tega pojava nujno celostno, ker zajema vse vidike človekovega obstoja in delovanja v družbi, oblike družbenega organiziranja ter vse ravni njegovega povezovanja. Nanaša se tako na mednarodni sistem, družbo/državo v celoti kot tudi na posameznika (Anželj 2001, 114).

Na področju nacionalne varnosti je v Republiki Sloveniji temeljni dokument Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije in tako zagotavljanje varnosti Republike Slovenije izhaja iz spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin in interesov države, z upoštevanjem ustave, zakonodaje, načel pravne države, načel mednarodnega prava ter obveznosti države, ki izhajajo iz mednarodnih pogodb (ReSNV).

Že Resolucija o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti je določala, da vlada kot nosilka izvršne veje oblasti skrbi za uresničevanje politike nacionalne varnosti in sistema nacionalne varnosti. Skrbi za usklajenost in enotnost priprav, razvoja in delovanja vseh sil za zagotavljanje nacionalne varnostne politike, ki je določena kot uravnotežena celota države za doseganje ciljev nacionalne varnosti. Po Strategiji nacionalne varnosti to politiko sestavljajo politika zagotavljanja notranje varnosti, obrambna in zunanja politika, politika varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, gospodarska politika ter politika varovanja in ohranjanja okolja in prostora (Prezelj v Malešič 2006, 104).

Mednarodna varnost je notranji varnostni problem sistema držav in sveta kot celote. Je kolektivna dobrina mednarodne globalne družbe in ne le dobrina posamezne države ali zvez držav. Kljub temu, da mednarodni sistem omogoča svojim članicam zunanjo suverenost, pa niso vse države uspešne in sposobne pri zagotavljanju razmer za osebno varnost svojih državljanov. Zato se zastavlja vprašanje o tem, ali naj individualno varnost ljudi ne glede na njihovo državljanstvo, zagotavlja tudi mednarodni sistem (Anželj 2001, 114).

2.4.2 SLOVENSKA VOJSKA

Vojaško obrambo v RS kot konkretno obliko obrambne sile izvaja Slovenska vojska (v nadaljevanju SV) (Grizold 2005, 117).

124. člen Ustave Republike Slovenije določa položaj SV, po katerem organizacijo, vrsto in obseg obrambne nedotakljivosti in celovitosti državnega ozemlja ureja Zakon o obrambi. Sprejme ga Državni zbor z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev. Za izvajanje in pripravo nacionalne obrambe skrbi slovenska vlada na podlagi odločitev Državnega zbora, ustave in zakonov. Predsednik republike je vrhovni poveljnik SV in to funkcijo opravlja v skladu z ustavo in zakoni (Grizold 2005, 117).

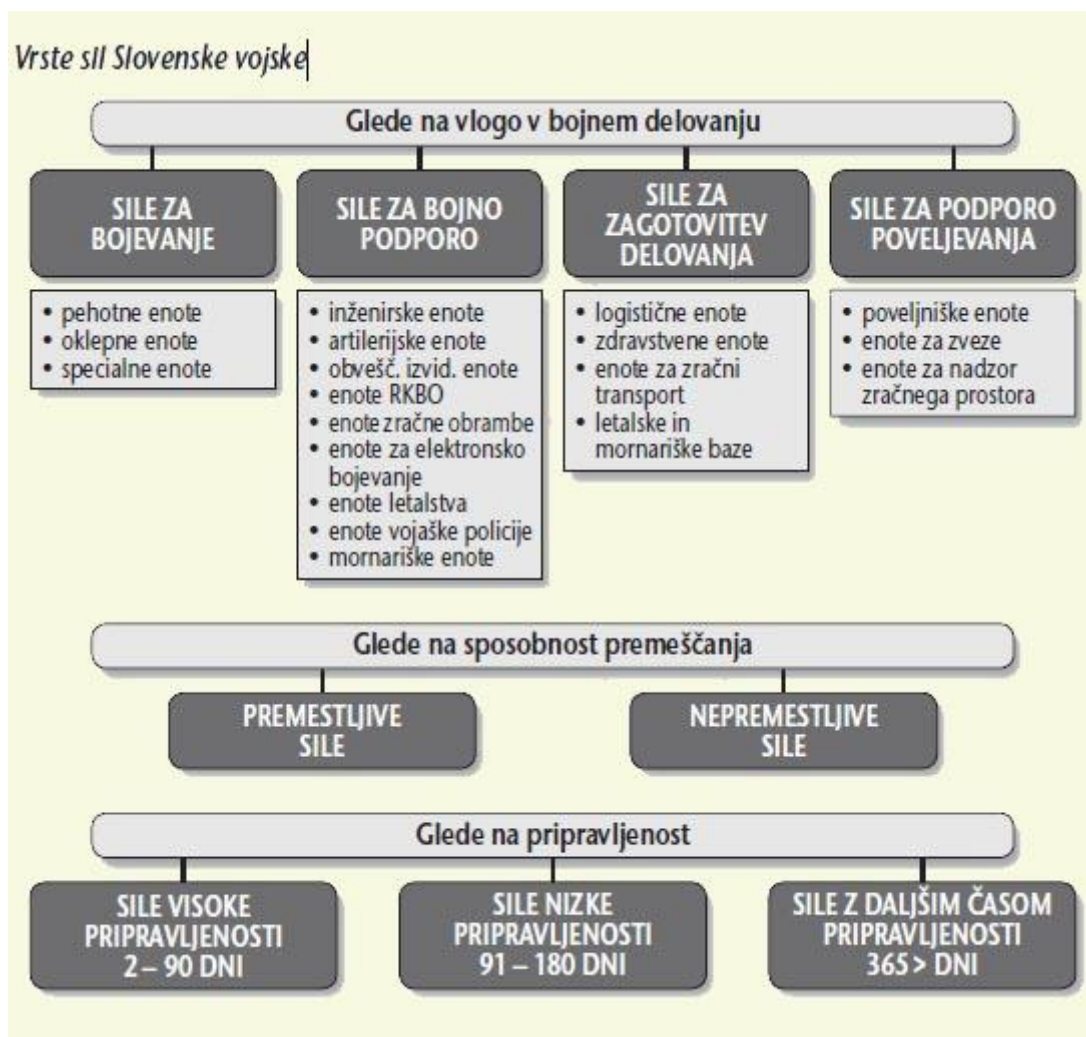
Vse odločitve o vojaški obrambi oz. nacionalni varnosti sprejema parlament, kar dokazuje, da je SV v celoti pod civilnim nadzorom. Obrambni minister kot civilist je neposredno odgovoren parlamentu in vladi. Vojska je omejena na izvršilno vlogo in je depolitizirana (Grizold 2005, 117).

Zakon o obrambi RS v četrtem poglavju, z naslovom Slovenska vojska določa:

1. njeno organizacijo in naloge,

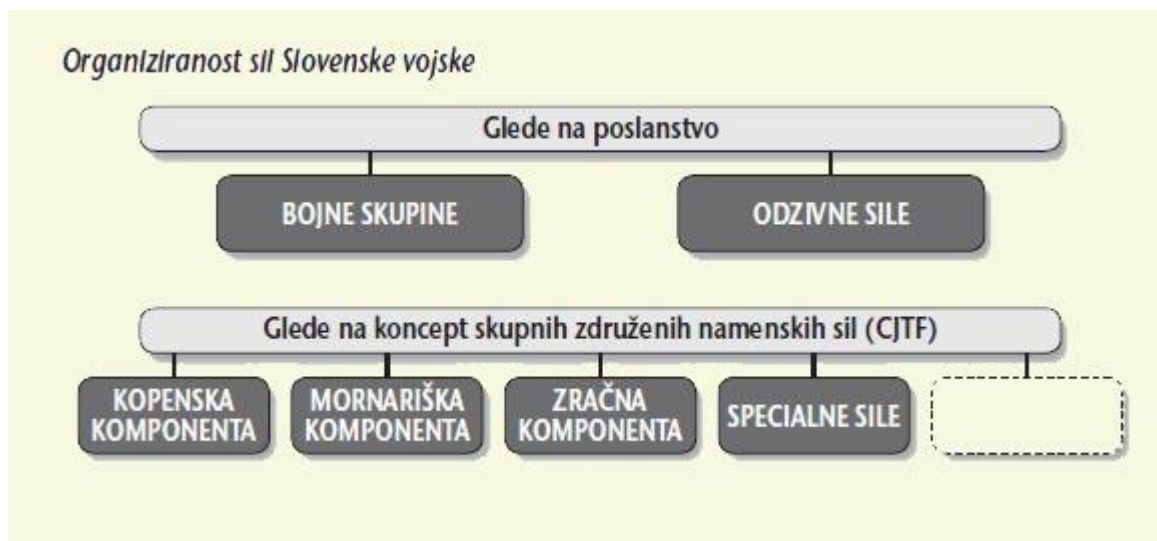
2. načine vodenja in poveljevanja,
3. področja povezana z opravljanjem vojaške službe,
4. čine, njihovo podeljevanje in poviševanje,
5. vojaške šole in
6. naloge vojaške policije (Zakon o obrambi, IV. Poglavje, čl. 37–68).

Slika 2.1: Vrste sil Slovenske vojske

Vir: Slovenska vojska (2016a).

Slika 2.2: Organiziranost sil Slovenske vojske

Vir: Slovenska vojska (2016a).

2.4.3 POLICIJA

Zakon o nalogah in pooblastilih policije, Zakon o organiziranosti in delu v policiji ter predpisi, izdani na njuni podlagi, določajo policijo kot organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve RS ter naloge, ki jih ta opravlja.

Ministra za notranje zadeve imenuje državni zbor na predlog predsednika vlade. Minister predstavlja in vodi ministrstvo, daje usmeritve in nadzoruje delo ministrstva in organov v njegovi sestavi ter izdaja predpise in druge akte v njegovi pristojnosti (Anželj 2001, 123).

Zakon o organiziranosti in delu v policiji (ZODPol) ureja organizacijo, delovanje in vodenje policije ter določa posebnosti delovno pravnih razmerij zaposlenih v policiji ter njihove pravice in obveznosti. Opredeljuje tudi razmerje ministrstva, pristojnega za notranje zadeve, do policije in ureja delovanje pomožne policije (ZODPol, 1. čl.).

V drugem členu določa tudi, da policija kot eden od subjektov sistema notranje varnosti, z uresničevanjem svojih nalog, prispeva k notranji stabilnosti in varnosti v RS in za uspešno zagotavljanje notranje varnosti sodeluje z drugimi subjekti, ki prispevajo k zagotavljanju nacionalne varnosti RS (ZODPol, 2. čl.).

Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol) pa v svojem prvem členu govori o vsebini, ki ureja naloge in pooblastila policije. Te naloge in pooblastila obsegajo:

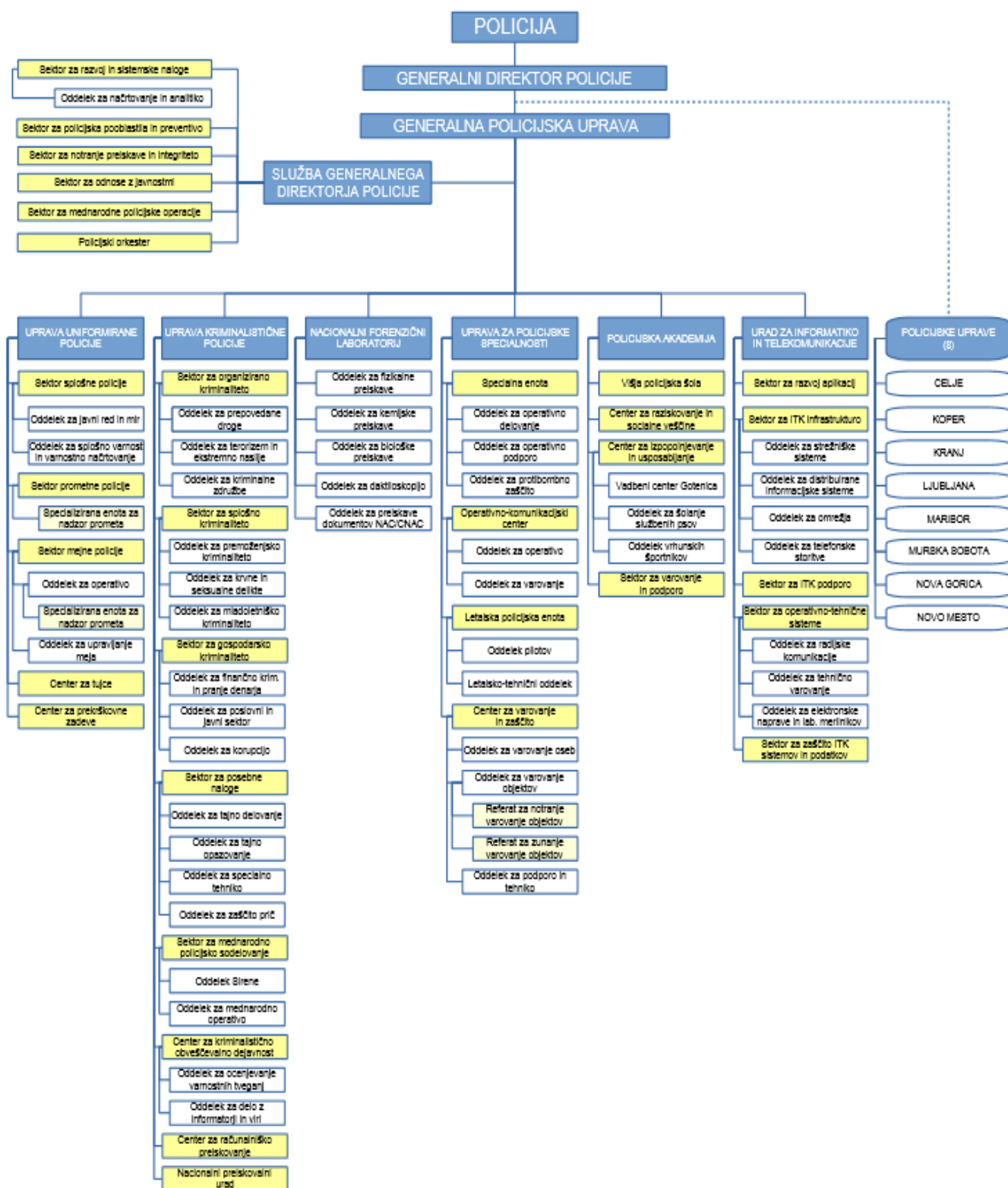
zagotavljanje varnosti posameznikom in skupnosti, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter krepitev pravne države opravlja zaradi zagotavljanja temeljnih dolžnosti policije (ZNPPol, 1. čl.).

Glede razmerja med ministrstvom in policijo pa ZODPol v tretjem členu opredeljuje, da ministrstvo v razmerju do policije:

- določa kadrovske, razvojne, organizacijske in druge usmeritve za delo policije,
- za policijo izvaja naloge na področju upravljanja logistično-podpornih, kadrovskih, finančnih in računovodskih virov,
- izvaja strokovne naloge s področja upravljanja z dokumentarnim gradivom policije, ravna s stvarnim premoženjem policije in izvaja posamične strokovne naloge na drugih splošnih zadevah policije,
- nadzoruje in usmerja izvajanje nalog in pooblastil policije,
- obravnava pritožbe posameznikov nad delom policistov oz. policistk in
- opravlja določene naloge (koordiniranje, predlaganje in usmerjanje) mednarodnega sodelovanja policije.

Minister oz. ministrica pristojna za notranje zadeve predpiše način izvajanja teh nalog (ZODPol, 3. čl.).

Slika 2.3: Organigram Generalne policijske uprave

Vir: Policija (2016a).

2.4.4 HLADNA VOJNA

Skozi magistrsko delo se večkrat pojavlja izraz »hladna vojna« (v nadaljevanju HV), zato se mi zdi pomembno, da razložim tudi pojem hladna vojna, ki ga Wikipedija razlaga kot stanje politične in vojaške napetosti po drugi svetovni vojni med silami zahodnega bloka (ZDA, njeni zavezniki v Natu in drugi) in silami vzhodnega bloka (Sovjetske zveze in njenih zaveznic v Varšavskem paktu).

Grizold (2005, 21) pravi, da se HV odraža kot sovražni in napeti odnosi, ki so nastali po Drugi svetovni vojni, med Sovjetsko zvezo in ZDA. Takšni odnosi med zahodnim kapitalističnim blokom in vzhodnim komunističnim blokom so trajali od leta 1945 do 1990. Tako ena kot druga stran sta se izogibali neposrednemu vojaškemu spopadu. Obe strani sta imeli velike vojaške zmogljivosti, tudi jedrsko orožje. V primeru, da bi ga uporabile, bi posledice čutil ves svet in ne samo ZDA in SZ, zato sta ena drugo predvsem ustrahovali.

HV lahko po mnenju raziskovalcev razdelimo na tri stopnje. Prva stopnja je trajala od leta 1945 do 1969, ko se z objavo Trumanove doktrine ta tudi začne; drugo stopnjo, ki je trajala med 1969 in 1979 razumemo kot popuščanje napetosti in tretjo stopnjo kot drugo HV, ki pa se deli na obdobje od 1979 do 1985(konfrontacija) in konec HV od 1985 do 1990) (Hough v Grizold 2005, 22).

2.4.5 PREOBLIKOVANJE OBRAMBNIH POLITIK

Na področju nacionalne varnosti in obrambe se je veliko spremenilo, ko se je končala HV. Varnostna paradigma se je spreminjala in tako vplivala na vsebino varnostne in obrambne politike države in njuno spreminjanje. Kugler je mnenja, da so danes systemske spremembe hitre in dinamične. Preoblikovanje obrambnih politik sodobnih držav so spodbudili konflikti na Zahodnem Balkanu in 11. september 2001, ki zahtevajo od držav oblikovanje novih odgovorov, načinov in mehanizmov za zagotavljanje varnostni in obrambe (Grizold in Prezelj v Malešič 2016, 20–21).

Ključno vprašanje današnjega obdobja je, koliko lahko obrambna politika države prispeva k nacionalni varnosti oziroma, kako naj se njena vsebina spremeni. Izziv glede preoblikovanja obrambnih politik v današnjem varnostnem okolju poskušata pojasniti dva temeljna konceptualna pristopa, in sicer: koncept reforme varnostnega sektorja¹ (Security Sector Reform-SSR) in koncept obrambne transformacije.

¹ Več o tem v Häggi.

Reforma varnostnega sektorja je družbeni proces, ki se lahko razvija po dolgi, kompleksni in neenakomerni poti. Od države do države se zaradi vplivov različnih dejavnikov, njihovih specifičnih potreb in okoliščin delovanja razlikuje, gre za stalen proces, v katerem nobena družba nikoli ne bo dosegla idealnega stanja. V širšem smislu zajema vse relevantne institucije varnostnega sektorja države, v ožjem pa institucije in organizacije za soočanje z notranjimi in zunanjimi grožnjami državi in državljanom. Reforma varnostnega sektorja se izvaja na nacionalni, podnacionalni in mednarodni ravni, ki so med seboj tesno povezane, in spremembe na eni ravni vplivajo na spremembe na drugih ravneh (Grizold in Prezelj v Malešič 2016, 23–24). Različni avtorji različno definirajo in razumejo reforme varnostnega sektorja, Law razlikuje tri oblike: formativna oblika (varnostni sektor se gradi iz nič, primer so nove države ali države, uničene po konfliktu); rekonstrukcijska oblika (nadgraditev določenih vidikov varnostnega sektorja) in transformativna oblika (značilna za države v okviru novih varnostnih tveganj), ki se v končni fazi vse pretvorijo in je treba reforme uresničiti tudi v praksi (Grizold in Prezelj v Malešič 2016, 26).

Glede reforme varnostnega sektorja lahko zaključimo, da predpostavlja celostno obravnavo reformiranja varnostnega sektorja in v ospredje postavlja zagotavljanje varnosti ljudem. Pokazalo se je, da je večino evropskih držav zajel proces preoblikovanja obrambnih politik in struktur, preoblikovanju na nacionalni ravni je sledil proces preoblikovanja na mednarodni ravni, izvajanje reforme varnostnega sektorja je v evro-atlantskem območju hitrejše in boljše kot v drugih regijah (Grizold in Prezelj v Malešič 2016, 39).

Pri **konceptu obrambne transformacije**² gre za dinamičen in stalen proces eksperimentiranja in kreativnega raziskovanja, njegov cilj bo razpoznaven šele čez nekaj časa in je spodbujen s prehodom iz industrijske v informacijsko družbo ter gre za prizadevanje večjih sprememb na vojaško-obrambnem področju države. Glavni dejavnik, ki je povzročil preoblikovanje na vojaškem področju, je bilo varnostno okolje in grožnje (Prezelj 2016; Grizold in Prezelj v Malešič 2016, 31).

Zelo pomembna pri obrambni transformaciji sta časovni okvir (najprimernejša je srednjeročna strategija obrambne transformacije) in strateški načrt izvajanja transformacije (strategija mora namreč predstavljati učinkovito ravnovesje med

² Slovar slovenskega knjižnega jezika opredeljuje izraz transformacija kot preoblikovanje, preobrazba oziroma sprememba ali pretvorba (SSKJ)

kontinuiteto in spremembo na način, da določa mešanico zmogljivosti, ki jih je treba zavreči in novih, ki jih bo treba pridobiti).

Obrambna transformacija zajema naslednje elemente: pridobivanje novih oborožitvenih sistemov (v smislu razvoja in nakupov); nove vojaške strukture (prestrukturiranje) in doktrine (potrebne za učinkovito uporabo novih orožij in tehnologije); notranja sestava oboroženih sil (je tako pomembna prvina oboroženih sil, kot je njihova velikost) in obrambno načrtovanje, ki po koncu hladne vojne ne omogoča več načrtovanja majhnega števila predvidljivih scenarijev) (Prezelj 2016; Grizold in Prezelj v Malešič 2016, 31).

Šteiner pravi, da je transformacija na področju vojske in obrambe nov način spreminjanja njene organiziranosti in je zamišljena kot celostni pristop k dojetanju in spremembam na obrambno-vojaškem področju. Usmerjena je celo v priseganje na nove organizacijske modele, ne samo ampak tudi obrambne sisteme, vojstvo in dejavnosti, temveč tudi upravljavce, vključujoč politične določevalce, obrambno-vojaške strategije in vizije (Šteiner 2015, 32).

Sklenemo lahko, da je koncept obrambne transformacije več kot samo postopen proces modernizacije in uvajanja nove tehnologije in informacijskih sistemov v vojaško organizacijo države, saj vključuje tudi večje spremembe v strukturi, organizaciji in delovanju oboroženih sil. Njen cilj pa je uskladitev vlog in poslanstva oboroženih sil v novem varnostnem okolju (Binnendijk 2002; Grizold in Prezelj v Malešič 2016, 40).

Revolucijo v vojaških zadevah nadomešča transformacijska paradigma (Šteiner 2015, 32). **Revolucija v vojaških zadevah** se je pojavila kot eden vodilnih konceptov za ustvarjanje sodobnih oboroženih sil sposobnih soočiti se z izzivi spremenjenega varnostnega okolja. Ruski koncept o vojaško-tehnični revoluciji (Military-Technical Revolution-MTR) iz 1980-ih, ki je bil osredotočen predvsem na tehnični vidik sprememb, je v 1990-ih zamenjal ameriški koncept - revolucija v vojaških zadevah³ (Revolution in Military Affairs-RMA), ki je razširila razpravo s tehničnega vidika na organizacijski in doktrinarni vidik (Prezelj in drugi 2015). Šteiner pravi, da se je pojavila kot teorija o načinu bojevanja v prihodnosti in temelji na organizacijskih, tehnoloških ter strateških izhodiščih (Šteiner 2014; Prezelj in drugi 2015).

³ Več o tem v Cohen (2004).

Šteiner po Hundleyu navaja značilnosti revolucije v vojaških zadevah:

- dominantni nosilec redko sproži revolucionarne spremembe,
- država, ki jo prva uporabi v bojevanju, si prisvoji vojaško prednost,
- pogosto jo razvije nekdo drug in ne država, ki iznajde novo tehnologijo,
- pogosto so kombinacije tehnologij in ne posamezna tehnologija, značilne za RMA,
- ni nujno, da vse vključujejo orožje,
- za uspešno RMA so potrebni trije vidiki: tehnika, doktrina in organizacija,
- tudi neuspešnih je praviloma toliko, kot uspešnih RMA-rešitev,
- za uvedbo v vojaško prakso je potrebno veliko časa,
- prednosti RMA povzročajo dvome, vsaj dokler sistemi niso preizkušeni v boju (Šteiner 2014, 64).

Prezelj in soavtorji ugotavljajo, da je bila revolucija v vojaških zadevah večinoma le nadaljnji razvoj v večini vojaških dimenzijah in je le redko prišlo do večjih revolucionarnih premikov. Obljubljala je večje spremembe, kot pa jih je lahko v praksi dosegla.

3 REPUBLIKA SLOVENIJA V SPREMENJENEM VARNOSTNEM OKOLJU

V različnih časovnih obdobjih se zaznave ogrožanja varnosti spreminjajo in zato se spreminjajo tudi instrumenti za zagotavljanje varnosti, tako na nacionalni kot mednarodni ravni, s tem pa se je začela soočati tudi Republika Slovenija (v nadaljevanju RS) (Prezelj 2002, 426).

Vzorci varnosti so dobili nove značilnosti in se razlikujejo od tistih v preteklosti. Dejavniki, ki določajo varnostno stvarnost v skupnosti kot celoti in tudi posameznih državah, so se bistveno spremenili (Grizold 2005, 7).

Družbene spremembe v mednarodni skupnosti po koncu HV prinašajo na področje varnosti nove izzive. Obdobje, ki je nastalo po koncu HV, je novo v mednarodnih odnosih in zato varnostne in druge institucije potrebujejo čas, da se temu prilagodijo. Spremenjeno mednarodno okolje zaznamujejo drugačne zaznave ogroženosti kot v preteklosti. Po koncu HV je v ospredju nevojaška ogroženost in ne več vojaška. Podatki, pridobljeni na Stockholmskem inštitutu za preučevanje miru (SIPRI), kažejo, da je oboroženih spopadov po koncu HV vse manj. V ospredju so ogrožanja, ki zadevajo področje sociale, demografska in okoljevarstvena vprašanja, zdravstvene razmere, terorizem, trgovanje z orožjem, informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in naravne nesreče (Malešič 2009, 85–86).

Za obdobje, v katerem živimo, je značilna velika soodvisnost držav, njihovo vključevanje v različne informacijsko-komunikacijske mreže in viri ogrožanja, ki niso osredotočeni le na eno državo. Zaradi tega države sodelujejo na različnih področjih varnosti in sprejemajo skupne in enotne standarde delovanja, na podlagi mednarodnih pogodb in meddržavnih sporazumih (Malešič 2009, 86–87).

Po koncu hladne vojne so države na podlagi upadanja nevarnosti za vojaški spopad, spremenile obrambne in nacionalnovarnostne strategije (Anderson v Grizold 2005, 22).

Varnostno okolje se je po koncu HV spremenilo in postalo nepredvidljivo in negotovo. Elementi, ki so značilni za to okolje, so:

1. Povezovanje, prepletanje in medsebojno učinkovanje vojaških in nevojaških groženj varnosti.

2. Preraščanje nacionalne varnosti v mednarodno varnost in obratno. Varnostna problematika ima danes nedvomno globalne razsežnosti v prostorskem (zajema posameznika, družbene skupine, države ter mednarodno skupnost v celoti) in v vsebinskem smislu (vključuje vse vidike človekovega obstoja in delovanja v družbi). Varnost posamezne države je tako postala vse bolj domena tudi globalnega mednarodnega sistema.

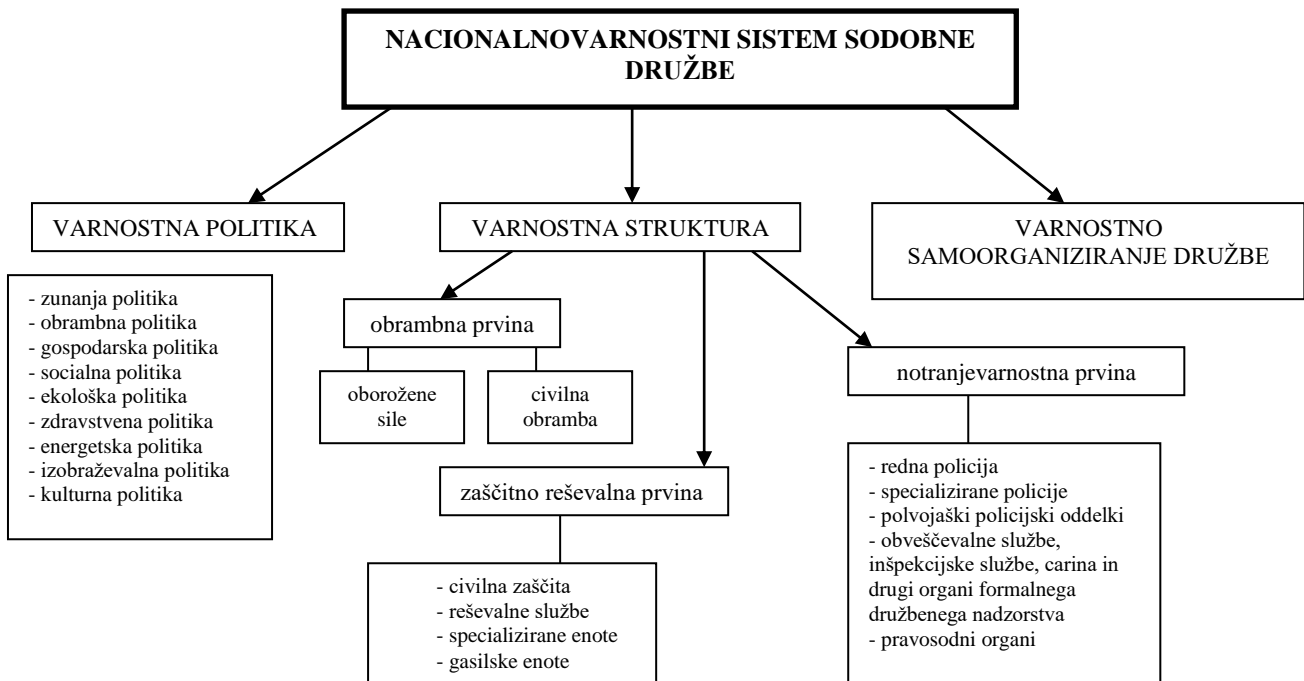
3. Okrepila se je povezanost in odgovornost med subjekti zagotavljanja varnosti, kot so država, meddržavne in naddržavne organizacije, nevladne organizacije ...

4. Instrumenti in mehanizmi za zagotavljanje varnosti so bolj zapleteni in se povezujejo v sistem tako na ravni države kot na ravni mednarodne skupnosti (Grizold 2005, 22–23).

V spremenjenem mednarodnem varnostnem okolju se je znašla tudi Republika Slovenija, ki v procesu utrjevanja in uveljavljanja svoje državnosti med drugim vzpostavlja tudi svoj lastni nacionalnovarnostni sistem. Z njim slovenska država ne le zagotavlja varnost svojim državljanom in varuje svoj temeljne družbene vrednote pred ogrožanjem, ampak kot članica OZN in dveh najpomembnejših evroatlantskih organizacij (Nata in EU) sodeluje pri zagotavljanju stabilnosti, varnosti in miru v širši mednarodni skupnosti (Grizold 2005, 7).

Z odločitvijo za vstop v evropske povezovalne procese se je RS obvezala, da bo kot evropska država v svoji nacionalnovarnostni politiki upoštevala načela demokracije, vladavine prava, socialne pravičnosti, tržnega gospodarstva, spoštovanja človekovih pravic in pravic etničnih manjšin. S svojo politiko nacionalne varnosti naj bi zagotavljala tako svojo trdnost in razvoj kot tudi prispevala k mirnejšemu in varnejšemu evropskemu okolju. Po mednarodnih standardih naj bi etničnim skupinam na ozemlju RS zagotovila izvajanje njihovih pravic, kar bi lahko bil mehanizem, ki bi preprečeval izbruh etničnih konfliktov na ozemlju RS (Grizold v Anželj 2001, 115).

Slika 3.1: Nacionalnovarnostni sistem sodobne družbe

Vir: Nacionalnovarnostni sistem (2016).

Z doseganjem kriterijev in pogojev za vstop v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU) je RS pospešila procese tranzicije in lastne reformne cilje (Rupel 2004, 15).

Z vstopom v EU so izginile meje, kar bo omogočilo lažjo komunikacijo in spodbudilo sodelovanje na kulturnem, gospodarskem in znanstvenem področju. Ponujajo se nove perspektive razvoja, odprtosti in multikulturalnosti. Treba je izkoristiti sodelovanje, druženje, izmenjavo, razvoj in postavljanje povezav (Rupel 2004, 15).

Vključitev RS v zvezo Nato je povezana z njenim prispevanjem k varnosti v evropskem in transatlantskem prostoru in hkrati prispevanje drugih držav na tem območju k varnosti RS. Po Prezljju naj bi se oborožene sile reformirale s ciljem vzpostavitve moderne, majhne, učinkovite in dobro opremljene vojske, ki naj bi sodelovala v mednarodnih mirovnihi operacijah, pri kolektivni obrambi in izvajala nacionalno obrambo. Hkrati je to tudi cilj splošnega dolgoročnega programa (Prezelj 2002, 435).

RS čaka težka pot, saj je mlada država, ki mora najprej vzpostaviti svoj lastni nacionalno varnostni sistem, hkrati pa se mora zaradi vključevanja v mednarodne organizacije prilagajati njihovim zahtevam in sprejemati določene obveznosti in pomoč pri zagotavljanju mednarodnega miru.

3.1 EVROPSKA UNIJA PO KONCU HLADNE VOJNE IN IZHODIŠČA ZA PRILAGAJANJE V RS

EU, ki je po drugi svetovni vojni nastala predvsem zaradi gospodarskega sodelovanja, je prerasla v politično sodelovanje. Od začetno šestih članic ustanoviteljic, se ji je do danes pridružilo že 28 držav in številne pogodbe, ki so bile sprejete (nazadnje Lizbonska pogodba, pred njo pa pogodba iz Nice ter Amsterdamska, Maastrichtska ...) kažejo na to, da se organizacija skozi različna obdobja spreminja in hkrati prilagaja novemu varnostnemu okolju.

Spremembe v mednarodnih odnosih, ki ga je povzročil konec HV, predvsem v evropskem varnostnem okolju, je obudil idejo o obrambni organizaciji (ZEU) in EU z večjimi pristojnostmi na obrambnem in zunanjepolitičnem področju (Grizold 2005, 79).

EU in Zahodnoevropska zveza sta se morali soočiti z novimi izzivi. Med Natom, EU in Zahodnoevropsko zvezo je prišlo do nesoglasja glede oblikovanja evropske varnostne in obrambne identitete. Vloga Evrope bi se morala po prepričanju nekaterih držav v obrambni politiki okrepiti, Nato pa bi se moral omejiti na teritorialni element obrambe. Doseženo je bilo soglasje, v katerem so postale članice EU in Zahodnoevropske zveze v močnejši povezavi in širitev članstva na vzhodnoevropske države (Grizold 2001, 788).

Razmere na področju varnosti v Evropi so se po koncu HV spremenile. Možnosti za vojaške spopade med zahodnoevropskimi državami in napadov z vzhoda so se zmanjšale. Prioritete držav članic EU so se zaradi spremenjenih varnostnih razmer spremenile in posledično se je povečal pritisk javnega mnenja za zmanjšanje obrambnih proračunov in povečevanje reševanja socialnih problemov. Do težav pa je prišlo tudi pri doseganju soglasja glede skupne obrambe, ali naj se razvija v okviru Nata ali v okviru EU (Grizold 2001, 791).

Vojaški poseg Nata na Kosovu in pa odločitev, da se VB približa Evropi, sta dogodka, ki sta vplivala na novo varnostno vlogo EU in spreminjanje stališč glede varnostne politike EU⁴. Na vrhunskem srečanju EU v Helsinkih leta 1999 je bil sprejet dokument o Skupni evropski varnostni in obrambni politiki, ki je bil osnovan na dveh sklepih: združitve Zahodnoevropske zveze in EU in ustanovitev vojaških sil za hitro

⁴ Več o tem v Möckli (2007) in Biscop in Algieri (2008).

posredovanje, na podlagi katerih bi EU samostojno reševala krize v Evropi. Vojaški poseg Nata na Kosovu je potrdil, da Evropa na tem področju še vedno potrebuje pomoč ZDA, kar pa je imelo za posledico drugačno razmišljanje na področju obrambnega sodelovanja v Evropi.

Ureditev odnosov med EU in Natom, EU in ZDA, med državami članicami EU in članicami Nata, institucionalna ureditev obrambnega sistema, so se pojavili kot problemi pri vzpostavitvi vojaških zmogljivosti EU (Grizold 2001, 791–793).

Z Maastrichtsko pogodbo je bila oblikovana pravna podlaga za razvoj varnostnega in obrambnega dela Skupne zunanje in varnostne politike (SZVP), ki bo v prihodnje lahko prerasla v skupno obrambo članic. Enako pomembna pa je za razvoj področja zunanje politike in varnosti Amsterdamska pogodba, na podlagi katere je bilo določeno postopno vgraditev sestavin ZEU (humanitarne in reševalne akcije, mirovne operacije, bojne naloge pri razreševanju kriz, vključno z operacijami vzpostavljanja miru) v ustroj EU⁵ (Malešič 2016, 173–174).

Za področje zunanje politike, varnosti in obrambe je bilo prelomno leto 1999, ko je bilo na vrhu v Kölnu odločeno o oblikovanju Evropske varnostne in obrambne politike (EVOP), v Helsinkih pa je bilo sklenjeno o ustanovitvi skupnih organov, ki bodo operativno skrbeli za izvajanje SZVP. Odločeno je bilo tudi o prihodnjih vojaških nalogah članic EU in oblikovanju Evropskih sil za hitro posredovanje za izvajanje nalog kriznega upravljanja (Malešič 2016, 174).

Leta 2009 se je s sprejetjem Lizbonske pogodbe Evropska varnostna in obrambna politika preimenovala v Skupno obrambno in varnostno politiko (SVOP) in odpravljena je bila tristebna struktura EU. Ta pogodba prinaša tudi pomembni klavzuli o vzajemni pomoči članic v primeru napada z orožjem na eno od njih ter o solidarnosti, ki omogoča uporabo vojaških zmogljivosti za zaščito pred teroristično grožnjo in ob večji nesreči (Malešič 2016; Juvan 2016).

Temeljni varnostni strateški dokument je Evropska varnostna strategija »Varna Evropa v boljšem svetu: Evropska varnostna strategija (European Security Strategy)⁶

⁵ Prevzem nalog in varnostnih ustanov ZEU je EU prevzela 1. 1. 2001 (Malešič 2016, 174).

⁶ Za leto 2016 je napovedano sprejetje nove evropske varnostne strategije. Posebna svetovalka visoke predstavnice EU za zunanje zadeve in varnostno politiko je aprila 2015 identificirala šest temeljnih sestavin zunanjepolitične dejavnosti EU, iz katerih bi morala izhajati tudi nova varnostna strategija, in sicer: aktivnejše vključevanje na Balkanu in v odnosu do Turčije; ohranitev in razvoj poveljne ureditve Evrope; kriza v Severni Afriki in na Bližnjem vzhodu; odnosi z Afriko; čezatlantsko partnerstvo in odnosi EU-Nato in izboljšanje sodelovanja z Azijo (Juvan v Malešič 2016, 201).

iz leta 2003 (Juvan v Malešič 2016, 201), na podlagi katerega si je EU zastavila tri pomembne cilje pri zagotavljanju varnosti in spodbujanju vrednot:

- obravnavanje groženj

Za doseg tega cilja je sprejela evropski nalog za prijetje in sporazum o pravni pomoči z ZDA. Nudi pomoč pri reševanju sporov in se zavzema za strožji nadzor nad izvozom. Najbolj učinkovit način za boj proti organiziranemu kriminalu vidi pri vzpostavitvi upravljanja na Balkanu in spodbujanju demokracije. EU je zaskrbljena tudi nad oddaljenimi grožnjami, ki so v času globalizacije lahko tako nevarne kot bližnje. Zaveda se, da se organiziran kriminal in nedelovanje države širita, če ni protiukrepov in zato je treba ukrepati še pred nastankom krize (Varna Evropa v boljšem svetu: Evropska varnostna strategija 2015).

Nove grožnje niso izključno vojaške narave, zato so poleg vojaških sredstev, za obvladovanje le teh potrebni tudi drugi ukrepi kot npr. politični in ekonomski. EU je na pojave, kot so širjenje orožja, terorizem in nedelujoče države, dobro pripravljena (Varna Evropa v boljšem svetu: Evropska varnostna strategija 2015).

- krepitev varnosti v svoji okolici,

Geografska lega igra pomembno vlogo in interes EU je mejiti na države z odgovornimi vladami. Z vključevanjem držav v EU se povečuje varnost, hkrati pa je vedno bližje nemirnim območjem. Zato si EU prizadeva za sodelovanje z državami v Sredozemlju in državami na Bližnjem vzhodu (Varna Evropa v boljšem svetu: Evropska varnostna strategija 2015).

- mednarodni red, ki sloni na učinkovitem večstranskem sistemu,

EU si prizadeva za delovanje mednarodnih institucij, temelječih na pravilih mednarodnega reda in močnejšo mednarodno družbo. Osrednji element mednarodnega sistema so transatlantski odnosi, ki tako krepijo celotno mednarodno skupnost. Pravo se mora razvijati v smeri razvoja dogodkov. Izkušnje so pokazale, da varen svet sestoji iz demokratičnih držav, ki so dobro vodene. Prispevek k boljšemu upravljanju ostaja element politike EU, ki ga je treba še okrepiti, kajti pravičnejši svet bo bolj varen za EU. EU želi, da se ji države, ki so ji obrnile hrbet ponovno pridružijo, v nasprotnem bodo to plačale v odnosih z njo (Varna Evropa v boljšem svetu: Evropska varnostna strategija 2015).

Z uporabo instrumentov, ki jih ima EU na voljo, se je izkazalo, da je njena zunanja politika vedno bolj usklajena, njeno krizno upravljanje pa bolj učinkovito.

Pri doseganju svojih strateških ciljev bo morala biti bolj dejavna in odgovorna, saj bo s tem pridobila politično težo. To velja pri preprečevanju konfliktov, na področju kriznega upravljanja in vzdrževanju operacij, s civilnimi in vojaškimi zmogljivostmi (Varna Evropa v boljšem svetu: Evropska varnostna strategija 2015).

Za obvladovanje novih groženj bo morala na področju obrambe nameniti več sredstev. Večjo zmogljivost bi dosegla z uporabo deljenih in združenih sredstev. Treba je okrepiti izmenjavo obveščevalnih podatkov in diplomatske zmogljivosti. Za krepitev njene operativne zmogljivosti so pomembni stalni sporazumi med EU in Natom. Za našo varnost in varnost tretjih držav je treba združiti različne instrumente in zmogljivosti. Za boj proti organiziranemu kriminalu in terorizmu je potrebna boljša usklajenost med zunanjim delovanjem in politikami s področja notranjih zadev in pravosodja (Varna Evropa v boljšem svetu: Evropska varnostna strategija 2015).

Grožnje, ki grozijo, so skupne grožnje in jih je treba reševati v sodelovanju s partnerji. Za doseganje ciljev je potrebno večstransko sodelovanje v mednarodnih organizacijah in prek partnerstev. Povezovanje EU s celotnim svetom omogoča geografska lega, zgodovina in kulturne povezave. EU lahko veliko prispeva v boju proti grožnjam (Varna Evropa v boljšem svetu: Evropska varnostna strategija 2015).

Sprejemanje vedno novih pogodb in spreminjanje strateških varnostnih dokumentov dokazujejo, da je EU organizacija, ki se sooča s spremenjenim varnostnim okoljem in novimi grožnjami, hkrati pa od svojih članic zahteva, da se ji bodo prilagajale in z njo usklajevale. Posledica vstopa RS v EU je soodgovornost vseh njenih članic. Zato je morala zaradi novega mednarodnega položaja, ki ga je pridobila z včlanitvijo v mednarodnih organizacijah tudi sama spremeniti dokumente na področju varnosti, kot je npr. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti. Posledično pa sta se morali prilagajati tudi SV in policija, pri katerih je na podlagi njunih letnih poročil o delu razvidno prilagajanje pravnemu redu EU in obseg in področja sodelovanja zaradi sprejemanja obveznosti zaradi vključitve. Razvidno je, da je RS z aktivnostmi začela že pred vključitvijo v EU in ne šele po vključitvi. V policiji je zaznati prilagajanje standardom EU predvsem pri vzpostavljanju učinkovitega nadzora na južnem delu državne meje, okrepila je različne oblike sodelovanja v okviru Interpola⁷ in Europola⁸,

⁷ Interpol je največja mednarodna policijska organizacija s 190 državami članicami. Njen cilj je širiti medsebojno pomoč med kriminalističnimi policijami po vsem svetu, da bi s sodelovanjem prispevale k

sodelovanje v delovnih telesih Sveta EU, Evropskega parlamenta in Evropske komisije. Sodelovanje oziroma prilagajanje EU je zaslediti na vseh področjih dela policije: nadzoru državne meje in izvajanju predpisov o tujcih, preprečevanju, odkrivanju in preiskovanju kriminalitete, zagotavljanju varnosti cestnega prometa, zagotavljanju splošne varnosti ljudi in varovanju določenih oseb in objektov, predvsem s prenosom dobrih praks, izmenjavo podatkov, skupnih aktivnosti za izboljšanje cestne varnosti, vzpostavitvi ustrezne infrastrukture, izobraževanjih in usposabljanjih (Policija 2016b–2016n).

Vključitev RS v EU pa je imela posledice tudi v SV. Aktivnosti so se izvajale že pred polnopravnim članstvom RS v EU s prisotnostjo na zasedanjih delovnih skupin in odborih, sodelovanjem pri oblikovanju obrambne agencije EU ter oblikovanju evropske varnostne strategije. Kot njena članica je RS sodelovala pri nastajanju in oblikovanju evropske varnostne in obrambne politike, oblikovanju novega temeljnega vojaškega cilja EU do leta 2010 in nadaljnjem razvoju vojaških zmogljivosti EU ter vključevanju v Akcijski načrt za evropske zmogljivosti. Področja dela so bila povezana z razvojem sil EU za hitro posredovanje in posledično vzpostavljanjem bojnih skupin (vzpostavitev več nacionalnih bojnih skupin EU). Sodelovala je pri nastajanju in oblikovanju Evropske obrambne agencije in krepila njeno sodelovanje na področju raziskav in tehnologije, oborožitve in razvoja vojaških zmogljivosti. Na podlagi Letnih poročil o delu Ministrstva za obrambo (2003–2014) je razbrati sodelovanje zlasti z Evropsko obrambno agencijo, pri krepitvi vojaških zmogljivosti EU, razvijanju konceptov in zmogljivosti za zagotavljanje mednarodnih operacij in misij, sodelovanje na vajah kriznega upravljanja in izpolnjevanja obveznosti v mednarodnih operacijah miru ... Slovenska vojska in policija imata možnost aktivno sodelovati pri nastajanju in oblikovanju varnostne in obrambne politike v mednarodnem okolju. S pojavom novih groženj se bo ta politika nenehno spreminjala, področja delovanja pa tem razmeram prilagajala. Način prilagajanja in spreminjanja Slovenske vojske in policije, zaradi vključitve v EU pa bo razviden tudi v poglavjih, kjer na podlagi različnih parametrov analiziram in primerjam njuno spreminjanje.

varnejšemu svetu. Nudi policijsko strokovno znanje in sposobnosti v boju proti terorizmu, kibernetiki kriminaliteti in organiziranemu kriminalu (Interpol).

⁸ Europol je agencija Evropske unije, katere glavni cilj je pomoč pri doseganju varnejše Evrope v korist vseh državljanov Evropske unije. Državam članicam nudi pomoč v boju proti hudim oblikam mednarodnega kriminala in terorizma. Z izmenjavo in analizo obveščevalnih podatkov nudi podporo organom pregona držav članic EU (Europol).

3.2 NATO PO KONCU HLADNE VOJNE IN IZHODIŠČA ZA PRILAGAJANJE V RS

Nato po koncu HV ni razpadel, ampak ostaja pomemben pri zagotavljanju varnosti v Evropi. S tem se dokazuje zmožnost prilagoditve novim razmeram in hkrati zoperstavljanje grožnjam, ki so se spremenile (Grizold in Vegič 2002, 388).

Nato je poleg obrambnega zavezništva tudi varnostna institucija, ki se učinkovito prilagaja spremenjenim razmeram. V teh razmerah se morajo države spoprijemati s kompleksnimi varnostnimi težavami (Grizold in Vegič 2002, 383).

Po HV je politika Nata osredotočena na širitev stabilnosti in dobrih odnosov, med članicami na področju zunaj svojih meja. Nato se transformira iz vojaškega zavezništva, v institucijo, ki vedno bolj poudarja politično in varnostno dimenzijo. Zaveznice še vedno vzdržujejo znatno vojaško zmogljivost. Politika je usmerjena v širitev območja s skupnimi vrednotami, na katerih lahko temelji stabilna in varna mednarodna skupnost (Grizold in Vegič 2002, 390).

Kljub temu, da se je nevarnost za oborožen spopad po koncu HV zmanjšala, se je povečalo število regionalnih konfliktov in članicam je zavezništvo še naprej nudilo garancijo za njihovo varnost (Kaj je NATO? 2015).

Strateški koncept zavezništva temelji na nedeljivosti varnosti vseh članic (napad na eno je napad na vse). V spremenjenih mednarodnih okoliščinah so se članice odločile še za novo obliko vojaškega in političnega sodelovanja. Glede na to, da so začele članice sodelovati v mirovnih operacijah in kriznem upravljanju, je postal Nato politično-varnostna organizacija (Kaj je NATO? 2015).

Nato se je zaradi dogodkov v preteklih letih in prilagajanja mednarodni varnosti preoblikoval v varnostno skupnost. Osnova skupnosti ostaja kolektivna obramba, ki je izven svojega območja sklenila partnerstva, okrepila vlogo političnega varnostnega foruma in okrepila sodelovanje z EU (Grizold v Malešič 2006, 13).

Strateški koncept zajema premik v mednarodnem varnostnem okolju. Ker se je spremenil pojem mednarodne varnosti, se je zavezništvo preoblikovalo v politični in vojaški smeri (Grizold v Malešič 2006, 14).

Nato se je kot mehanizem kolektivne obrambe prilagajal novim zaznavam ogrožanja varnosti. Zato je sedaj pomemben pri zagotavljanju mednarodne varnosti v bližini RS. Izkazalo se je, da je nujno potreben pri doseganju nevojaških ciljev drugih mednarodnih organizacij (Prezelj 2002, 428).

Negotove okoliščine novega varnostnega okolja so povzročile, da se je zveza Nato prilagodila varnostnim interesom članic zavezništva in svojo vlogo v smeri:

1. z namenom razširitve stabilnosti v Evropi oblikovala varnostna partnerstva v Evropi,
2. večje prizadevanje v okviru kriznega upravljanja,
3. oblikovanja programov reformiranja Natovih vojaških struktur (Grizold 2005, 84).

Nato se je zaradi prilagoditve spremenjenemu varnostnemu okolju okrepil kot forum z razpravami o varnostnih izzivih z EU in med članicami. Nadaljnji razvoj Nata temelji na treh strateških prvinah: sodelovanje med EU in ZDA na varnostno-obrambnem področju, razvoju ustreznih vojaških zmogljivosti in zaznavanju groženj varnosti (Grizold 2005, 85).

Nato je na eni strani angažiran pri krepitvi mednarodnega miru in varnosti in zato spreminja svoje vojaške strukture. V nasprotnem pa potrebuje koncept za svoje nove vloge in poslanstvo. Za funkcioniranje v prihodnje pa bo moral biti ustrezno notranje organiziran. Za uspešno izvedbo vojaške transformacije mora izpeljati tudi politično (Grizold 2005, 86).

Na zasedanju Nata leta 2004 v Istanbulu so pregledali delovanje te organizacije v novem mednarodnem varnostnem okolju. Za aktivnosti članic so bile sprejete odločitve: utrditev njegove prisotnosti v Afganistanu, okrepljeno sodelovanje s sredoziemskimi državami in državami Bližnjega vzhoda, končanje operacije v BiH ter njegova transformacija zaradi večje učinkovitosti (Grizold 2005, 87).

Pomemben vidik spreminjanja Nata je na ravni skupnih struktur, pri čemer bi z zagotavljanjem vojaško-obrambnega načrtovanja na tej ravni odpravili nacionalne omejitve. Med najpomembnejšo prednost razvoja Nata štejemo preoblikovanje njegove vojaške strukture: preobrazba poveljniške strukture, obrambno načrtovanje in delovanje sil v sodobnih operacijah (Grizold 2005, 88).

V prihodnje se bodo članice zavezništva soočale tudi z vprašanjem nabora sil za sodelovanje v Natovih operacijah in menjavanje Natovih odzivnih sil (Nato Responce Force, NRF)⁹. Z vzpostavitvijo teh sil želi Nato vzpostaviti sile za hitro odzivanje v čim

⁹ Do zamisli za vzpostavitev teh sil je prišlo v Pragi leta 2002. Leta 2004 so se v Istanbulu dogovorili o osnutku in uresničevanju načrtov, o pripravljenosti za napotitev v petih dneh in vzdržljivosti 30 dni. S preoblikovanjem NRF pa so se razdelile na dva dela (sile za takojšnji odziv – Immediate Response Forces (IRF) in širši seznam odzivnih enot – Response Forces Pool (RFP), ki lahko dopolnjujejo IRF. Leta 2015 pa je bil sprejet obseg NRF s 40 000 pripadniki v štirih zvrsteh: kopenski, letalski, mornariški in specialnih silah (Šteiner 2015, 129).

krajšem času in vzpostaviti jedro zmogljivosti zavezniških obrambnih sil (Grizold 2005, 88).

Pomemben vidik preoblikovanja je sprememba poveljniške strukture¹⁰ na vseh ravneh, pridobivanje novih nalog in prerazdelitev funkcij poveljstev. Z novo organiziranostjo naj bi dosegli: boljšo podporo razvoju, bolj povezljive obrambne sile in utrjevanje povezav med evropskimi zavezniki ter ZDA in Kanado. Na strateškem nivoju pa je prišlo do vzpostavitve dveh poveljstev: Zavezniškega poveljstva za operacije in Zavezniškega poveljstva za transformacijo (Allied Command Transformation, ACT) (Grizold 2005, 89).

Poleg transformacije oboroženih sil držav članic in Natove poveljniške strukture je za nadaljnji razvoj pomembna tudi Natova politična dimenzija, ki se nanaša na vlogo in poslanstvo Nata v celoti, kjer zajema odnos med partnerskimi državami in zavezništvom. Nato je prešel iz skupnosti s kolektivno obrambo v varnostno skupnost. Članice pri razumevanju varnosti ne vključujejo le vojaške, ampak tudi družbene, gospodarske, politične, okoljske in druge dimenzije (Grizold 2005, 92).

»Moč Nata torej dejansko izhaja iz možne vključitve katerekoli evropske države, ki za to izrazi svoj interes. Merilo za polnopravno članstvo kake države ni več obstoj skupnega sovražnika, ampak sprejem skupnih norm in načel pri skupnem zagotavljanju miru in varnosti v spremenjenem mednarodnem varnostnem okolju« (Grizold 2005, 92–93).

Pri nadaljnjem razvoju zavezništva je prišlo do problema, ki je nastal zaradi razumevanja narave zavezništva in spremenjenega varnostnega okolja. 11. september je namreč spremenil zaznavo ogrožanja varnosti (Grizold 2005, 93).

Tako kot je zaznati spremembe v SV zaradi vključitve RS v EU, jih je še več zaradi vključitve v zvezo Nato, kajti kot članica Nata potrebuje drugačno vojsko kot doslej, množično obvezniško vojsko bo morala zamenjati manjša poklicna vojska, dopolnjena s pogodbeno rezervo. Zaradi članstva se je morala preoblikovati struktura SV, izboljšati je bilo treba njene zmogljivosti, povečati prispevek v mednarodnih operacijah in misijah ter zagotoviti kopenske sile pripravljene za sodelovanje v operacijah odzivanja na krize. V Letnih poročilih o delu Ministrstva za obrambo (2016a–2016j) je zaradi izpolnjevanja sprejetih obveznosti RS do kolektivne obrambe razbrati poleg preoblikovanja SV tudi vzpostavitev Natovega tajnega omrežja, ki

¹⁰ Več o tem v Miller (2003).

omogoča neposredno izmenjavo podatkovnih sporočil s strukturo zveze Nato, prenovitev programov usposabljanj, sodelovanje v Natovih vajah, povečanje sodelovanja v delovnih telesih Nata, integracija v vojaško strukturo Nata, aktivno sodelovanje pri obrambnem planiranju Nata in oblikovanju varnostne in obrambne politike in sodelovanje v procesu obrambnega preoblikovanja zavezništva. Leta 2007 je prejela nov paket predlogov ciljev sil Nata, ki predstavljajo zavezo skupnim zmogljivostim zavezništva in zajemajo desetletno plansko obdobje. Zaradi vključitve v zvezo Nato in sprejemanja obveznosti je v SV prišlo do velikih sprememb, zaradi katerih se je profesionalizirala, hkrati pa ji je dana možnost sodelovanja pri oblikovanju varnostne in obrambne politike v mednarodnem okolju. Spremembe, ki so posledica vključevanja v mednarodne organizacije, bodo opisane v poglavju o spremembah v SV, neposreden vpliv na spreminjanje v policiji pa zaradi vključitve v zvezo Nato ni razbrati.

3.3 IDENTIFIKACIJA INDIKATORJEV PRILAGAJANJA

Namen magistrskega dela je prikazati spremembe v SV in policiji oziroma način prilagajanja spremenjenemu varnostnemu okolju. RS je kot novonastala država morala najprej vzpostaviti svoj lastni nacionalnovarnostni sistem, hkrati pa se zaradi želje po vključitvi v mednarodne organizacije in sodelovanja v mednarodnem okolju, prilagajanju ni bilo mogoče izogniti. To pa je vplivalo na temeljni organizaciji za zagotavljanje varnosti v državi, SV in policijo, ki sta se posledično temu morali prilagoditi.

Za analizo prilagajanja in primerjanja med SV in policijo sem izbrala naslednje indikatorje: mejniki razvoja, temeljne naloge, sodelovanje v mednarodnih operacijah in misijah, način pridobivanja kadra, število zaposlenih, vloga žensk, vloga rezervnega sestava in zaupanje javnosti v ti dve organizaciji.

Mejniki razvoja oziroma izpeljane reorganizacije v obeh organizacijah in spreminjanje temeljnih nalog sta pokazatelja, ki nakazujeta v katero smer se organizaciji spreminjata in posledično prilagajata spremenjenemu varnostnemu okolju. Mejnike razvoja opisujeta in analizirata tudi Šteiner (2015) in Grizold (2005), ki so hkrati pokazatelji nastajanja postmoderne vojske v Sloveniji. Preko spreminjanja Zakona o

obrambi in Zakona o policiji pa je mogoče zaslediti, kako so se spreminjale naloge SV in policije.

Sodelovanje v mednarodnih operacijah in misijah in integracije v mednarodne organizacije je nedvomno pokazatelj prilagajanja mednarodnemu okolju. Slovenski prispevek v mednarodnih operacijah in misijah se je začel konec devetdesetih let. Z vedno večjim deležem sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah ter obsegom nalog, ki jih izvajata organizaciji, se kaže interes RS po vključevanju v mednarodno okolje, kar ugotavljajo Šteiner (2015), Grošelj (2007), Garbova in drugi (2005).

Sprememba načina pridobivanja kadra, ki je opazen pri obeh organizacijah, je bil izpeljan v luči posnemanja zahodnoevropskih držav in zato dober pokazatelj prilagajanja spremenjenemu varnostnemu okolju, ki pa ima za posledico tudi spreminjanje števila zaposlenih in vključevanja žensk v vojaški in policijski poklic.

Z vključevanjem žensk v organizaciji, ki sta bili prvotno zastopani predvsem z moškim spolom in jim zato nista bili dostopni, se kažeta uresničevanje enakopravnosti med spoloma in spreminjanje vloge žensk v SV in policiji. Pokazalo se je tudi, da je politika enakih možnosti in uresničevanje enakopravnosti med spoloma sedaj tudi zakonsko urejena in uporabljena v praksi. Uresničevanje enakopravnosti med spoloma in zastopanosti žensk v obeh organizacijah so proučevali Pešec in Jeluščeva (2002), Šteiner (2015) in Škerlj in Virjent (2005).

Pri opazovanju procesov preoblikovanja SV in policije so opazne tako količinske kot kakovostne spremembe in pokazatelj teh sprememb je tudi vloga rezervnega sestava. Predvsem v SV je na podlagi projekta PROVOJ, viden spremenjen način popolnjevanja rezervnega sestava in tako pokazatelj prilagajanja.

Indikatorju javno mnenje glede zaupanja v instituciji ne pripisujem vloge pokazatelja prilagajanja, temveč sem ga vključila v analizo zato, ker je na podlagi letnih poročil o delu obeh organizacij zaslediti, da ga uporabljata kot podlago za presojanje legitimnosti svojega obstoja in delovanja ter njun družbeni položaj. Izkazalo se je tudi, da so organizacije same zainteresirane za rezultate o zaupanju, na podlagi katerih nato uvajajo izboljšave.

4 SPREMEMBE V SLOVENSKI VOJSKI

4.1 MEJNIKI RAZVOJA SLOVENSKE VOJSKE

Razvoj SV je bil vseskozi odvisen od spreminjanja političnega sistema in procesa vključevanja RS v mednarodne integracije. Civilno-vojaški odnosi so se v RS spremenili in vojska je postala bolj prepoznavna, povečuje se delež žensk v vojski, verska diskriminacija v vojski je odpravljena in prepovedane so strankarske dejavnosti v vojski (Grizold 2005, 117).

Po Grizoldu lahko dosednji razvoj SV kronološko razvrstimo v nekaj obdobj: obdobje osamosvajanja Slovenije (1990–1991); obdobje po osamosvojitvi (okt. 1991-mar. 1994) oblikovanje državne obrambe po vzgledu zahodnih držav; obdobje izvajanja programa Nata Partnerstvo za mir (mar. 1994-mar. 2004); vzpostavljanje poklicne vojske, dopolnjene s pogodbeno rezervno sestavo in obdobje po vključitvi v zvezo Nato (Grizold 2005, 119–128).

Šteiner razlaga, da Generalštab Slovenske vojske razvojna obdobja opredeljuje po naslednjem:

1. 1991–1994: od Teritorialne obrambe v osamosvojitveni vojni do TOS z naborniško vojsko,
2. 1995–1999: reorganizacija SV in začetki mednarodnega vojaškega sodelovanja,
3. 2000–2004: priprave za vstop v Nato in začetek profesionalizacije ter preoblikovanja SV,
4. 2005–2010: integracija v NATO in vojaške strukture EU ter nadaljevanje preoblikovanja SV in
5. od 2011 dalje: transformacija SV (Šteiner 2015, 50).

Za obdobje osamosvajanja je kritična značilnost, da je bila oblikovana manevrska struktura narodne zaščite (MSNZ), ki je pomenila vzpostavljanje bojnih skupin v okviru takratne pokrajinske organiziranosti Teritorialne obrambe. Vzpostavljene so bile skupine pripadnikov MSNZ in organizirano je bilo njihovo vodenje, izdelani pa so bili tudi načrti za delovanje skupin ter sistem sklicevanja in varovanja. Značilno je bilo

tudi preoblikovanje Teritorialne obrambe (v nadaljevanju TO) v oborožene sile slovenske države (Grizold 2005; Gutman v Kladnik 2007; Šteiner 2015).

Med osamosvojitveno vojno se temeljna organizacijska struktura TO RS ni bistveno spreminjala. Med spopadi so bile oblikovane enote različnih sestavov, ki so jim bile dodeljene naloge glede na takratno razvitost. TO je bila sestavljena iz štabov enot in zavodov z mirnodobnim vojnim sestavom. Mirnodobni sestav je bil popolnjen s pripadniki stalne sestave TO in vojaki na služenju vojaškega roka, vojni sestav pa so popolnjevali z obvezniki iz rezervne sestave in materialnimi sredstvi iz popisa. TO se je pospešeno razvijala po vzoru zahodnih armad, oblikovali so se učni centri in enote rodov in brigad. Temeljna usmeritev je bila zgraditi sodobno vojsko, po organizacijski strukturi, kadrovski sestavi, opremljenosti, usposobljenosti ter izurjenosti primerljivo z vojskami zahodnih držav, ki bo sposobna opravljati naloge nacionalne obrambe (Gutman v Kladnik 2007).

Od leta 1991 do 1994 se struktura obrambnih sil ni pogloblito spreminjala. Prilagajala se je izvajanju nacionalne obrambe ob povečevanju oboroženih spopadov na ozemlju Hrvaške ter Bosne in Hercegovine. Sestavljena je bila iz prostorskih in manevrskih sil, ki sta se medsebojno dopolnjevali. Organizacijska struktura je imela stalno in vojno sestavo in je bila sestavljena iz: Republiškega štaba za teritorialno obrambo, sedem pokrajinskih štabov teritorialne obrambe, 27 območnih štabov teritorialne obrambe, deset brigad ter več kot 200 različnih enot (od voda do bataljona in sedem učnih centrov za usposabljanje vojakov) (Grizold 2005; Gutman v Kladnik 2007; Šteiner 2015).

Resolucija o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti RS, ki jo je leta 1993 sprejel DZ, je Slovensko vojsko opredelila kot obrambno silo RS, ki bo odvracala morebitni napad na RS, pripravljala in izvajala vojaško obrambo ob agresiji zoper Slovenijo.

S popravkom resolucije v naslednjem letu pa je bila sprejeta odločitev o vključitvi naše države v Nato ter o prevzemu pravic in odgovornosti, ki so posledica vključevanja v evropske in druge mednarodne integracije. RS je leta 1994 postala pridružena članica Severnoatlantske skupščine (NAA) in se vključila v program »Partnerstva za mir«. V naslednjih letih so bile naše obrambne sile podvržene nekaterim organizacijskim in drugim spremembam. Do teh sprememb je prišlo zaradi novega varnostnega okolja in uresničevanja obveznosti v okviru partnerstva za mir. Leta 1995 so se uveljavila dopolnila zakona o obrambi, na podlagi katerih je prišlo do organizacijskih in razvojnih sprememb TO ter doseganja ciljev partnerskega

programa (t.i. partnerski cilji). V tem obdobju je SV izvajala vojaško obrambo in bila sestavljena iz: Generalštaba SV, operativnih in vojaških poveljstev, enot s poveljstvi in zavodov. Imela je vojno in mirnodobno sestavo. (Grizold 2005; Gutman v Kladnik 2007).

Leta 1998 se je SV začela reorganizirati z namenom vzpostavitve majhne, sodobne, učinkovite, visoko strokovne vojske, ki bo sodelovala v mednarodnih obrambnih povezavah in bo sposobna samostojnega delovanja. Oblikovana so bila tri operativna poveljstva, preoblikovana pa so bila vojaška teritorialna poveljstva in del enot SV. Prostorske in manevrske sile so se s sprejetjem dopolnil zakona o obrambi spremenile v sile za hitro posredovanje ter glavne in pomožne sile (Grizold 2005; Gutman v Kladnik 2007; Šteiner 2015).

Leta 1999 je bil zamišljen prvi akcijski načrt za članstvo Slovenije v Nato in nadaljnji razvoj državne obrambe. Razvoj obrambnih sil se je tako preusmeril v razvoj obrambnih zmogljivosti v okviru kolektivne obrambe.

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti, ki je bila sprejeta 2001, je med drugim določala, da naj SV doseže usposobljenost in opremljenost za opravljanje nalog, ki jih narekujejo viri ogrožanja. Usposobljena naj bi bila na odzivanje vojaškega ogrožanja in uresničevanja mednarodnih obveznosti na vojaškem področju. S preoblikovanjem in modernizacijo bi se zmanjšal njen obseg in spremenila organizacijska struktura. In tako je bila leta 2002 z novelo zakona o obrambi uveljavljena nova struktura sil SV: sile za bojevanje, sile za bojno podporo in sile za zagotovitev bojnega delovanja, brez delitve na zvrsti. Sistem poveljevanja pa je bil leta 2003 z uvedbo poveljstva sil spremenjen in racionaliziran (Grizold 2005; Gutman v Kladnik 2007).

Po Natovem vrhu v Pragi se je hitrost sprememb pospešila, kajti leta 2002 je bila sprejeta odločitev, da se RS, kot polnopravna članica priključi zvezi Nato.

Tako je vstop v zvezo Nato in EU naslednji razvojni mejnik, ki ga označujemo kot čas včlanitve in integracije v Nato in vojaške strukture EU ter nadaljevanje preobrazbe SV. Leta 2011 pa se začne obdobje slovenskega transformacijskega procesa (Šteiner 2015, 58–59).

Posledice gospodarske in finančne krize so se kazale na celotnem obrambnem področju, še posebno pa so prizadele vojaško obrambo, saj so vplivale na

pripravljenost njenega glavnega nosilca, SV. Kljub temu je SV v letih 2012 in 2013 uspešno nadaljevala svojo reorganizacijo, in sicer je z združitvijo strateške in operativne ravni v Generalštabu in praktične ukinitve Poveljstva sil, težila k vzpostavitvi racionalnejše strukture, tako da je na taktični ravni vzpostavila dve pehotni brigadi in logistično brigado ter preoblikovala letalsko in pomorsko enoto ter specialne sile (Ministrstvo za obrambo 2016i; Šteiner 2015).

Temeljita reorganizacija SV, katere cilj je bil sestaviti majhno, a sodobno in učinkovito opremljeno ter visoko strokovno vojsko, se je začela leta 1998. Za razvoj SV pa sta najbolj prelomni leti 2003 (ustanovitev poveljstva sil SV, tega leta se je zgodil tudi prehod iz naborniške v poklicno vojsko) in 2004, ko je Slovenija postala polnopravna članica zveze Nato. Ustanovljeno je bilo poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, pripadniki SV pa so bili prvič napoteni v Afganistan (Karba 2011).

Veljavni planski vojaški dokumenti predvidevajo, da bo skupni obseg SV najpozneje do leta 2018 znašal 10.000 pripadnikov, pripadniki stalne sestave in pripadniki prostovoljne pogodbene rezerve pa naj bi bili v razmerju 4 : 1. Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025 pa predvideva, da naj bi delež bruto domačega proizvoda, namenjenega obrambnemu resorju, znašal dva odstotka, kar pa se v zgodovini SV še ni zgodilo in se najverjetneje še zelo dolgo ne bo (Karba, 2011).

Eden od pomembnejših projektov SV je zagotovo vzpostavljanje poklicne vojske popolnjene s pogodbeno rezervo, zato se mi zdi na tej točki pomembno nekaj besed nameniti tudi temu projektu. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaški dolžnosti je bilo sprejeto, kakšen naj bi bil prehod na poklicno vojsko, popolnjeno s pogodbeno rezervno sestavo, ob hkratnem prilagajanju in prenehanju izvajanja vojaške dolžnosti v miru. Za slovensko javnost je bila nedvomno najbolj opazna sprememba ukinitve izvajanja služenja vojaškega roka. Na Ministrstvu za obrambo RS je bil prehod z obvezniškega na poklicno popolnjevanje vojaške organizacije izveden kot poseben projekt, ki so ga poimenovali Projekt prehoda na poklicno vojsko, dopolnjeno s pogodbeno rezervo oziroma »PROVOJ«. Namen tega projekta je bilo oblikovanje vojaške organizacije, ki bo osnovana na poklicni stalni in pogodbeni rezervni sestavi, ki bo usposobljena za izvajanje vseh nalog znotraj nacionalne obrambe in severnoatlantskega zavezništva. Je tudi najpomembnejši

projekt v zgodovini obrambnega sistema RS, saj predvideva reformna prizadevanja na celotnem obrambnem področju, ne samo v SV. S preходом na poklicno vojsko so nastale povsem nove organizacijske, strukturne, kulturne in družbene okoliščine. Zavedati se je treba, da vojska ne postane profesionalna samo s spremembo načina popolnjevanja, ampak je uspešnost prehoda odvisna tudi od funkcionalne profesionalizacije (uveljavitve ustreznega načina razmišljanja, načrtovanja in delovanja), zato je velika pozornost namenjena nadaljnjemu izboljšanju sistema izobraževanja, urjenja in usposabljanja. SV je s tem projektom postala eden večjih delodajalcev (Grizold 2005, 128–131).

Nov koncept predvideva prehod od nacionalne h kolektivni obrambi, od množične obvezniške vojske k manjši poklicni vojski, ki jo dopolnjuje pogodbeni rezerva. SV se posledično preobrazila v majhno in fleksibilno organizacijo, ki temelji na kakovostnih poklicnih kadrih in pogodbeni rezervi. Cilj je bil zmanjšati obseg in izboljšati sestavo, opremljenost ter usposobljenost SV za opravljanje normativno določenih nalog ter doseganje višje stopnje povezljivosti z vojskami držav Nata. Načela preoblikovanja SV pa so bila realnost, premik od količine h kakovosti in kritičnost pri sprejemanju tujih predlogov in rešitev ter ohranjanje posebnosti države Slovenije in njene vojske (Grizold 2005, 132–133).

Projekt se je začel izvajati leta 2003 in se je predhodno končal leta 2007. Sledita mu še dve fazi: PROVOJ II in nadaljevanje programov profesionalizacije. Posebno pozornost bo v prihodnje treba nameniti: plačam, dobremu počutju, družini, infrastrukturi, voditeljstvu, odnosom, dopolnitvi zakonodaje in promociji SV. Iz izkušenj sodeč pa tudi celostni skrbi pripadnikov, karierni poti, celostna skrb za pripadnike, prilagoditvi zakonodaje, sodelovanju z ministrstvi. Zaključno poročilo projekta opozarja tudi na nujnost nadaljevanja procesa profesionalizacije SV (Kotnik 2012, 23).

Projekt PROVOJ je bil končan leta 2009 s pripravo zaključnega poročila, v katerem so opredeljeni doseženi in nedoseženi cilji. Nekateri cilji niso bili izvedljivi, zaradi vplivov ekonomske krize, predvsem na področju implementacije rešitev, pri celostni skrbi za pripadnike. Projekt ni imel le transformacijske narave, temveč je bil usmerjen tudi v preobrazbo funkcij in področji v obrambno-vojaškem in širšem področju. Zaključno poročilo poudarja tudi, da je profesionalizacija SV proces, ki še ni zaključen in je treba z njim nadaljevati (Šteiner 2015, 96–97).

Tabela 4.1: Mejniki razvoja v Slovenski vojski

Mejniki razvoja v Slovenski vojski
1990–1991 – po osamosvojitveno obdobje.
1991–1994 – oblikovanje nacionalne obrambe po vzoru Zahodnih držav, obdobje izvajanja programa Partnerstvo za mir.
1995–2004 – reorganizacija SV in začetki mednarodnega vojaškega sodelovanja, vzpostavljanje poklicne vojske, dopolnjene s pogodbeno rezervo in obdobje za vstop v NATO.
2005–2010 – integracija v Nato in vojaške strukture EU ter nadaljevanje preoblikovanja SV.
2003–2007 – projekt PROVOJ.
2011 → transformacija Slovenske vojske.
2013 – reorganizacija: združitev strateške in operativne ravni.

Vir: Grizold (2005) in Šteiner (2015)

Na podlagi tabele 4.1 je razvidno, da se SV že takoj po osamosvojitvi obrača navzven, v mednarodno okolje. Hkrati z oblikovanjem nacionalne obrambe izvaja tudi program Partnerstva za mir. Sledi obdobje vzpostavljanja poklicne vojske, dopolnjene s pogodbeno rezervo, začetki mednarodnega vojaškega sodelovanja in obdobje za vstop v NATO. Naslednje obdobje je obdobje integracije v Nato in vojaške strukture EU ter nadaljevanje preoblikovanja SV. Od leta 2011 pa se SV transformira. Vsa obdobja kažejo spreminjanje zaradi prilagajanja mednarodnemu okolju.

4.2 NALOGE SLOVENSKE VOJSKE

Spremembe v nacionalnem in mednarodnem okolju narekujejo tudi spreminjanje oboroženih sil tako v njihovi funkciji kot tudi organiziranosti. Javnosti so poleg oboroženega boja najbolj poznane naloge, ki jih vojaki opravljajo v mednarodnih mirovnihih operacijah, in seveda pomoč ob naravnih in drugih nesrečah. Da se njihove naloge spreminjajo in prilagajajo spremenjenim razmeram pa še vedno najbolj odmeva podelitev policijskih pooblastil vojakom za pomoč pri begunski krizi konec leta 2015.

Zakon, ki določa naloge SV, in sicer v svojem 37. členu je Zakon o obrambi, ki je bil prvič sprejet leta 1994. Do leta 2015, ko se je zakon nazadnje spremenil v določilih, ki opredeljujejo naloge SV, se je spremenil še nekajkrat. Leta 2002 se je dopolnil z določbami, da so njene naloge tudi izpolnjevanje obveznosti, sprejetih v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami, nato se je spremenil še leta 2004 in kot že rečeno leta 2015.

Torej naloge SV so določene v 37. členu Zakona o obrambi, ki ji določa, naslednje naloge:

- izvajanje vojaškega usposabljanja in izobraževanja za oborožen boj in druge oblike vojaške obrambe,
- zagotavljanje zahtevane in potrebne pripravljenosti,
- izvajanje vojaške obrambe,
- sodelovanje pri zaščiti in reševanju v primeru naravnih in drugih nesreč,
- izpolnjevanje obveznosti, sprejetih v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami.

SV se ne sme uporabljati za strankarsko in politično dejavnost, vlada določa glede njenega sodelovanja pri zaščiti in reševanju, v nujnih primerih tudi minister. S policijo lahko sodeluje po predhodni odločitvi vlade, pri širšem varovanju državne meje v notranjosti države v skladu z načrti, pri čemer nimajo policijskih pooblastil (ZObr-UPB1, 37. člen).

Leta 2015 pa je bil v zakonu dodan 37.a člen, ki določa izjemna pooblastila vojske, in sicer če to zahtevajo varnostne razmere. Državni zbor na predlog vlade z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev odloči, da pripadniki SV, izjemoma, pri širšem varovanju državne meje, v skladu z načrti in po predhodni odločitvi vlade iz četrtega odstavka prejšnjega člena, izvajajo tudi naslednja pooblastila skupaj s policijo: opozarjajo, napotujejo, začasno omejujejo gibanje oseb in sodelujejo pri obvladovanju skupin in množic.

Izvajajo jih pod pogoji, ki so določeni za policiste, o opravljanju pooblastil pa nemudoma obvestijo policijo. Državni zbor določi tudi rok, v katerem lahko policijska pooblastila izvajajo, in sme trajati le nujno potreben čas za izvedbo, vendar ne več kot tri mesece. Obdobje treh mesecev se lahko pod istimi pogoji ponovno podaljša.

Ob tem se postavlja vprašanje, ali so se z lanskoletnim angažiranjem vojske v podporo policiji pri obvladovanju begunske krize naloge vojske res spremenile, saj so

v Zakonu o obrambi zapisane enako kot v letu 2004, gre bolj za spreminjanje obsega angažiranja na zakonsko opredeljenih nalogah (Šteiner 2016).

Tabela 4.2: Spreminjanje nalog Slovenske vojske

Naloge Slovenske vojske: 37. člen Zakona o obrambi
<ul style="list-style-type: none">- Zakon o obrambi sprejet: leta 1994,- prve spremembe nalog: leta 2002→ razširitev nalog z izvrševanjem obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami,- druge spremembe nalog: leta 2004→ razširile s sodelovanjem s policijo pri širšem varovanju državne meje v notranjosti državnega ozemlja; pri opravljanju teh nalog nimajo policijskih pooblastil,- tretje spremembe nalog: leta 2015→ skupaj s policijo, izjemoma, pri širšem varovanju državne meje tudi naslednja pooblastila: opozarjajo; napotujejo; začasno omejujejo gibanje oseb, sodelujejo pri obvladovanju skupin in množic, pri tem imajo enaka pooblastila ki so predpisana za policiste.

Vir: prirejeno po Zakonih o obrambi

Zakon o obrambi, ki določa naloge SV, je bil sprejet leta 1994. Zaradi analize je mogoče ugotoviti, da se same naloge SV niso nikoli spreminjale, temveč so se dopolnjevale oziroma se je spreminjal obseg nalog. Od sprejetja Zakona o obrambi pa do danes se je obseg nalog spremenil trikrat, leta 2002, 2004 in leta 2015. Leta 2002 so se spremenile v smislu razširitve nalog z izvrševanjem obveznosti, ki jih je RS sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami. Naslednja razširitev nalog se je zgodila leta 2004, ko so SV dodeljene naloge glede varovanja državne meje v notranjosti državnega ozemlja, zadnja in hkrati zelo odmevna razširitev pa je posledica begunske krize, ki je leta 2015 zajela RS. Ob tej spremembi zakona pa so SV dodeljena pri širšem varovanju državne meje tudi pooblastila, ki so predpisana za policiste.

4.3 SODELOVANJE SLOVENSKE VOJSKE V MIROVNIH OPERACIJAH

SV sodeluje v mirovni operacijah in misijah od leta 1997, z vstopom RS v Severnoatlantsko zaveznitvo marca 2004, pa še dejavneje pri zagotavljanju

mednarodnega miru. Pripadniki SV so vključeni v operacije v podporo miru in humanitarne dejavnosti.

Leta 2010 je bila oblikovana Strategija sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah. Je odgovor na zavzemanje vojaških in civilnih struktur na kriznih območjih ob kriznih primerih v mednarodnem okolju. Uveljavil se je splošni izraz mednarodne operacije in misije (MOM).

Temelji te strategije so jasno določeni politični cilji, usklajenost nacionalnega delovanja ter zavezanost pri uresničevanju MOM. Šteiner ugotavlja, da se je z razrešitvijo terminoloških zadreg v slovenskem primeru pokazal velik dosežek, kajti uporaba ustreznega izraza predstavlja pomembno transformacijsko značilnost. Izraz je enotno razumljen in ni zgolj prevzet in prilagojen rešitvam v mednarodnem okolju (Šteiner 2015, 225).

Po HV se mirovne operacije in misije usmerjajo v zagotavljanje trajnega miru, zato so njihove naloge vse zahtevnejše in zajemajo tako vojaško kot civilno področje (Grošelj in drugi v Malešič 2010, 238).

RS kot članica Organizacije združenih narodov, EU, Organizacije severnoatlantskega sporazuma in Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi dejavno prispeva k mednarodnemu miru in stabilnosti. Je dokaz, da lahko tudi manjše države aktivno prispevajo k stabilnosti in varnosti posameznih regij ali držav in nasploh k širši varnosti in stabilnosti (Juvan v Jelušič 2005, 175).

Podlaga za sodelovanje SV v MOM je Zakon o obrambi in drugi strateški dokumenti kot npr. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti, Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja SV, Obrambna strategija RS, srednjeročni obrambni programi in Vojaška doktrina ter na podlagi Strategije sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah in sklepov Vlade RS (Šteiner 2015, 222).

Od leta 1997, ko je SV prvič sodelovala v mednarodni operaciji pa do danes, se je poleg povečevanja števila vojakov, širil tudi obseg nalog, ki jih ti opravljajo. Obseg nalog je zelo širok, od zbiranja informacij, patroljiranja, varovanja objektov, sodelovanja pri preprečevanju javnih neredov, sodelovanja s specializiranimi mednarodnimi organizacijami, sodelovanja pri iskanju množičnih grobišč in oseb, iskanja in uničenja nelegalnega orožja, do aktivnega delovanja na področju humanitarne dejavnosti (Juvan v Jelušič 2005, 175).

RS je do leta 2015 sodelovala v 23 MOM v 18-ih državah. Vstop RS v Nato in EU je mejnik v pristopu k MOM, ki se začne kazati v večjem doprinosu v letih 2005 in 2006. RS je kot enakopravna članica v obeh organizacijah morala začeti reševati vprašanja tudi na zunanjepolitičnem, varnostnem in obrambnem področju (Šteiner 2015, 229–235).

Svoje predstavnike ima SV tudi na mirnodobnih dolžnostih v tujini (Natova poveljniška struktura, struktura sil v EU, vojaška predstavništva, mednarodnih organizacijah ...). Zagotavljajo nacionalno homogenost in povezanost, zastopajo interese RS in SV v tujini ter nudijo podporo njenim pripadnikom (Slovenska vojska 2015).

Sestavljajo jo tri predstavništva SV in nacionalni podporni element, ki zagotavljajo zastopanje interesov SV ter z delom v teh strukturah podpiranje skupnih ciljev. Podporo pripadnikom SV na teh dolžnosti v tujini pa nudi nacionalni podporni element.

Njihove naloge pa so:

- zastopajo interese RS in SV v delovnih telesih Nata in EU,
- predstavljajo SV in se povezujejo z organizacijskimi enotami Nata in EU,
- dajejo vojaške nasvete veleposlanikom pri Natu in EU,
- usklajujejo slovenski prispevek na mednarodnih operacijah in misijah in v silah za hitro posredovanje,
- zagotavljajo nacionalno podporo pripadnikom na mirnodobnih dolžnostih v tujini in
- zagotavljajo podporo skupnim ciljem zavezništva (Slovenska vojska 2015).

Kljub dolgoletnim izkušnjam slovenskih vojakov v mednarodnih operacijah pa na Obramboslovnem raziskovalnem centru FDV ugotavljajo pomanjkljivo sistemsko zbiranje izkušenj in njihov prenos na priprave in usposabljanje prihodnjih kontingentov. Pri pripadnikih na misiji je namreč zaznati občutek, da sta ga vodstvo SV in slovenska država pozabila, kot zelo problematična pa sta se izkazala tudi psihološka podpora in skrb za družine pripadnikov SV na misijah (Juvan in drugi v Malešič 2010, 203–204).

Vzrok za odhod pripadnikov SV v mednarodne organizacije ni bil varnostni interes naše države, ampak pripravljenost RS k aktivnemu prispevanju k mednarodnemu

miru. V času, ko je bila članica Partnerstva za mir pa je imela tudi zunanjepolitični interes (Juvan v Jelušič 2005, 185).

Šteiner (2015, 229) poudarja, da bi SV, če ne bi sodelovala v MOM še vedno bila v tranziciji in bi mednarodno okolje le opazovala.

V spodnji tabeli so predstavljeni podatki po posameznih letih, števila udeleženih in pod okriljem katere organizacije je SV sodelovala v mednarodnih operacijah in misijah.

Tabela 4.3: Sodelovanje Slovenske vojske v mednarodnih operacijah in misijah

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
OVSE	22									
OZN	10	29	32	32	33	5	4	2	2	14
NATO	18	18	72	62	85	83	190	61	185	235
EU							1	182	86	73
SKUPAJ	50	47	104	94	118	88	195	245	271	322

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
OVSE								
OZN	38					18	18	17
NATO	1168	386	954	841	800	859	798	672
EU	294					16	15	12
SKUPAJ	1500		954	841	800	893	831	701

Vir: prirejeno po Ministrstvo za obrambo (2016a-2016j) in Šteiner (2015)

SV je zaradi vključevanja RS v mednarodne organizacije sprva zaradi političnih interesov, kasneje pa zaradi izpolnjevanja sprejetih političnih zavez vedno bolj številčno sodelovala v MOM. Iz tabele je razvidno, da je SV prvič sodelovala v MOM leta 1997. Od takrat dalje pa je viden porast glede številčnosti vključevanja v MOM. SV deluje v MOM pod okriljem Organizacije združenih narodov, Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi, EU in zveze Nato. Najbolj številčno sodelujejo pod okriljem zveze Nato, kar je tudi razumljivo, glede na to, da je Nato obrambno zavezništvo. Leta 2004 je viden prvi preskok glede števila napotenih v MOM, kar je prav gotovo posledica včlanitve RS v zvezo Nato in EU. Mejniki pri vključevanju v

MOM pa predstavlja tudi leto 2007, z napotitvijo bataljona SV na Kosovo. Sodelovanje SV v MOM je nedvomno dober pokazatelj prilagajanja SV spremenjenemu varnostnemu okolju.

4.4 PRIDOBIVANJE KADRA

Anželj ugotavlja, da je za uspešen oborožen boj popolnjevanje oboroženih sil zelo pomembno. Hkrati je pomemben ustrezen kader, saj se med odločujoče dejavnike oboroženega boja, odločilno mesto pripisuje prav človeku (Anželj 2005, 121).

Pri načinu popolnjevanja in procesu preoblikovanja oboroženih sil v Evropi je opazen prehod na bolj racionalno in družbeno bolj sprejemljivo strukturo oboroženih sil, v večini evropskih držav je tako opaziti smernice razvoja k profesionalizaciji. Tudi RS se v zadnjih letih zgleduje po sodobnih evropskih državah, kar ima za posledico številčno zmanjševanje vojske (Anželj 2005, 121–122), spreminjal pa se je tudi način pridobivanja kadra. Zato bodo v nadaljevanju opisani načini, na podlagi katerih je SV pridobivala kader.

Leta 1968 je bila ustanovljena TO in njeno ime ni bilo izbrano naključno. Vladalo je prepričanje, da potrebujemo svojo lastno vojsko, in sicer Slovensko vojsko (Lipič v Kladnik 2007, 48). TO je bila najširša oblika organiziranega oboroženega odpora in del enotnih oboroženih sil na celotnem jugoslovanskem ozemlju. Imela je pomembno vlogo v strategiji oboroženega boja in naloge v boju z diverzantskimi, terorističnimi in drugimi silami podtalne vojne, boj pa je izvajala v sodelovanju s silami Jugoslovanske ljudske armade. S predanostjo ideji samostojne države ter z odločnostjo slovenskega političnega vodstva in pripadnikov Teritorialne obrambe RS, je ob pripravah in zmagi v osamosvojitveni vojni ter razvojem v samostojni državi prerasla v sodobno SV (Kladnik 2007, 9). Teritorialna obramba se je na podlagi zakona o obrambi leta 1995 preimenovala v SV (Slapar v Kladnik 2007, 34).

Leta 1990 so se po prvih demokratičnih volitvah v Sloveniji stopnjevali poskusi preoblikovanja odnosov v federaciji in eno ključnih vprašanj je bilo vprašanje območij služenja vojaškega roka za slovenske nabornike. Zato so pripravili idejni projekt o organiziranosti služenja vojaškega roka v Sloveniji z naslovom Organiziranje usposabljanja rekrutov izven JLA, v organizaciji republiških organov. V projektu so bili

predlagani temelji odločanja o organiziranju usposabljanja rekrutov in služenju vojaškega roka, projekt pa je nakazal možno vzpostavljanje oboroženih sil oz. SV v novi državni ureditvi. Idejni projekt je bil odobren konec septembra 1990 na kolegiju za ljudsko obrambo. 15. maja 1991 je v obeh učnih centrih (UC Ljubljana (lg) in UC Maribor (Pekre)) 300 nabornikov prvič v zgodovini začelo služiti vojaški rok v SV (Kladnik 2007, 36–37).

Po Zakonu o vojaški dolžnosti je bilo določeno, da vojaško dolžnost opravljajo v miru in v vojni moški državljani. Na služenje vojaškega roka so bili poslani naborniki, ki so bili ocenjeni kot sposobni ali delno sposobni za vojaško službo, praviloma v koledarskem letu, v katerem so dopolnili 19 let, v primeru nadaljnjega šolanja so bili poslani na služenje vojaškega roka po koncu šolanja. Vojaški rok je trajal sedem mesecev. V primeru povečanja nevarnosti napada na državo, neposredne vojne nevarnosti oziroma po razglasitvi vojnega ali izrednega stanja in v skladu z odločitvijo Državnega zbora RS je vojaški rok trajal tri mesece. Naborniki, ki so nasprotovali uporabi orožja v vseh okoliščinah pa so lahko uveljavljali ugovor vesti vojaški dolžnosti in vojaški rok služili brez orožja ali opravili nadomestno civilno službo (Zakon o vojaški dolžnosti, 27.–38. čl.).

Po letu 2000 so se vse težje popolnjevale naborniške vrste, kajti vse več mladih si je želelo civilno služenje vojaškega roka. Zadnji korak v uvajanju poklicne vojske je ukinitve naborniškega sistema služenja vojaškega roka leta 2003, ki se je do leta 2010 dokončno oblikovala v poklicno vojsko (Anželj 2005; Lipič v Kladnik 2007).

Slovenija je majhna država, ki potrebuje majhno, izurjeno, učinkovito, dobro opremljeno in ne predrago vojsko, sposobno za zagotavljanje nacionalne varnosti in sodelovanja v sistemu kolektivne obrambe. Pri tem pa je treba upoštevati, da je SV mlajša in se mora neprestano prilagajati novim zahtevam ter reorganizirati (Anželj 2005, 122).

Projekt PROVOJ¹¹ je najpomembnejši projekt Ministrstva za obrambo in SV za uspešno profesionalizacijo vojske. S pripravo elaborata je dobila načrt, kako prestopiti z naborniškega in obveznega načina popolnjevanja, na popolnjevanje s

¹¹ Projekt Prehod na poklicno vojsko, dopolnjeno s pogodbeno rezervo

poklicno vojsko, dopolnjeno s prostovoljno pogodbeno rezervno sestavo (Anželj 2005, 125).

SV kader za zaposlitev v svojih vrstah trenutno pridobiva pod določenimi naslednjimi sprejemnimi pogoji:

- starost ob vložitvi vloge za zaposlitev ne sme biti višja od 25 let;
- opravljena IV. stopnja izobrazbe,
- samo državljanstvo RS,
- duševna in telesna sposobnost za poklicno opravljanje vojaške službe,
- ob zaposlitvi ni član nobene politične stranke,
- ni bil pravnomočno obsojen zaradi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, in ni bil obsojen na več kot trimesečno nepogojno zaporno kazen za kakšno drugo kaznivo dejanje, oziroma zoper njega ne teče kazenski postopek,
- pozitivno opravljeno preverjanje gibalnih sposobnosti,
- da zanj ne obstaja varnostni zadržek (Kladnik 2007; Slovenska vojska 2016b).

Sprejemni postopek pa je sledeč:

- vlogo za zaposlitev oddati upravnemu organu za obrambo,
- po razgovoru opravljeno preverjanje gibalnih sposobnosti in preventivni zdravstveni pregled,
- po zaključku sprejemnih postopkov prejet sklep o izbiri s podatki o datumu sklenitve pogodbe in nastopa službe v SV (Slovenska vojska 2016b).

Po podpisu petletne pogodbe se kandidate za vojake razporedi na enotno formacijsko dolžnost vojak II, ne glede na pridobljeno izobrazbo. Vsi vojaki, ki podpišejo petletno pogodbo, prejmejo denarno nagrado v višini povprečne bruto plače na zaposlenega v RS. Pogodba se lahko na podlagi službene ocene podaljšuje za določen čas (Slovenska vojska 2016b).

Poleg stalne sestave je SV sestavljena tudi iz rezervne sestave oziroma pogodbene rezerve, katere način popolnjevanja je prikazan v poglavju 4.6, in prostovoljcev na služenju vojaškega roka.

Po opuščnem obveznem služenju vojaškega roka je bila državljanom RS ponujena možnost, da se prostovoljno usposablajo za izvajanje nalog obrambe kar je pomemben korak k odprtosti SV in njenemu približevanju širši javnosti. S tem lahko posamezniki preizkušajo svoje psihične in fizične sposobnosti ter vojaško življenje. Prostovoljci naj bi postali kontingent za pridobivanje ustreznega kadra (Anželj 2005; Kladnik 2007).

In tudi za njih veljajo sprejemni pogoji, ki pa so:

- starost od 18 do 27 let,
- niso odslužili vojaškega roka,
- na podlagi zdravniškega pregleda so ocenjeni za sposobne oz. delno sposobne za opravljanje vojaške službe,
- pridobljeno pozitivno varnostno soglasje,
- na podlagi prej veljavne zakonodaje ni priznana pravica do ugovora vesti,
- ni bil pravnomočno obsojen zaradi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, ali obsojen na nepogojno zaporno kazen za kakšno drugo kaznivo dejanje v trajanju več kot treh mesecev,
- pripravljenost sklenitve pogodbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka (PSVR). (Slovenska vojska 2016c).

Sprejemni postopek pa vsebuje: prošnjo, vlogo za napotitev in posebni vprašalnik za napotitev na PSVR in izjave o zdravstvenem stanju, soglasje za varnostno preverjanje in izjavo v primeru odpovedi prostovoljnemu služenju vojaškega roka. V primeru, da ni zadržkov, se podpiše pogodba o prostovoljnem služenju, in se kandidata napoti na zdravniški pregled. Po uspešno opravljenem zdravniškem pregledu, mu upravni organ vroči poziv za napotitev na prostovoljno služenje vojaškega roka (Slovenska vojska 2016c).

Nov Program temeljnega vojaškostrokovnega usposabljanja (TVSU), ki je bil sprejet julija 2015, zagotavlja pridobivanje jedra veščin za preživetje na sodobnem bojišču in delo v poklicni vojaški organizaciji. Zagotavlja pridobitev tistih znanj in veščin, ki so potrebne za vstop v poklicno in prostovoljno pogodbeno rezervo (PPRS) SV. Usposabljanje traja 14 tednov in je odviseno od dnevne obremenitve kandidatov. V času usposabljanja prostovoljci prejemajo plačilo, usposabljanje pa se šteje tudi v pokojninsko dobo. Vojaki prostovoljci imajo v primeru uspešno zaključenega usposabljanja in izpolnjevanju splošnih pogojev, prednost pri zaposlitvi v SV in vključitvi v pogodbeno rezervo. To usposabljanje traja nekaj več kot tri mesece, termin opravljanja prostovoljnega služenja, si kandidat izbere sam (Slovenska vojska 2016c).

Med ključne elemente za uspeh popolnjevanja SV sodi njena promocija in možnosti za službo v njej. S promocijo za pridobivanje kadra si želi doseči: obveščati javnost o doseženi stopnji popolnjenosti, skrbeti za ugled in zaupanje v SV in seznanjati ciljne skupine z možnostjo zaposlitve v SV. Promocija se izvaja po vsej državi, je usmerjena predvsem k srednješolcem, študentom, brezposelnim in zaposlenim, tako da je popolnoma zagotovljena obveščenost morebitnih kandidatov za zaposlitev (Anželj 2005, 126).

Ustrezen kader bo zaradi značilnosti vojaškega poklica, velikih sprejemnih pogojev in nekonkurenčnosti pri plačilu za opravljeno delo vedno težje zagotoviti (Anželj 2005, 133).

Spodnja tabela prikazuje, kako se je v RS spreminjal način pridobivanja kadra.

Tabela 4.4: Način pridobivanja kadra

Način pridobivanja kadra v Slovenski vojski
Do leta 2003: Služenje vojaškega roka polnoletnih državljanov.
Od leta 2003: Temeljno vojaško usposabljanje.
Od julija 2015: Temeljno vojaško strokovno usposabljanje (TVSU) + Vojaška evidenčna dolžnost (VED strelec).

Do leta 2003, ko je bilo v RS ukinjeno služenje vojaškega roka, so se oborožene sile pri nas popolnjevale s polnoletnimi moškimi državljani na služenju vojaškega roka. Od leta 2003, ko se je SV začela profesionalizirati pa se popolnjuje na podlagi pogodb z državljani RS, starimi do 25 let in z že pridobljeno IV. stopnjo izobrazbe oziroma opravljeno triletno poklicno šolo. SV je tako prešla s pridobivanja kadra na podlagi obveznega služenja vojaškega roka, do pridobivanja kadra na podlagi prostovoljnega vključevanja v oborožene sile, z že pridobljeno izobrazbo. Sklepamo lahko, da ima profesionalizirana vojska kader z večjo motivacijo za vojaški poklic, kot pri obvezniškem služenju vojaškega roka.

4.5 ŠTEVILO ZAPOSLENIH

SV je sestavljena iz pripadnikov stalne sestave, ki so poklicni pripadniki SV in rezervne sestave, ki so državljani, ki sklenejo pogodbo o službi v rezervni sestavi. Tako kot se je spreminjal način pridobivanja kadra, se je spreminjalo tudi število zaposlenih.

V mesecu decembru leta 2015 je SV imela naslednji sestav:

- stalna sestava: število zaposlenih 7049 (88,5 %),
- rezervna sestava: število zaposlenih 914 (11,5 %).

Skupaj je bilo ob koncu leta 2015 v SV zaposlenih 7963 oseb (Slovenska vojska 2016č).

Tabela 4.5: Število zaposlenih v Slovenski vojski

LETO ZAPOSILITVE	VOJAŠKE OSEBE	CIVILNE OSEBE	VSEH ZAPOSLENIH V SV
2001		/	5043
2002		/	5585
2003	5628	748	6376
2004	6213	728	6941

2005	6710	606	7316
2006	6766	555	7321
2007	6554	502	7056
2008	/	/	/
2009	7122	525	7647
2010	/	/	/
2011	7113	487	7600
2012	7026	458	7484
2013	6914	446	7360
2014	6735	441	7176

Vir: prirejeno po Ministrstvo za obrambo (2016a-2016j)

Iz tabele je razvidno, da trend zaposlenosti v SV vse do leta 2009 narašča, po tem letu pa je viden upad zaposlenih v SV. Eden od razlogov za zmanjševanje zaposlenih v SV je prav gotovo gospodarska kriza, ki je zajela RS in s tem varčevalni ukrepi, predvsem glede zaposlovanja v javni upravi. Iz tabele pa je razvidno število zaposlenih civilnih oseb, katerih trend zmanjševanja zaposlenih je že od leta 2004 naprej in ne od leta 2009, tako kot pri vseh zaposlenih. Največ civilnih oseb je bilo v SV zaposlenih leta 2003, in sicer 11,7 %, nato se je ta delež vsako leto zmanjševal in od leta 2011 ostaja 6 %. Iz tabele je razvidno, da je število vseh zaposlenih v SV glede na leto 2001 bistveno večje, pa vendar glede na zastavljen cilj, ki predvideva do leta 2018 10000 pripadnikov, še daleč.

4.6 VLOGA REZERVNEGA SESTAVA

Vojaška rezerva se je v preteklosti uporabljala za potrebe velikih vojn, v času poklicnih vojsk pa je sestavni del visoko specializiranih sil, ki opravljajo vojaške naloge doma in v tujini (Jelušič 2006, 117).

Države jo uporabljajo v primerih, ko želijo določene enote umakniti neposrednemu bojnemu stiku oz. jih želijo v boj vključiti kasneje ter takrat, ko so v enote vključeni na podlagi sklica. Množične vojske, ki so v preteklosti temeljile na vojaški obveznosti, so bile množične prav zaradi svoje vojaške rezerve. Vojaških obveznikov med služenjem vojaškega roka se v vojni še ni dalo uporabiti, saj usposabljanj še niso zaključili, po končanem služenju vojaškega roka pa so jih registrirali v rezervne

enote, ki so jih sestavljale velike množice vojakov. Dotok novih rezervistov v vojaško rezervo se je zaradi ukinjanja vojaškega roka zmanjšal (Jelušič 2006, 118–119).

Kotnik-Dvojmoč (2002) ugotavlja, da ne glede na način popolnjevanja oboroženih sil, so te sestavljene iz stalne in rezervne sestave. Glede na to, da bo v prihodnje vse manj neposrednega ogrožanja držav, se postavlja vprašanje, kolikšen delež celotnih oboroženih sil bo predstavljal rezervni sestav in za kakšne naloge bo namenjen.

Pred letom 2002, ko je bilo odločeno, da se ukine služenje vojaškega roka, je bilo v Zakonu o vojaški dolžnosti v VI. poglavju, v členih od 49 do 54, določena dolžnost služiti v rezervnem sestavu. Dolžnost služiti v rezervni sestavi SV, je veljala za vojaške obveznike, ki so odslužili vojaški rok oziroma obveznost služenja vojaškega roka uredili kako drugače. V rezervnem sestavu SV pa so na njihovo soglasje lahko sodelovale tudi ženske, če so bile usposobljene za opravljanje tehničnih in strokovnih del, ki jih je določilo pristojno ministrstvo.

Od ukinitve služenja vojaškega roka pa SV rezervni sestav popolnjuje s pogodbeniki. Pogodbeni pripadnik rezervne sestave SV je državljan ali državljanica RS, ki z Ministrstvom za obrambo RS sklene pogodbo o opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi SV in izpolnjuje nekatere splošne pogoje (Kladnik 2007, 98).

V času trajanja pogodbe se je dolžan pogodbeni pripadnik rezervne sestave, odzivati na usposabljanja in opravljanje vojaške službe. Vpoklican je lahko zaradi obsežnejših nalog, ki jih pripadniki stalne sestave ne morejo opraviti. V primeru, da poklicna vojska teh nalog ne bi zmogla, lahko sodeluje tudi na mednarodnih operacijah in misijah. Opravljanje vojaške službe v miru zunaj države, lahko traja največ sedem mesecev na leto (Kladnik 2007, 99).

Med trajanjem pogodbenega razmerja je upravičen do: plačila pripravljenosti, nadomestila plače in denarnega nadomestila za usposabljanje, ki niso obdavčeni; povračila stroškov za prihod in odhod z usposabljanja; nezgodnega zavarovanja za primer nesreče pri delu med opravljanjem usposabljanja ali vojaške službe; dodatka na stalnost ob podaljšanju pogodbe; plačila nujne pravne pomoči ob sporu z delodajalcem ter pravice do koriščenja počitniških zmogljivosti ministrstva (Kladnik 2007, 99).

Pravice in dolžnosti pa imajo tudi delodajalci pogodbenih pripadnikov rezervne sestave, kajti za obdobje odsotnosti z dela zaradi udeležbe na usposabljanju, jim pripada pravica do nadomestila plače; če pa je delodajalec v vlogi tako delodajalca in pogodbenega pripadnika rezervne sestave, in samostojno opravlja dejavnost, je

upravičen do povračila izgubljenega zaslužka. Delodajalci morajo pripadnika pogodbene rezervne sestave po koncu opravljanja vojaške službe sprejeti na prejšnje delovno mesto ter jih zaradi službe v rezervni sestavi ne smejo postaviti v manj ugoden položaj (Kladnik 2007, 99).

Pogodbena rezerva je posledica sprememb Zakona o obrambi in Zakona o vojaški dolžnosti zaradi odločitve Vlade RS, da se leta 2002 ukini služenje vojaškega roka. Nova organizacija vojske, ki zmanjšuje obseg vojne sestave ter opušta nekatere sestavine vojaške dolžnosti, je povezana z obema zakonoma. Popolnjevanje pogodbene rezerve se je začelo konec leta 2002, prva vabila v prostovoljno pogodbeno rezervo naj bi bila poslana izbranim vojaškim rezervistom po vojaških evidencah (Jelušič 2006, 121).

Rezervno sestavo SV sestavljajo državljani, ki se za to prostovoljno odločijo in z Ministrstvom za obrambo sklenejo pogodbo o opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi SV. Predvideni so naslednji splošni pogoji, ki jih morajo izpolnjevati:

- državljanstvo RS in brez dvojnega državljanstva,
- starost od 18 do 45 let, častniki do 55 let,
- zdravstvena sposobnost za vojaško službo,
- za dolžnost vojaka: opravljeno srednjo poklicno šolo, za podčastnika: opravljeno srednjo šolo in za častnika: opravljeno najmanj visoko strokovno šolo,
- ni v tujini daljši čas od treh mesecev,
- nima sklenjene pogodbe o prostovoljni službi v pomožni policiji,
- ne opravlja delovne dolžnosti v sistem zaščite, reševanja in pomoči,
- ni bil kaznovan in soglaša z varnostnim preverjanjem (Slovenska vojska 2016d).

Sprejemni postopek:

- nasloviti vlogo upravnemu organu, pristojnemu za obrambne zadeve, ki kandidata vodi v vojaški evidenci, oziroma jo posredovati v elektronski obliki,
- udeležiti se preverjanja gibalnih sposobnosti,

- v primeru, ko nima ocene zdravstvene sposobnosti za vojaško službo, je napoten na zdravstveni pregled.

Pogodba o opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi SV se sklene za najmanj 5 let in jo je možno tudi podaljšati (praviloma velja za kandidate, ki želijo postati častnik ali podčastnik v pogodbeni rezervi). Z nekdanjimi štipendisti Ministrstva za obrambo za pogodbeno rezervo se po zaključku izobraževanja pogodba sklene za 10 let (Slovenska vojska 2016d).

V raziskavi Upravljanje človeških virov v SV: pogodbeni rezerva, družine in konec vojaške službe, ki so jo izvedli na Obramboslovnem raziskovalnem centru, so ugotovili, da bi bilo za nadaljnji razvoj pogodbene rezerve v Sloveniji treba jasno opredeliti uporabo vojaških rezervistov za naloge SV doma in v tujini, da bi morala SV prenehati z novačenjem PPRS na podlagi nerealnih obljub, nadaljevati bo morala z izgradnjo sistema usposabljanja PPRS, da bo postal podobnejši vojaškemu usposabljanju stalne sestave, da je pogled delodajalcev na pogodbeno rezervo dokaj nevtralen in da rezervni častniki bojnih enot predstavljajo pomemben in predvsem slabo izkoriščen bazen kakovostnih kadrov za potrebe popolnjevanja pogodbene rezerve (Kopač in drugi v Malešič 2010, 350–351).

SV je pripadnike pogodbene rezervne sestave konec leta 2015 vpoklicala, da zagotovijo vzdržljivost stalne sestave in zagotovijo sveže sile za pomoč pri obvladovanju begunske problematike. Vpoklicani pogodbeni rezervisti bodo varovali objekte SV, opravljali prijavno-nadzorno službo ter nudili logistično podporo. Izbrani rezervisti bodo pozvani na petdnevno mobilizacijsko usposabljanje. Med usposabljanjem bodo prejeli tudi sklep o zaposlitvi kot pogodbeni rezervist v SV za čas trajanja do štiri mesece. Vpoklic za pomoč pri obvladovanju begunske krize je sploh prvi vpoklic pogodbene rezervne sestave SV za opravljanje vojaške službe v miru od leta 2002, od kar imamo pogodbeno rezervno sestavo SV. Pogodbeni rezervna sestava trenutno šteje 914 pogodbenikov, v SV pa si jo želijo dopolniti do 1500, kar nameravajo doseči v prvi polovici leta 2016 (Primorske novice 2015, 19. november).

Tabela 4.6: Rezervni sestav Slovenske vojske

Rezervni sestav Slovenske vojske
<p>Do leta 2002: na podlagi Zakona o vojaški dolžnosti: vojaški obvezniki, ki so odslužili vojaški rok, oziroma drugače uredili obveznost služenja vojaškega roka in ženske, na podlagi njihovega soglasja in usposobljenost za opravljanje strokovnih in tehničnih del.</p> <p>Dolžnost služiti v rezervni sestavi do konca koledarskega leta, v katerem vojaški obvezniki dopolnijo 50 let oziroma 60 let, če so rezervni častniki.</p> <p>Od leta 2002: državljan ali državljanica, ki z Ministrstvom za obrambo RS sklene pogodbo o opravljanju vojaške službe v rezervni sestavi Slovenske vojske za najmanj pet let. Starost do 35 let, najmanj srednja poklicna šola za dolžnost vojaka, srednja ali višja šola za podčastnika in najmanj visoka strokovna šola za častnika + zdravstvena sposobnost in brez kazenskega postopka.</p>

Vir: prirejeno po Zakonu o vojaški dolžnosti, Zakonu o obrambi in Kotnik 2007

Do leta 2002, ko je bilo v RS še obvezno služenje vojaškega roka, se je rezervni sestav SV popolnjeval z obvezniki, ki so odslužili vojaški rok. V rezervnem sestavu pa so lahko sodelovale tudi ženske. Glede na to, da je veljal nekakšen avtomatizem, saj so bili v rezervni sestav vključeni vsi obvezniki, ki so odslužili vojaški rok, je to bistvena razlika s popolnjevanjem rezervnega sestava po ukinitvi služenja vojaškega roka. V času, ko se je SV profesionalizirala, se rezervni sestav popolnjuje z državljani in državljanicami, ki prostovoljno, za najmanj pet let in pod določenimi splošnimi pogoji sklenejo pogodbo za vključitev v rezervni sestav. Razlika med rezervnim sestavom v času služenja vojaškega roka in profesionalno vojsko v RS je v številčnosti rezervnega sestava in starostni strukturi. V lanskem letu je rezervni sestav SV štel 914 pogodbenikov, želja pa je doseči 1500 pripadnikov. Pogoj glede starosti za vključitev v rezervni sestav je 35 let, medtem ko so imeli dolžnost služiti v rezervnem sestavu, do ukinitve služenja vojaškega roka, do starosti 50 oziroma 60 let. Glede na trenutne varnostne razmere in glede na naloge, ki so določene v Zakonu o obrambi, gre pričakovati, da bo vpoklic rezervne sestave SV v prihodnje pogostejši.

4.7 VLOGA ŽENSK

Obravnavanje žensk v vojaških organizacijah je najboljši način razumevanja preobrazbe le te v postmoderno organizacijo. V času množičnih armad so bile ali popolnoma izključene iz organizacije ali pa je bilo njihovo število minimalno. V

današnjem obdobju se ženske počasi začnejo bolj vključevati v oborožene sile (Čelesnik v Jakič 2010, 85).

Kotnik-Dvojmoč (2002, 307) poleg demografskih gibanj, spreminjanja vlog in nalog oboroženih sil, opredeljuje naslednje dejavnike in okoliščine, ki vplivajo na spreminjanje deleža žensk v oboroženih silah:

- razvoj vojaških tehnik in tehnologij,
- spremenjena vloga žensk v družbi,
- pomanjkanje primernih človeških virov,
- sprememba vrednot, prepričanj in drugih socialnih in kulturnih obrazcev,
- zavest o prednosti žensk na določenih področjih in delovnih mestih.

Ženske so se v SV začele vključevati takoj po osamosvojitveni vojni (Geržina 2013). Leto 2002 je za zgodovino SV in ženske zelo pomembno, kajti junija 2004 se je na podlagi sklepa Vlade RS prenehalo izvajati obvezno služenje vojaškega roka in tako so v vojsko začele vstopati tudi ženske, kar pa je imelo za njih ekonomske, politične in socialne posledice (Čakič in Pungartnik).

Povečano sodelovanje žensk se pričakuje tudi zaradi spreminjanja nalog vojske kot npr. humanitarne naloge, pomoč ob naravnih nesrečah in vzpostavitvi in vzdrževanju miru. Te naloge ne zahtevajo velike fizične moči, uporaba orožja pa je omejena. Poleg tega se spreminja tudi vojaška vloga nasploh, ki postaja vse bolj mirovniška in se nagiba v korist ženskam (Nuciari v Geržina 2013).

Na podlagi 88. člena Zakona o obrambi, ki določa pogoje za zaposlitev v poklicni sestavi slovenske vojske, lahko ženske opravljajo vse vojaške dolžnosti (Jelušič in Pešec 2002, 139).

Ženske so v preteklosti opravljale predvsem podporne in pomožne naloge s področja sanitete, logistične oskrbe, kadrovskih zadev, motiviranje, pravne zadeve, finance, administracija. V današnjem času pa nekatere dosegajo tudi vodstvene položaje, kljub temu pa še vedno predstavljajo manjšino (Geržina 2013; Čakič in Pungartnik).

Glede na to, da ne obstajajo dejanske omejitve za napredovanje žensk, te še vedno zasedajo manj pomembne položaje. Razlog za to je lahko premajhno število žensk v vojski in hkrati tudi to, da so se pozno začele vključevati v vojsko (Jelušič in Pešec 2002, 90).

Število žensk se je v oboroženih silah zelo povečalo. Vojaški sistemi, ki so čedalje bolj odprti tudi za ženske, posledično zmanjšujejo interes moških za ta poklic. Po drugi strani živimo v času, ko se uveljavljajo ustavne pravice in hkrati svobodna izbira poklica ne glede na spol (Jelušič in Pešec 2002, 96).

Verjetno bo potreben izjemno dolg proces, da bodo ženske v vojskah zastopane v tolikšnem številu, kot so v drugih dejavnostih (Jelušič in Pešec 2002, 12).

Tabela 4.7: Ženske v Slovenski vojski

LETO	DELEŽ ŽENSK ZAPOSLENIH V SV
2002	14,7 %
2003	16,2 %
2004	19,2 %
2006	15,3 %
2007	16 %
2008	15,8 %
2010	15,4 %
2012	15,3 %
2014	15,8 %
2015	16 %

Vir: prirejeno po Ministrstvo za obrambo (2016a–2016j) in Šteiner (2015)

Iz tabele 4.7 je razbrati, da je bil najvišji delež zaposlenih žensk v SV leta 2004, ko je dosegel 19,2 %, nato pa se je spreminjal med 15,3 % do 16 %, ki ga je ponovno dosegel v preteklem letu. Največji delež zaposlenih v letu 2004 pripisujem profesionalizaciji vojske in s tem vse večjo odprtost vojaških sistemov. Rahel upad po letu 2008 pa je vzrok gospodarske krize, ki je zajela RS in posledično zmanjševanje zaposlenih v javnem sektorju, na podlagi Zakona o uravnoteženju javnih financ.

4.8 JAVNO MNENJE GLEDE ZAUPANJA V SLOVENSKO VOJSKO

Grajenje ugleda in zaupanja v organizacijo oziroma njene blagovne znamke mora biti del skrbne, strateško načrtovane in premišljene korporativne komunikacije. Zaupanje prav vseh deležnikov v organizacijo je najbolj ključnega pomena za njen dolgoročni ugled in s tem tudi za uspešnost. Slovenska vojska izstopa v slovenskem prostoru s svojo jasno usmerjeno, odprto in transparentno komunikacijo. Zato je že vrsto let najvišje na lestvici zaupanja med vsemi organizacijami v Sloveniji. Ne sledi komunikacijskim trendom, temveč jih oblikuje. Pozna spremembe, ki se dogajajo danes ob selitvi komunikacijskih aktivnosti na splet, še posebej na družbena omrežja. Zaveda se tudi pomena vlaganj v interno komunikacijo, saj se s tem dvigujeta zavzetost in motiviranost zaposlenih. Razume, da so zaposleni kritična javnost in da se komunikacija začne in konča ravno pri njih (Krajner 2013, 7).

Garbova (2014) navaja, da mnogi preko zaupanja javnosti spoznavajo lastno legitimnost in ga obravnavajo kot del demokracije. Prav zato so za rezultate zainteresirane institucije same. Pomemben pojasnjevalni dejavnik zaupanja pa je tudi dobro delo institucije.

V Sloveniji se javnomnenjske raziskave Evropske komisije (Evrobarometer) izvajajo od leta 2004. Slovenija je v primerjavi z ostalimi državami skoraj na dnu lestvice glede zaupanja v vojsko. Leta 2010 je bilo to zaupanje pozitivno (55 %), vendar pa sta na lestvici 31 držav za Slovenijo z manjšim ugledom svoje vojske med državljani, le še Bolgarija in Islandija. Na podlagi raziskav javnega mnenja v Sloveniji v preteklih desetih letih se SV uvršča pod ali včasih celo na sam vrh lestvice družbenih institucij. Dejanski delež zaupanja v SV se v zadnjih letih ni pretirano spreminjal in je približno 50-odstoten. Izrazito nizko zaupanje v primerjavi z drugimi evropskimi državami se pri nas izkazuje političnim institucijam in morda zato tudi nizko zaupanje v vojsko. Pretekli zdrsi zaupanja vojski so precej povezani s slovensko obrambnovarnostno politiko, povišanje zaupanja po letu 2003 pa gre verjetno pripisati aktivnejšemu delovanju RS v mednarodnem varnostnem prostoru (Garb 2013,8).

Bebler meni, da je oborožen spopad slovenskih vojaških in policijskih sil s premočno oboroženo jugoslovansko vojsko, zelo vplival na nadaljnjo obrambno in varnostno

politiko Slovenije in na civilno-vojaška razmerja in ena od posledic pa je tudi sorazmerno visoka stopnja zaupanja javnosti v vojsko (Bebler v Malešič 2011, 924).

Slovenska vojska se uvršča v sam vrh zaupanja javnosti v institucije v državi, kajti glede na analizo raziskav javnega mnenja o SV, je bilo ugotovljeno, da SV po zaupanju institucijam v državi rangira med pet najbolje zaupanimi v državi. Zaupanje se je sicer spreminjalo, najvišje je bilo po osamosvojitveni vojni, sledil je rahel upad, nato pa zopet povišanje leta 2005 po uvedbi poklicne vojske. Leta 2009 je zaupanje v vojsko padlo pod 50 odstotkov. V raziskavi, ki se je izvajala od leta 1990 do 2009, je bil v desetstopenjski lestvici ugled SV ocenjen z oceno šest (Malešič 2011, 926–928).

Podatki kažejo, da je v večini držav prav vojska tista institucija, v katero se najbolj zaupa in to velja tudi za Slovenijo. Eden pomembnih pojasnjevalnih razlogov za zaupanje oziroma nezaupanje v vojsko je aktivnost oziroma dobro delo institucije (Garb 2014, 1).

Podatki raziskave SJM iz leta 2012 kažejo, da SV v večji meri zaupajo mlajše in starejše osebe, manj izobraženi, bolj religiozni, upokojeni, z vojaškimi izkušnjami in simpatizerji njenega vključevanja v mednarodnih operacijah in misijah. Tisti, ki jih problematika varnosti in vojske zanimajo, ji zaupajo bolj (Garb 2014, 14).

Tabela 4.8: Zaupanje v Slovensko vojsko

Raziskava	Zaupam v Slovensko vojsko
10/2004	58 %
10/2005	60 %
9/2006	61 %
10/2007	59 %
4/2008	62 %
11/2009	45 %
11/2010	55 %

Vir: Garb (2014)

Spremljanje merjenja zaupanja v določeno institucijo je za samo institucijo zelo zanimivo, saj rezultati odražajo njen družbeni položaj. Iz zgornje tabele je razvidno, kako javnost zaupa SV na podlagi raziskav od leta 2004 do leta 2010. Zaupanje v SV

do leta 2008 narašča (izjema je leto 2007, ko beleži rahel upad), ko doseže najvišji odstotek zaupanja, in sicer 62 %. Leta 2009 je zaznati najnižji odstotek zaupanja, ki je padel na 45 %. Eden od razlogov za padec je prav gotovo gospodarska kriza in posledično odraz splošnega počutja prebivalstva. Leta 2010 pa je viden ponoven porast zaupanja v SV. Na odstotek zaupanja prav gotovo vplivajo tudi razne afere, ki so se dogajale v SV pa vendar menim, da je odstotek zaupanja relativno visok.

4.9 SKLEPI GLEDE SPREMEMB V SLOVENSKI VOJSKI

Na podlagi indikatorjev, ki sem ji analizirala, sem želela preveriti, ali so pokazatelji prilagajanja SV spremenjenemu varnostnemu okolju. Analizirala sem mejnike razvoja, temeljne naloge SV, sodelovanje v mednarodnih operacijah in misijah, način pridobivanja kadra, število zaposlenih, rezervni sestav, vlogo žensk in zaupanje javnosti v SV.

Mejniki razvoja SV kažejo na to, da se je SV ves čas spreminjala in prilagajala z reorganizacijami in vključevanjem v mednarodne organizacije. Naloge SV, ki so določene v 37. členu Zakona o obrambi, ki je bil sprejet leta 1994, se niso nikoli spremenile, pač pa so se dopolnjevale oziroma se je širil njihov obseg. Širile so se z izvrševanjem obveznosti, na podlagi vključitve v mednarodne organizacije in z mednarodnimi pogodbami, ter na sodelovanje s policijo pri širšem varovanju državne meje v notranjosti državnega ozemlja, prvič brez policijskih pooblastil, v lanskem letu pa so bila SV dodeljena tudi policijska pooblastila. Tudi način pridobivanja kadra se je v SV bistveno spremenil, sicer je prešla od služenja vojaškega roka do profesionalnih vojakov. Na podlagi tega se je spreminjalo tudi število zaposlenih, posledica profesionalizacije SV pa je tudi vedno večje vključevanje žensk v vojaški poklic, ki je prav tako pomemben pokazatelj prilagajanja Slovenske vojske. Prilagajanje spremenjenemu varnostnemu okolju pa prikazuje tudi sodelovanje SV v mednarodnih operacijah in misijah. S svojim sodelovanjem v mednarodnih operacijah in misijah je začela leta 1997 in je pod okriljem različnih mednarodnih organizacij (NATO, EU, OVSE in OZN) iz leta v leto bolj dejavna, ne samo številčno, povečuje se tudi obseg njenih nalog. Že od nekdanj pa je pomemben del oboroženih sil tudi rezervni sestav, ki nudi pomoč pripadnikom stalne sestave, ki zaradi obsežnejših nalog dela ne morejo opraviti. Tudi ta indikator kaže na prilagajanje oziroma

spreminjanje, kar pa je posledica ukinitve služenja vojaškega roka. Pred profesionalizacijo SV se je popolnjeval z obvezniki, po koncu služenja vojaškega roka pa se popolnjuje s pogodbeniki, ki z ministrstvom za obrambo sklenejo pogodbo o službi v rezervnem sestavu.

Kot pomemben indikator sem izbrala tudi javno mnenje o zaupanju v SV, preko katerega lahko institucije presojujejo legitimnost svojega obstoja in svoj družbeni položaj. Delež zaupanja v SV se giblje okrog 50 % in je v primerjavi z drugimi institucijami zelo visok.

Sklenem lahko, da je SV zelo dejavna v mednarodnem okolju in se na različne načine temu prilagaja in zato tudi spreminja.

5 SPREMEMBE V SLOVENSKI POLICIJI

5.1 MEJNIKI RAZVOJA

Policijska dejavnost se je v Sloveniji v preteklih dveh desetletjih bistveno spremenila tako v konceptualnih kot formalno-organizacijskih pogojih v smeri demokratičnih policijskih praks. Ena od glavnih značilnosti sprememb policijskega dela v Sloveniji je tudi hiter razvoj policijske raziskave in policijskih reform v državi. Pomembno je razumeti, da se po dveh desetletjih samostojnosti RS, spremembe na področju policijskega dela še vedno pojavljajo zaradi novih kaznivih dejanj pa tudi zadnjih varčevalnih ukrepov, ki na splošno vplivajo na kakovost policijskega dela in družbenega nadzora (Ferme 2014; Meško in drugi 2016).

V Resoluciji o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 (2016) je zapisano, da razvoj policije, poteka v smeri razvoja varnostnih groženj, prinaša nove tehnike in taktike za delo policije, ki so tako kot grožnje varnosti globalizirane in se razvijajo hitreje od policijske organizacije, ki se mora zato ves čas razvijati. Za izpolnjevanje uspešnejšega in učinkovitejšega poslanstva mora organiziranost vseskozi prilagajati stopnji varnostnih dogajanj.

Policija se je v preteklih 20 letih večkrat reorganizirala in doživela organizacijske spremembe (npr. vstopila v schengensko območje, policija na lokalni ravni, je postala organ v sestavi MNZ, oblikovala Generalno policijsko upravo na državnem nivoju, ustanovila NPU in izvedla projekt Libra na regionalni ravni).

Reorganizacije slovenske policije po letu 1991 so pokazale, da so posamezni projekti povzročili prilagajanje policije spreminjajočemu okolju v katerem ta deluje. Pri izvajanju posameznih projektov se je izkazalo, da se organizacije lažje izvedejo na lokalni in regijski ravni, na državni, kjer je čutiti vpliv služb in posameznikov pa težje. Cilj vsake reorganizacije bi moral biti boljše in učinkovitejše opravljanje storitev policije državljanom ter jo približati lokalni skupnosti (Anželj 2009, 1).

Reorganizacije so se po osamosvojitvi izvajale ves čas delovanja policije. Projekt »javna varnost«, se je začel izvajati v letu 1991 in predstavlja intenzivnejšo izvedbo

reorganizacije. Na podlagi projekta so se spremembe zgodile na lokalni, regionalni in državni ravni. Med cilji projekta na lokalni ravni so bili: uspešnejša in učinkovitejša policija, vprašanje odgovornosti vodilnih, delitev preventivnih in represivnih nalog policije in notranja delitev dela (Anželj 2009, 1–2).

Preizkus novega delovanja in organiziranosti slovenske policije na lokalnem in regionalnem nivoju se je začel s 1. 1. 1993. Na območju takratne Uprave za notranje zadeve Kranj se je preizkusilo novo delovanje in organiziranost slovenske policije na regionalni in lokalni ravni. S 1. 2. 1996 pa so se izkušnje prenesle na ostale uprave za notranje zadeve. Dejavnike, ki so povzročili izvedbo projekta javna varnost lahko uvrstimo v tri večje sklope:

- nastanek samostojne države,
- sprememba na področju normative in
- spremenjen varnostni sistem (Batis v Anželj 2009, 3).

Delitev Slovenije na več občin ni smela vplivati na organiziranost policije. Pri projektu javne varnosti je zato morala policija upoštevati pomembne varnostne pojave in raven nudenja policijskih storitev državljanom. Na podlagi projekta javna varnost so se naloge opravljale na: policijski postaji, kombinirani policijski postaji, policijskem oddelku, policijski pisarni, specializiranih skupinah za opravljanje splošno operativnih, prometno varnostnih in kriminalističnih nalog ter policijskem okolišu (Batis v Anželj 2009, 4).

Zelo pomembna sprememba za slovensko policijo se je zgodila leta 1998, z uveljavitvijo Zakona o policiji, ki je določal policijo, kot organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve RS in s tem določil njeno organiziranost, pristojnosti in naloge. V zakonskem smislu je policija znotraj ministrstva pridobila večjo samostojnost, ki na področju zakonodaje deluje kot samostojen subjekt. Zaradi neposrednega izvajanja nalog in neposrednega proračunskega porabnika je pridobila na samostojnosti, kar ji daje večjo neodvisnost in avtonomnost do politike in pogostih menjav ministrov (Anželj 2003; Modic in drugi 2014).

S temi novostmi so v policiji dosegli boljše policijske storitve, manjše število policijskih enot, kot posledico, manj starešinskih delovnih mest, manj stalnih dežurnih v policijskih enotah, večje število policistov, ki izvajajo neposredno delo na terenu,

višjo stopnjo specializacije in delitev dela na vseh področjih policijskega dela, krepitev stikov s prebivalci in institucijami v lokalnih skupnostih, povečanje občutka varnosti državljanov in krepitev zaupanja v policijo (Anželj 2001, 136).

Policija se je prilagajala tako organizacijsko kot kadrovske na podlagi projekta vzpostavitve »schengenskega varovanja južne meje s Hrvaško«. Popolna uveljavitev schengenskega mejnega režima je ne samo za policijo, ampak nasploh za Slovenijo, najzahtevnejši projekt po njeni osamosvojitvi, takoj za članstvom v EU in zvezo Nato ter uvedbe evropske valute (Devetak 2008; Anželj 2009, 2).

Meja med RS in Hrvaško je decembra 2007 postala zunanja, schengenska meja EU. RS je začela izvajati določila schengenskega pravnega reda in s tem postala polnopravna članica t. i. schengenskega sistema, ki predvideva: prosto gibanje oseb na območju ozemlja držav članic schengenskega sistema; usklajeno ureditev pogojev za vstop v države, ki so članice tega sistema in poenotenje pogojev za pridobitev vizumov. V policiji je bilo zato treba nujno kadre dopolniti, jih strokovno usposobiti in na novo organizirati, predvsem tiste, ki izvajajo naloge, ki izhajajo iz schengenskega sistema in ne vplivajo samo neposredno na mejo, ampak tudi na obmejni pas. Pripadnike nove »schengenske policije« je bilo treba ustrezno usposobiti, saj so na podlagi schengenskih predpisov EU pridobili zelo velika pooblastila, ki zahtevajo ne samo policijskega, ampak tudi drugega znanja. Napačno izvajanje teh pooblastil bi lahko privedlo potnike v zelo neugoden položaj ali celo do njihovega neenakega obravnavanja (Devetak 2008, 5–8).

Z novim Zakonom o nadzoru državne meje, ki predpisuje varovanje zunanje meje EU, je RS in slovenska policija zadostila zahtevam Schengenskega sporazuma, na podlagi katerega je izdelala akte za področje nadzora državne meje za policijske organe. Zakon določa organizacijo in način opravljanja nadzora državne meje, mednarodno policijsko sodelovanje ter izvajanje ukrepov policije v notranjosti države. Prav tako je za obmejno in mejno policijo pomemben tudi Zakon o policiji, ki med nalogami policije določa tudi varovanje državne meje in izvajanje mejne kontrole (Maučec v Devetak 2008, 18).

V javnosti pa je zelo odmevala novica o ustanovitvi Nacionalnega preiskovalnega urada (v nadaljevanju NPU), ki so ga mnogi mediji poimenovali slovenski FBI. Vršilec

dolžnosti direktorja ob ustanovitvi urada, Robert Črepinko, je pojasnil, da je med NPU in ameriškim FBI več razlik kot podobnosti, pa vendar imata kriminalistična policija in NPU kot njen del, vse tehnične zmožnosti kot jih ima FBI. NPU naj bi se večinoma ukvarjal s preiskovanjem gospodarskega kriminala (Šubic 2010).

Glede na to, da v delovnih skupinah sodeluje veliko strokovnjakov in ne le policisti, je s konceptom NPU prišlo do spremembe celotnega delovanja procesa in ne gre samo za reorganizacijo policije. Koncept je tudi evropsko primerljiv (Policija 2016j).

Ugotovitev, da slovenska policija na področju gospodarskega kriminala (odkrivanju in pregonu) ni bila najbolj učinkovita, je bila izhodišče za oblikovanje NPU. Cilj pri oblikovanju NPU je ustrezna organiziranost, izboljšano sodelovanje med institucijami, ustrezne pravne podlage za delo, zagotavljanje strokovne usposobljenosti kadrov, ustrezni materialni in tehnični pogoji za delo, ustrezna kadrovska politika in izvajanje neodvisne kriminalitetne politike. NPU je začel delovati 1. januarja 2010, in sicer z namenom učinkovitejšega in uspešnejšega odkrivanja in pregona gospodarskega kriminala, korupcije in ostalih oblik kriminalitete (Policija 2016o).

Leta 2011 se je policija ponovno reorganizirala, tokrat na podlagi projekta »Libra«. S tem projektom je pridobila novo organizacijsko strukturo, ki je po novem sestavljena iz osmih policijskih uprav. Na podlagi te reorganizacije je začela delovati s 1. 6. 2011. Cilj te reorganizacije je bil združiti glede na količino, obseg dela ter vrsto varnostnih pojavov najmanj obremenjene PU z večjimi. S to reorganizacijo je bil dosežen eden glavnih ciljev, in sicer struktura policije, ki bo bolje prilagojena varnostnim izzivom, in uravnoteženost delovnih obremenitev zaposlenih na primerljivih delovnih mestih. Ostali cilji, ki so bili doseženi s projektom »Libra« pa so: sile razporejene na podlagi tamkajšnje varnostne problematike in uravnoteženje organiziranosti na regijski ravni. Sedanja ureditev policijskih uprav operira z večjim številom policistov, ki opravljajo operativne naloge, na celotnem območju posameznih uprav, večje število zaposlenih policistov pa je na policijskih postajah. Šest policijskih uprav se je reorganiziralo v tri, s čimer so se okrepila delovna mesta v operativnih enotah, zmanjšalo pa število delovnih mest, predvsem z nalogami v upravno – podpornih enotah (Policija 2016r).

Tabela 5.1: Mejniki razvoja v policiji

Mejniki razvoja v Policiji
1993 – Novo delovanje in organiziranost na

lokalnem in regionalnem nivoju.

1998 – Policija postane organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve.

2007 – Postane polnopravna članica schengenskega sistema.

2010 – Ustanovitev Nacionalnega preiskovalnega urada (NPU).

2011 – Reorganizacija na podlagi projekta »Libra« - na regijski ravni nova organizacijska struktura.

Tudi policija se mora kot institucija, ki skrbi za red in varnost, prilagajati novim varnostnim grožnjam. Iz tabele je razvidno, da se je reorganizirala že kmalu po osamosvojitvi, sicer na lokalnem in regionalnem nivoju. Veliko spremembo za policijo predstavlja leto 1998, ko je postala organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve RS. Tega leta je bil sprejet tudi Zakon o policiji, kar je njeno samostojnost še povečalo. Leta 2007 je postala polnopravna članica schengenskega sistema, v okviru katerega je predvideno, da bo gibanje oseb na območju ozemlja držav članic tega sistema prosto, kar prikazuje prilagajanje mednarodnemu okolju. Pomemben in hkrati tudi zelo odmeven mejnik razvoja v policiji pa predstavlja tudi ustanovitev NPU, ki je pomenil spremembo celotnega delovnega procesa in ne le reorganizacije policije. Zadnja reorganizacija izvedena v policiji pa je bila na podlagi projekta »Libra«, na podlagi katerega je na regijski ravni začela delovati v okviru nove organizacijske strukture.

5.2 NALOGE POLICIJE

Ljudje najbolj neposredno občutimo svoje potrebe, med katerimi pa je prav gotovo tudi potreba po varnosti in tako od policije, ki je ena od institucij za zagotavljanje varnosti, pričakujemo tudi zagotovitev le te. Državljeni in državljanke kot glavno nalogo policije še vedno razumemo predvsem vzdrževanje javnega reda in miru ter boj s kriminalom. Aktualno dogajanje v svetu in naši bližnji okolici pa kaže na to, da je nalog, ki jih policiji podeljuje zakon še bistveno več.

V samostojni državi je policija svoj zakon, imenovan Zakon o policiji, dobila leta 1998, kajti pred tem je bilo delovno področje policije urejeno v Zakonu o notranjih zadevah,

ki je bil sprejet še v bivši skupni državi, leta 1980. Zakon o policiji je naloge policije opredeljeval v svojem tretjem členu. Pri pregledu sem ugotovila, da se je zakon kar nekajkrat spremenil, do sprememb v členih, ki določajo naloge policije pa je prišlo v letih 2003, 2005 in 2013, ki je še vedno veljaven zakon.

Trenutno veljavne naloge policije so določene v 4. členu drugega poglavja Zakona o nalogah in pooblastilih policije, ki je bil sprejet leta 2013. Naloge policije, ki izhajajo iz njenih temeljnih dolžnosti pa so:

- varovanje življenja, osebne varnosti in premoženja ljudi,
- preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj in prekrškov, odkrivanje in prijemanje storilcev kaznivih dejanj in prekrškov, drugih iskanih ali pogrešanih oseb ter njihovo izročanje pristojnim organom in zbiranje dokazov ter raziskovanje okoliščin, ki so pomembne za ugotovitev premoženjske koristi, ki izvira iz kaznivih dejanj in prekrškov,
- vzdrževanje javnega reda,
- naloge v zvezi z gibanjem in prebivanjem tujcev,
- varovanje določenih oseb, prostorov, objektov in okolišev objektov, in če z zakonom ni določeno drugače, varovanje določenih delovnih mest in tajnosti podatkov državnih organov,
- naloge ob naravnih in drugih nesrečah,
- druge naloge, določene v tem zakonu in drugih predpisih v skladu z zakonom (ZNPPol, 4. čl.).

5. člen ZNPPol-a določa tudi temelje opravljanja policijskih nalog, sicer določa, da policist uporablja policijska pooblastila ali opravlja naloge po: uradni dolžnosti; ali mu jih odredi policijski vodja ali sodišče, državni tožilec ali drug organ, ki ga za to pooblašča poseben zakon. Naloge odrejene policistu morajo temeljiti na zakonu, biti razumljive in določne. V primeru, da bi policist z izvedbo naloge storil kaznivo dejanje, mora njeno izvedbo odkloniti, o tem pa obvestiti notranjo organizacijsko enoto policije, ki je pristojna za notranjo varnost. Policist, ki bi odklonil izvedbo takšne odredbe ali naloge, ne sme biti kaznovan (ZNPPol, 5. čl.).

Tabela 5.2: Naloge policije

Naloge policije:¹²
<ul style="list-style-type: none">- naloge policije določene v 3. členu Zakona o policiji, sprejetega leta 1998 od leta 2013 v 4. členu Zakona o nalogah in pooblastilih policije,- prvič so se naloge spremenile leta 2003: razširile so se glede zbiranja dokazov ter raziskovanja okoliščin, ki so pomembne za ugotovitev premoženjske koristi, ki izvira iz kaznivih dejanj in prekrškov,- drugič so se naloge spremenile leta 2005: razširile so se naloge, ki jih v zvezi z vodenjem in odločanjem v postopku o prekršku določa zakon, ki ureja prekrške, izvajajo policijske postaje in tiste notranje organizacijske enote generalne policijske uprave in policijskih uprav, katerih pooblašcene uradne osebe vodijo in odločajo v hitrem postopku pred prekrškovnim organom,- tretjič so se naloge spremenile leta 2013: naloge so se razširile tudi na pogrešane osebe in pri opravljanju svojih nalog na sodelovanje s posamezniki in skupnostjo ter izvajanje preventivne dejavnosti.

Vir: prirejeno po Zakonih o policiji (1998, 2003, 2005) in Zakonu o nalogah in pooblastilih policije (2013)

Naloge policije so trenutno določene v Zakonu o nalogah in pooblastilih policije, ki je bil sprejet leta 2013, pred tem pa jih je opredeljeval Zakon o policiji v svojem 3. členu. Naloge policije so se spremenile oziroma razširile trikrat. Prvič so se razširile leta 2003, glede zbiranja dokazov ter raziskovanja okoliščin, ki so pomembne za ugotovitev premoženjske koristi. Leta 2005 so določene uradne osebe dobile pooblastila za vodenje in odločanje v hitrem postopku pred prekrškovnim organom, z namenom razbremenitve sodišč. Naloge policije pa so se spremenile oziroma razširile še leta 2013, ko je za opravljanje nalog določeno sodelovanje s posamezniki in skupnostjo ter izvajanje preventivne dejavnosti, kar nakazuje odprtost policije navzven, k javnosti.

5.3 SODELOVANJE POLICIJE V MIROVNIH OPERACIJAH

Policijo si večina od nas predstavlja in razume kot institucijo za zagotavljanje notranje varnosti in miru pa vendar so razmere v sodobnem varnostnem okolju pripeljale tudi

¹² V tabeli so upoštevani samo zakoni, ki so se spremenili v členih, ki določajo naloge policije

do tega, da lahko policija pomembno prispeva k miru in zagotavljanju varnosti tudi v mednarodni skupnosti.

RS je z vključevanjem v mirovne operacije želela postati prepoznavna in mednarodno uveljavljena kot država, ki je sposobna skupaj z mednarodno skupnostjo sodelovati pri reševanju konfliktov in pri širjenju mednarodnega miru in varnosti (Grošelj 2007, 124).

Prvi policisti sodelujejo v mirovnih operacijah že od leta 1960 in zato njihova vključenost v mirovne operacije ni novost. Za slovensko policijo in hkrati za RS je bilo sodelovanje v mirovnih operacijah poseben izziv, ko je leta 1997, tako kot SV, poslala svojega prvega policista na misijo v Albanijo (Garb v Jelušič 2005; Grošelj 2007).

Sodelovanje policije v mednarodnih civilnih misijah (MCM) poteka na podlagi pravne podlage, Zakona o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije, Zakona o organiziranosti in delu v policiji ter Zakona o nalogah in pooblastilih policije. Napotitve v posamezno operacijo pa imajo podlago v sklepih Vlade RS (Mednarodne civilne misije 2016).

V današnjih MCM¹³ obsegajo naloge policistov tudi humanitarno pomoč prebivalstvu, pomoč pri izvedbi volitev, demilitarizaciji, demobilizaciji in reintegraciji pripadnikov vojskujočih se strani, pomoč pri vzpostavitvi nove administracije, vojske, lokalne policije ter sodelovanje pri njihovem usposabljanju¹⁴ (Mednarodne civilne misije 2016).

Slovenski policisti so v mirovnih operacijah in drugih mednarodnih aktivnostih najbolj dejavni na območju jugovzhodne Evrope. Razlog za uspeh na tem območju je lahko poznavanje tamkajšnjih jezikov, mentalitete prebivalcev, skupne politične zgodovine in zavesti o kulturi in tradicijah narodov, ki tu živijo. V policiji menijo, da se naloge civilnih policistov, njihovo delo in pooblastila v mednarodnih mirovnih misijah razlikujejo od nalog, ki jih opravljajo vojaške enote in osebe ter drugo osebje v civilnih misijah. Policisti naloge opravljajo individualno, v okolju, kjer delajo tudi živijo in tam niso posebej varovani, logistično pa prepuščeni sami sebi. Glede na to, da pri svojem

¹³ Po sprejetju Strategije sodelovanja v MOM, je policija v Strategiji sodelovanja Ministrstva za notranje zadeve v mednarodnih civilnih misijah uveljavila tudi izraz mednarodne civilne misije (MCM) (Šteiner 2015, 225).

¹⁴ Več o tem v Schmidl (1998).

delu izdelujejo pisne akte, uporabljajo tamkajšnje prevajalce, se od njih pričakuje tudi, da obvladajo tehnike pogajanja in zahteva dobro znanje angleškega jezika (Garb v Jelušič 2005; Lorbek 2012).

Slovenski policisti sodelujejo pri graditvi in obnovitvi miru v postkonfliktnem obdobju, v okviru mednarodnih organizacij, koalicij držav oziroma posameznih držav. Slovenski policisti so sodelovali pri usposabljanju afganistanskih in iraških policistov in uveljavljanju mirovnega sporazuma v Bosni in Hercegovini. V policiji so mnenja, da sodelovanje slovenskih policistov v primerjavi s policisti drugih evropskih držav ni zanemarljivo (Garb v Jelušič 2005, 190).

Ugotavljajo tudi, da bi bilo v prihodnosti smiselno razmisliti, da bi se sodelovanje povečalo predvsem na območju v bližini EU in s tem RS, kot npr. na Bližnjem vzhodu. Policiste mirovnike pa bi morala RS napotiti tudi na geografsko bolj oddaljena območja, predvsem zaradi globalne varnosti, preprečevanja terorizma, nelegalne trgovine z ljudmi, drogami in orožjem. Kljub temu, da Strategija sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah teh območij ne obravnava v prvem interesnem krogu bi jih morala tja napotiti (Lorbek 2012).

Spodnja tabela prikazuje pod okriljem katere mednarodne operacije, katerega leta in kakšno število policistov je sodelovalo v mednarodnih civilnih misijah.

Tabela 5.3: Sodelovanje policije v mednarodnih civilnih misijah

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
OVSE	1	1	1	1	8	9	5	2	3	3
OZN				17	17	17	15	14	15	15
NATO										
EU				2	2	3	7	9	9	6
SKUPAJ	1	1	1	20	27	29	27	25	27	24

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
OVSE	2	2	2	2	2	1		
OZN	15	15	1					
NATO								
EU	4	19	24	21	23	20	24	24
SKUPAJ	21	36	27	23	25	21	24	24

Vir: prirejeno po policija (2016b-2016n)

Iz tabele 5.3 je razvidno, da je policija v mednarodni civilni misiji prvič sodelovala leta 1997. Od tega leta sodeluje v mednarodnih civilnih misijah pod okriljem OVSE, OZN, NATO in EU. Bistveno povečanje števila napotenih je opaziti v letu 2000, ko je napotenih 20 policistov. To leto je za policijo tudi prelomno, saj napoti kontingent 15-ih policistov na Kosovo. Največje število udeležencev je leta 2008, in sicer 36. Glede na to, da policija že od leta 1997 aktivno deluje v mednarodnem okolju, lahko potrdim, da je sodelovanje policije v mednarodnih civilnih misijah pokazatelj prilagajanja policije spremenjenemu varnostnemu okolju.

5.4 PRIDOBIVANJE KADRA

Način pridobivanja kadra v policiji se je do danes večkrat spreminjal in v lanskem letu so v policiji za pridobitev poklica policist uvedli celo višješolski študijski program policist. V nadaljevanju je predstavljeno, na kakšen način je policija pridobivala svoj kader.

Leto 1953 pomeni v razvoju izobraževalnega sistema takratnih organov za notranje zadeve pomembno prelomnico, kajti v tem letu je začela v Tacnu pri Ljubljani delovati enoletna Srednja strokovna šola za notranje zadeve. Pet let kasneje je šola začela izvajanje dvoletnega strokovnega izobraževalnega programa, ki je od leta 1969 do leta 1994, ko je bila ukinjena, prevzela nalogo srednjega izobraževanja vseh delavcev, ki so se zaposlili v milici po končanem služenju splošnega vojaškega roka. Izvajanje programa ukinjene šole je takoj za tem prevzela Srednja policijska šola v Tacnu. Učni program pa se je neprestano spreminjal (Gorenak in Zore 2000).

V model izobraževanja za poklic policist, ki se je izvajal v štiriletni srednji strokovni šoli, so se vpisovali učenci po dokončani osnovni šoli, kar pomeni, da so se zgodaj odločali za poklic policista. Po letu 1990 se je izobraževalni program močno približal klasičnemu gimnazijskemu programu, hkrati pa je izjemno porasla kvaliteta pritoka kadrov v šolo (Gorenak in Zore 2000; Šuligoj 2000).

Generalni direktor policije je oktobra 1998 odločil, da se v šolskem letu 1999/2000 ne vpisuje več osmošolcev v program srednješolskega izobraževanja za policiste. Minister za notranje zadeve pa je decembra istega leta sprejel Izobraževalni program izpopolnjevanja za poklic policist in tako se izobraževanje za policista spreminja v izobraževanje polnoletne osebe z že pridobljeno srednješolsko izobrazbo in poklicem (Šuligoj 2000, 285).

Od enoletnega, dvoletnega in štiriletnega izobraževanja za pridobitev poklica policist smo prišli do izpopolnjevanja za poklic policist, ki je model izobraževanja, ki ga izvaja Srednja policijska šola in poteka v treh modulih, sicer v 24 tednov trajajočem osnovnem pridobivanju teoretičnih in praktičnih znanj, 14 tednov trajajočem razširitvenem delu, predvsem praktičnem usposabljanju in v 4 tedne trajajočih integriranih treningih policijskih veščin v Vadbenem centru Gotenica, pred zaključnimi izpiti, kar je primerljivo s podobnimi programi drugih, zlasti zahodnih držav (Gorenak in Zore 2000; Šuligoj 2000).

Trenutno pridobivanje kadra za zaposlitev na delovno mesto policista poteka tako, da se na javno objavo za kandidate/kandidatke za policiste/policistke lahko prijavi vsak, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- ima končano V. stopnjo izobrazbe,
- je slovenski državljan s stalnim prebivališčem v EU,
- ni bil/a pravnomočno obsojen/a zaradi naklepne kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, in ni bil/a obsojen/a na nepogojno kazen zapora v trajanju več kot tri mesece,
- ni v kazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja iz prejšnje alineje,
- nima dvojnega državljanstva,
- voziško dovoljenje B-kategorije,
- ima ustrezne psihofizične sposobnosti,
- zanj ne obstajajo varnostni zadržki in

- ni član politične stranke (Policija 2016p).

Prijavo je treba poslati v razpisnem roku, sicer na način in naslov, kot je določeno v javni objavi.

Vse, ki izpolnjujejo pogoje, se uvrsti v izbirni postopek, kjer opravljajo preizkus telesnih zmogljivosti, zdravniški in psihološki pregled ter razgovor z izbirno komisijo. Katerim kandidatom/kandidatkam bo ponujena zaposlitev, se sprejme odločitev na podlagi rezultatov, ki jih ti dosežejo.

V primeru, ko je kandidat oz. kandidatka izbrana, se z njim sklene delovno razmerje za določen čas in se ga/jo napoti na šolanje v Policijsko akademijo. V času šolanja prejema (pripravniško) plačo, zagotovljeno pa mu je prenočišče in brezplačna prehrana. Če kandidat šolanje zaključi uspešno, policija z njim sklene pogodbo o zaposlitvi za nedoločen ali določen čas (Policija 2016p).

Preizkušajo se tudi telesne zmogljivosti, kjer se preverjajo motorične sposobnosti ter druge telesne lastnosti (hitrost, eksplozivnost, koordinacija gibov in prenos obremenitev, vzdržljivost mišic ter srčno-žilnega in dihalnega sistema). Poleg zgoraj naštetih zmogljivosti morajo biti kandidati zdravi, intelektualno sposobni, emocionalno stabilni, ustrezno motivirani ter imeti dobro fizično kondicijo in biti vzdržljivi za fizične napore (Policija 2016p).

Poleg policistov pa imajo vsa policijska pooblastila v času opravljanja službe v policiji tudi pomožni policisti. So državljani RS, ki prostovoljno sklenejo pogodbo o službi v pomožni policiji in so za izvajanje nalog v policiji tudi usposobljeni. Pogodbo največkrat sklenejo za najmanj pet let. Poleg pomožnih policistov so tudi kandidati za pomožne policiste, ki so na osnovnem usposabljanju za pomožne policiste ali so ga že uspešno opravili in pogodbe o prostovoljni službi v pomožni policiji še niso sklenili (ZODPol, 101. čl.).

V njej lahko sodelujejo ženske in moški od 18. leta starosti do konca koledarskega leta, v katerem dopolnijo 60 let, in izpolnjujejo pogoje za kandidata za policiste (ZODPol, 101. čl.).

Tabela 5.4: Način pridobivanja kadra v policiji

Način pridobivanja kadra v policiji:
Do leta 1994: Dvoletna Srednja strokovna šola za notranje zadeve.
Od 1994 do 1998: Štiriletna Srednja policijska šola v Tacnu.
Od leta 1998: Izpopolnjevanje za poklic policist z že pridobljeno srednješolsko izobrazbo.
Od oktobra leta 2015: višješolski študijski program za poklic policist.

Iz tabele 5.4 je razvidno, da se je način pridobivanja kadra v policiji že večkrat spremenil. Do bistvene spremembe je prišlo leta 1998, ko je bila ukinjena štiriletna Srednja policijska šola v Tacnu in je policija začela pridobivati kader, s predhodno že pridobljeno srednješolsko izobrazbo. S tem je začela pridobivati kader, ki je pred tem že pridobil določena znanja in se je kot polnoletna, osebno zrelo oseba odločil za poklic policist, medtem ko je pri osmošolcih glede osebne zrelosti težko govoriti. Posledično naj bi v policijskih vrstah pridobili na kakovosti kadra. Zaradi zvišanja konkurenčnosti poklica policista pa je v lanskem letu, začela policija izvajati višješolski študijski program za poklic policist.

5.5 ŠTEVILO ZAPOSLENIH

Ravni, na katerih policija opravlja svoje naloge, so lokalna, regionalna in državna. Organizacijsko pa so to policijske postaje, policijske uprave in Generalna policijska uprava.

V policiji je bilo na dan 1. 11. 2015 vseh zaposlenih 8226 od tega:

- uniformirani policisti: 5104,
- neuniformirani policisti: 2066,
- ostali delavci policije: 1056 (Policija 2016s).

V policiji je bilo ob koncu leta 2012 zaposlenih 8.488 oseb, ob koncu 2013 je bilo zaposlenih 8.300 in ob koncu 2014 8.074. Na dan 21. maja 2015 je bilo v policiji 8.042 zaposlenih, njihova povprečna starost pa je 40,6 leta (ReDRPPol).

Kadrovski načrt policije predvideva, na podlagi cilja zmanjševanja zaposlenih v javnem sektorju zmanjšanje števila zaposlitev v policiji po kadrovskem načrtu policije. Zaradi Zakona za uravnoteženje javnih financ je bilo v letu 2012 zaznati najvišjo negativno fluktuacijo, ko je prenehalo delovno razmerje 384 zaposlenim, predvsem zaradi upokojevanja. Leta 2013 je delavno razmerje prenehalo 178 osebam, leta 2014 pa 307 osebam. V primeru nadaljevanja takšnega trenda bo zaposlenih manj kot to dovoljuje kadrovski načrt policije, hkrati pa se bo starostno povprečje višalo (ReDRPPol).

V policiji bo treba do leta 2015 za vzdržno menjavanje kadrov izvajati politiko zaposlovanja, z izvajanjem višješolskega študijskega programa za policiste in vsako leto objaviti razpis za zaposlitev policistov. Za zmanjševanje zmanjšanja kadrov, bo treba vsako leto zaposliti 100 novih policistov (ReDRPPol).

Tabela 5.5: Število zaposlenih v policiji

LETO ZAPOSLOTITVE	UNIFORMIRANI POLICISTI	NEUNIFORMIRANI POLICISTI	OSEBE BREZ STATUSA POLICISA	ŠTEVILO VSEH ZAPOSLENIH V POLICIJI
2001	5889	1470	1515	8874
2002	5855	1537	1539	8931
2003	5946	1580	1548	9074
2004	6024	1594	2012	9630
2005	6281	1600	1547	9428
2006	6284	1573	1533	9390
2007	6377	1594	1519	9490
2008	6159	1620	1521	9300
2009	6154	1688	1507	9349
2010	6075	1701	1213	8989
2011	5911	1720	1177	8808
2012	5704	1667	1117	8488
2013	5563	1649	1088	8300
2014	5333	1681	1060	8074

Vir: prirejeno po policija (2016b-2016n)

Tabela 5.5 prikazuje število zaposlenih v policiji od leta 2001 do leta 2014. Opaziti je, da število zaposlenih od leta 2001 do leta 2009 narašča, ko se trend obrne in je od leta 2009 do leta 2014 zaposlenih vsako leto manjše število ljudi. Na zmanjševanje zaposlenih prav gotovo vpliva finančna kriza, ki je leta 2009 zajela tudi RS in je na podlagi Zakona za uravnoteženje javnih financ eden od ciljev zmanjševanje zaposlenih v javnem sektorju. V okviru policije zaposlujejo tri kategorije oseb: uniformirane policiste, neuniformirane policiste in osebe brez statusa policista. Število zaposlenih oseb brez statusa policista od leta 2001 narašča do leta 2004, ko je njihov delež največji, po tem letu pa se zmanjšuje in je od leta 2010 nekje okoli 13 %.

5.6 VLOGA REZERVNEGA SESTAVA

Slovenska policija ima že ves čas v svoji organizaciji tudi sestav rezervne policije, ki je trenutno normativno urejen v XI. poglavju Zakona o organiziranosti in delu v policiji, sprejetega leta 2013.

Zaradi sprememb zakonodaje na obrambnem področju, ki so ukinile obveznost služenja vojaškega roka, se je posledično na novo uredilo tudi področje pomožne policije. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o policiji iz leta 2003 je določil, da se rezervna sestava policije preoblikuje v pomožno policijo najkasneje do konca leta 2010 (Policija 2016š).

Institut pomožne policije je kot že rečeno urejen v XI. poglavju Zakona o organiziranosti in delu v policiji, in sicer v členih od 101 do 106, ki podrobneje opredeljujejo opravljanje nalog pomožnih policistov, njihove pravice in dolžnosti, dolžnosti njihovih delodajalcev, vpoklic pomožne policije, evidenco pomožnih policistov in kandidatov za pomožne policiste ter podzakonsko ureditev (Policija 2016t).

Pomožni policisti so državljani RS, ki so sklenili pogodbo o prostovoljni službi v pomožni policiji in so usposobljeni za izvajanje policijskih nalog. Pogodbo o prostovoljni službi v pomožni policiji praviloma sklenejo za obdobje najmanj petih let. Kandidati za pomožne policiste pa so osebe na osnovnem usposabljanju za

pomožne policiste ali osebe, ki so osnovno usposabljanje že opravile, niso pa še sklenile pogodbe o prostovoljni službi v pomožni policiji (ZODPol, 101. čl.).

Določeno je, da lahko v pomožni policiji sodelujejo tako ženske kot moški od dopolnjenega 18. leta starosti do konca koledarskega leta, v katerem dopolnijo 60 let in ki izpolnjujejo ostale pogoje za sklenitev delovnega razmerja ter imajo najmanj srednjo strokovno ali srednjo splošno izobrazbo. V času opravljanja službe v policiji imajo pomožni policisti vsa policijska pooblastila, matična enota pomožnega policista pa je policijska uprava, v katero je s pogodbo razporejen (ZODPol, 101. čl.).

Tako pomožni policisti kot kandidati za pomožne policiste so se dolžni udeleževati usposabljanj, pomožni policisti pa so se dolžni odzvati tudi na poziv za opravljanje nalog policije. Po zakonu pomožnim policistom za čas usposabljanj ali za čas vpoklica pripada pravica do nadomestila plače in drugih prejemkov ter povračil stroškov. Kandidati pa so v času usposabljanja upravičeni do nadomestila plače in drugih prejemkov ter povračil stroškov v zvezi z usposabljanjem (ZODPol, 102. čl.).

Pomožni policist in kandidat za pomožnega policista se po opravljenem usposabljanju oziroma opravljenih nalogah najkasneje v dveh delovnih dneh vrmeta na delovno mesto, kjer imata sklenjeno pogodbo o zaposlitvi, delodajalec pa ju je dolžan sprejeti in ju zaradi usposabljanj oziroma opravljanja nalog policije ne sme postaviti v manj ugoden položaj. Prav tako jim med usposabljanjem oziroma opravljanjem nalog policije pogodba o zaposlitvi ne preneha veljati in je delodajalec ne sme odpovedati ali spremeniti tako, da postavi delavca v manj ugoden položaj (ZODPol, 103. čl.).

O uporabi pomožne policije odloči minister za notranje zadeve na predlog generalnega direktorja policije, v primeru, ko gre za opravljanje nalog policije na območju ene policijske uprave, pa o njeni uporabi odloči generalni direktor policije na predlog direktorja policijske uprave in o vpoklicu obvesti ministra. Za opravljanje nalog policije pa so pomožni policisti vpoklicani:

- v primerih, ko je zaradi nemotenega opravljanja nalog policije treba nadomestiti odsotnost večjega števila aktivnih policistov;
- ob naravnih in drugih nesrečah;

- v primerih, ko je huje ogrožena javna varnost;
- za zavarovanje državne meje;
- v primerih krize oziroma izrednega ali vojnega stanja (ZODPol, 104. čl.).

»Poudariti je treba, da so pomožni policisti v nekaterih aktivnostih slovenske policije odigrali izjemno pozitivno in pomembno vlogo, najbolj med osamosvojitveno vojno, kjer slovenska policija svoje vloge ne bi tako uspešno odigrala brez sodelovanja pomožnih policistov« (Policija 2016š).

Zaradi begunske krize v Sloveniji je ministrica za notranje zadeve septembra leta 2015 na pomoč vpoklicala tudi pomožne policiste, kar se je v zgodovini samostojne Slovenije zgodilo šele drugič. V Sloveniji imamo trenutno 259 pomožnih policistov. Prvič so pomožno policijo vpoklicali maja 1996, ko je Slovenijo obiskal takratni papež Janez Pavel II., pozneje pa vse do pred kratkim za vpoklic ni bilo potrebe (Rezervo vpoklicali šele drugič 2016).

Tabela 5.6: Rezervni sestav policije

Rezervni sestav policije
rezervni sestav policije → pomožna policija
Pred letom 2003: na podlagi delovne dolžnosti ¹⁵ razporejeni državljani, usposobljeni za izvajanje nalog policije + pomožni policisti na osnovnem usposabljanju.
Po letu 2010: na podlagi sklenjene pogodbe (za najmanj pet let) o prostovoljni službi v pomožni policiji, usposobljeni za izvajanje policijskih nalog.

Vir: prirejeno po Zakonu o policiji (1998) in Zakonu o organiziranosti in delu v policiji (2013)

Tudi pri popolnjevanju rezervnega sestava policije, ki se je preoblikoval v pomožno policijo, so vidne spremembe. Pomožna policija se popolnjuje na podlagi sklepanja pogodb o prostovoljni službi v pomožni policiji, rezervni sestav pa se je popolnjeval na podlagi delovne dolžnosti, ki se izvršuje v vojnem ali izrednem stanju.

¹⁵ Delovna dolžnost je opredeljena v Zakonu o obrambi (2004), ki v 10. členu določa, da jo izvajajo državljani, ki so stari najmanj 18 in ne več kot 63 let (moški) oziroma 55 let (ženske) in so zdravstveno sposobni za delo

5.7 VLOGA ŽENSK

V slovenski policiji že več kot 40 let sistemsko zaposlujejo ženske na delovno mesto policistke. Delež žensk v policiji se iz leta v leto povečuje. Danes je v policiji zaposlenih več kot 2000 žensk, prisotne pa so na vseh delovnih področjih policije, od policistke do ostrostrelke, pilotke helikopterja, pogajalke, forenzičarke, policistke na konjih. Nacionalni forenzični laboratorij in Uprava kriminalistične policije sta na državni ravni enoti, kjer je delež zaposlenih žensk največji.

Leta 1936 se je v slovenski policiji zaposlila prva miličnica, ki je v obdobju zaposlitve nekaj časa vodila celo policijsko upravo v Ljubljani. V tistem času je bila to tudi prva miličnica na območju celotne nekdanje Jugoslavije, čemur pozornost so posvetili tudi tuji mediji (Policija 2016u).

Slovenska policija, takrat imenovana milica, je v svoje vrste sprejela prve miličnice leta 1973. Tega leta je bil objavljen prvi razpis, ki ga je objavil Republiški sekretariat za notranje zadeve Socialistične republike Slovenije, na podlagi katerega so bile sprejete miličnice za opravljanje nalog na policijskih postajah. Pobude za zaposlovanje žensk v uniformirani policiji so se pojavile zaradi velikega pomanjkanja policistov v tistem času. S tem pa se je v slovenski policiji začelo s sistemskim zaposlovanjem žensk, ki so delo opravljale v uniformi. Konec leta 1973 je bilo na delo sprejetih prvih šest miličnic-pripravnic. V nekdanji skupni državi smo bili Slovenci prvi z ženskami v policijski uniformi (Škerlj in Virjent 2005, 2).

V šolskem letu 1975/76 se je v Ljubljani na šoli za miličnike začel redni izobraževalni program za miličnice, ki se ga je udeležilo 47 miličnic pripravnic. Do leta 1983 je izobraževanje končalo 176 miličnic pripravnic, nekaj pa jih je končalo le tečaj za pooblašcene uradne osebe, kajti ob zaposlitvi v policiji so že imele končano V. stopnjo izobrazbe. S tem letom pa se je zaposlovanje žensk v slovenski policiji prekinilo in takrat je bilo v policijskih vrstah 187 uniformiranih policistk, deset let kasneje pa se je število zmanjšalo na 152 (Škerlj in Virjent 2005, 2).

Pred oziroma z osamosvojitvijo RS, so se ponovno začele pojavljati pobude o zaposlovanju žensk v policiji. Kljub temu, da Ministrstvo za notranje zadeve razpisa

za delovna mesta policistk ni objavilo, se je za delo policistke samoiniciativno do konca leta 1992 prijavilo 47 žensk, do oktobra 1993 pa še 19 žensk. V septembru 1994 je Uprava policije napisala ponovno mnenje o zaposlovanju policistk, v katerem so napisali, da so ženske v policiji potrebne predvsem za osebne preiskave žensk, delo z otroki in mladoletniki, komuniciranje z žrtvami ženskega spola ter za obravnavanje žrtev spolnega nasilja (Škerlj in Virjent 2005, 2).

Ob teh nalogah, ki jih policistke lahko in morajo opravljati, pa so bili policijski managerji mnenja, da:

- večina policistk ne more enako uspešno opravljati nalog pri vzdrževanju javnega reda in miru,
- zaradi varnosti je policistke nemogoče razporejati na delo in zaradi materinstva težko v izmensko delo,
- so zaradi porodniških in bolniških dopustov več odsotne z dela,
- jih ni mogoče razporejati v intervencijske skupine in posebne policijske enote,
- po določenem času dela na terenu zaradi navedenih razlogov zaprosijo za notranje delo (Škerlj in Virjent 2005, 2).

V sredini oktobra 1994 je bil objavljen razpis, kjer so ponujali zaposlitev policistkam pripravnicam. Na podlagi razpisanih pogojev in opravljenih testiranj, je bilo v delovno razmerje od 400 prijavljenih sprejetih 24 policistk pripravnic in vseh 24 je bilo v začetku leta 1995 napotenih na šestmesečno usposabljanje v Tacen, po koncu usposabljanja pa so bile razporejene na policijske enote v Sloveniji. Leta 1996 je bilo zaposlenih 176 uniformiranih policistk, 22 od njih pa jih je opravljalo vodstvene in vodilne naloge (Škerlj in Virjent 2005, 3).

Leta 2003 je kadrovska služba policije ponovno objavila prosta delovna mesta kandidatki za policistko. Izobraževanje je potekalo skupaj s kandidati za policiste na policijski akademiji, kar je pripomoglo k temu, da fantovsko okolje sprejme dekleta, kot sebi enaka. Tega leta je bilo v vrstah policije zaposlenih 226 neuniformiranih

policistk, 387 uniformiranih policistk in 101 kandidatka za policistko (Škerlj in Virjent 2005, 2).

Marca 2013 je bilo v policiji zaposlenih 2.041 žensk, kar predstavlja dobrih 24 % vseh zaposlenih. Glede na vrsto delovnega mesta jih je 1.122 na delovnih mestih pooblaščenih uradnih oseb ali policistk, 919 pa na strokovno-tehničnih delovnih mestih. Večina izmed pooblaščenih uradnih oseb opravlja naloge na policijskih postajah na lokalnem nivoju, na različnih delovnih mestih od komandirja, pomočnika komandirja, vodje policijskega okoliša, kriminalistke do policistke - nadzornice državne meje. Na policijskih upravah je zaposlenih skupaj 131 žensk, od tega največ v sektorjih kriminalistične policije in v operativno-komunikacijskih centrih. V generalni policijski upravi na državnem nivoju pa je bilo zaposlenih skupaj 220 žensk, od tega največ v Upravi kriminalistične policije, Nacionalnem forenzičnem laboratoriju, Policijski akademiji in Centru za varovanje in zaščito. Med strokovno-tehničnimi delovnimi mesti pa je največ administratork in poslovnih sekretark (Policija 2016u).

Na policiji opažajo, da se trend zanimanja žensk za poklic policistke v zadnjih letih izrazito povečuje, kar je razvidno tudi iz spodnje tabele, narejene na podlagi podatkov iz letnih poročil o delu policije.

Tabela 5.7: Število žensk zaposlenih v policiji

LETO ZAPOSLOTITVE	UNIFORMIRANE POLICISTKE	NEUNIFORMIRANE POLICISTKE	OSEBE BREZ STATUSA POLICISTKE	ŠTEVILO ŽENSK ZAPOSLENIH V POLICIJI
2002	398	220	1181	1799
2003	489	223	1178	1890
2004	610	232	1251	2093
2005	/	/	/	/
2006	690	244	1177	2111
2007	781	247	337	1365
2008	782	272	1199	2253
2009	846	295	1205	2346
2010	873	284	1000	2157
2011	858	291	967	2116

2012	840	288	924	2052
2013	821	286	903	2010
2014	799	301	889	1989

Vir: prirejeno po policija (2016c-2016n)

Iz tabele 5.7 je razvidno, da število zaposlenih žensk od leta 2002 do leta 2009, ko jih je bilo do sedaj tudi največ zaposlenih, narašča. Upadanje zaposlenih žensk po letu 2009 sovпада tudi z upadanjem vseh zaposlenih v policiji, zaradi finančne krize in zato je logično, da bo enako tudi pri ženskah. Kljub temu da je odstotek žensk zaposlenih v policiji več kot 20, pa ob podrobnejšem pregledu ugotovimo, da je bistveno večji odstotek zaposlenih kot neuniformirane policistke in osebe brez statusa policistke kot uniformirane policistke. Res pa je, če pogledamo razmerje med uniformiranimi policistkami in zaposlenimi, kot osebe brez statusa policistke leta 2002 in leta 2014, so leta 2014 bistveno bolj enakomerno zaposlene, kot leta 2002, ko lahko rečemo, da je uniformiranih policistk skoraj trikrat manj. Glede na to, da v policiji beležijo trend naraščanja zaposlovanja žensk, lahko potrdimo, da ta indikator prikazuje prilagajanje policije spremenjenemu varnostnemu okolju.

5.8 JAVNO MNENJE

Po mnenju Becka se policijske organizacije vedno bolj zavedajo, da zaznave in izkušnje, ki jih ima javnost s policijo, določajo uspešnost policije. K temu je verjetno prispeval tudi splošni trend, k večji usmerjenosti v skupnost. Policijske organizacije si želijo boljše razumevanje z javnostjo, povezanosti s skupnostjo ter na obeh straneh realnejša pričakovanja (Raziskava stališč slovenske javnosti o policiji 2009).

Fazzini pa poudarja tudi, da imajo izkušnje s policijo, poleg medijev, pri oblikovanju podobe policije pomembno vlogo (Raziskava stališč slovenske javnosti o policiji 2009).

Po mnenju Goldsmitha pa je za podobo policije pomembno tudi zaupanje v policijo. Zaupanje povečuje učinkovitost in legitimnost policijskih akcij. Na stopnjo zaupanja v policijo vplivajo tudi dejavniki, na katere policija nima vpliva, vendar je pomembno za občutek varnosti pri ljudeh (Raziskava stališč slovenske javnosti o policiji 2009).

Dejstvo je, da je za slovensko policijo značilno, da je v procesu osamosvojitve Slovenije odigrala izredno pozitivno vlogo. V času osamosvojitve takratna milica ni bila občutena kot neka politična policija, ampak kot partner zavarovanja procesov osamosvajanja in demokratizacije Slovenije. Vrhunec zaupanja s strani državljanov je doseglo v osamosvojitveni vojni, ko je skupaj s takratno Teritorialno obrambo premagala jugoslovansko armado (Veniger 2014, 1).

Nov Zakon o policiji, ki je bil sprejet leta 1998, je vzpostavil policijo kot organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve, na čelu katere je policijski strokovnjak. S to organizacijsko spremembo je pridobila samostojnost. Javnost in mediji so to spremembo pozitivno sprejeli in začeli policijo dojemati kot samostojno strokovno institucijo, ki jo vodi in zastopa policijski strokovnjak in ne politik (Veniger 2014, 2).

Iz raziskav o ocenah in stališčih prebivalcev Slovenije o delu policije za leto 2013 izhaja, da policiji zaupa 52,9 % vprašanih, kar je več kot v letu 2002 (51 %) in v letu 2009 (51,7 %). Tako podatki raziskav dajejo podlago za to, da je bila vzpostavitev policije kot organa v sestavi MNZ pravilna odločitev. Javnost jo je začela dojemati kot organizacijo, ki je vezana na stroko in ne na politiko (Veniger 2014, 5).

Na splošno lahko na podlagi raziskav ugotovimo, da je zaupanje v policijo dokaj dobro, da beleži v zadnjih letih nekaj porasta, da ji zaupajo tisti, ki jih informacije o varnosti zanimajo, da ji ženske zaupajo bolj kot moški, da se s starostjo zaupanje povečuje, zmanjšuje pa se s stopnjo izobrazbe (Raziskava stališč slovenske javnosti o policiji, 2009, 2014; Garb 2014).

Podoba slovenske policije ostaja precej stabilna in ugodna, kajti še naprej se uvršča med institucije z visoko stopnjo zaupanja. Zavedati pa se je treba, da ugodne ocene niso nekaj samoumevnega in nekaj, kar se ne more spremeniti (Raziskava stališč slovenske javnosti o policiji, 2009, 2014).

Na podlagi ocen in stališč prebivalcev o delu slovenske policije je ugotovljeno, da nobena organizacija ni kakovostna in ne more biti uspešna, če z njenim delom niso zadovoljni njeni uporabniki. Uporabniki, ki jim policija nudi svoje storitve, predvsem zagotavljanje varnosti pa so vsi ljudje. Zato predstavlja mnenje prebivalcev RS o delu policije pomembno informacijo na podlagi katere lahko policija poveča kakovost in

uspešnost svojega dela. Povečanje oziroma zmanjšanje zadovoljstva ljudi z delom policije je lahko v veliko pomoč vodilnim v policiji pri načrtovanju oziroma usmeritvah za delo policije v prihodnje. Glede na to, da je policija izpostavljena nadzoru medijev, lahko s tem povzroči, da bodo ocene bolj kritične. Vodstvo policije si prizadeva za kakovostno delo in želi v očeh javnosti ohraniti pozitivno podobo policije (Ocene in stališča prebivalcev Slovenije o delu policije, poročilo, 2014).

Tabela 5.8: Javno mnenje o policiji

Raziskava	Zaupam v Policijo
10/2004	47 %
10/2005	47 %
9/2006	50 %
10/2007	46 %
4/2008	47 %
11/2009	/
11/2010	48 %

Vir: Garb (2014)

Iz tabele je razvidno, da je zaupanje v policijo od leta 2004 do leta 2006 nekoliko poraslo, ko je to doseglo nasploh najvišji odstotek zaupanja, sicer 50 %. V letu 2007 se odstotek zaupanja v policijo zmanjša na 46 %, po tem letu pa je ponovno viden rahel porast zaupanja. Policisti in državljani so v neposrednem stiku in zato je ocenjevanje dela policistov verjetno s strani državljanov bolj kritično. V obdobju, ko se ljudje čedalje bolj zavedamo svojih pravic, je policijsko delo bolj pod drobnogledom, kot je bilo v preteklosti. Ljudje poleg opravljanja nalog ocenjujejo tudi način izvajanja postopkov in odnos do ljudi.

Glede na to, da vedno več strani v dnevnem časopisju polnijo strani črne kronike, bi pričakovala, da bo odstotek zaupanja v policijo nižji. Po drugi strani pa je res, da v primeru, ko nas doleti kaj slabega, je še vedno prva misel ta, da bi poklicali policijo. Ti rezultati bi lahko bili spodbuda policistom za vsaj takšno in še boljše delo v prihodnosti.

5.9 SKLEPI GLEDE SPREMEMB V POLICIJI

Ravno tako, kot sem analizirala indikatorje na primeru SV, sem tudi pri policiji analizirala naslednje indikatorje, ki naj bi mi prikazali prilagajanje policije spremenjenemu varnostnemu okolju: mejniki razvoja, temeljne naloge, sodelovanje v mednarodnih operacijah in misijah, način pridobivanja kadra, število zaposlenih, vlogo rezervnega sestava, vlogo žensk in javno mnenje o zaupanju v policijo.

Z reorganizacijami se je policija začela ukvarjati že dve leti po osamosvojitvi, in sicer na lokalnem in regionalnem nivoju. Poleg drugih reorganizacij v policiji je mejnik razvoja, ki kaže na prilagajanje spremenjenemu varnostnemu okolju, leta 2007, ko je policija postala polnopravna članica schengenskega sistema. Same spremembe nalog oziroma razširitve nalog, določene v Zakonu o nalogah in pooblastilih policije, niso posledica spremenjenega varnostnega okolja, je pa v Resoluciji o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 določenih veliko prioriternih nalog, ki so potrebne za razvoj policije, da se bo lahko odzvala na nove varnostne grožnje. Žibret (2016) pojasnjuje, da policija prilagaja taktiko in metode delovanja trenutnim situacijam na območju celotne države. Indikator, ki prav gotovo prikazuje prilagajanje policije spremenjenemu varnostnemu okolju, je njeno sodelovanje v mednarodnih civilnih misijah pod okriljem mednarodnih organizacij (EU, NATO, OVSE in OZN) že od leta 1997. Vse od tega leta je viden porast glede števila napotenih v mednarodne civilne misije. Povečevalo pa se ni le število napotenih, širil se je tudi obseg nalog, ki jih ti opravljajo. Da policija sledi zgledom evropskih držav, je razvidno tudi iz spreminjanja načina pridobivanja kadra, ki se je po letu 1998 iz štiriletne srednje policijske šole, spremenil preko izpopolnjevanja za poklic policista z že pridobljeno srednješolsko izobrazbo, v višješolski študijski program za poklic policist. Posledično se je s spreminjanjem načina pridobivanja kadra, spreminjalo tudi število zaposlenih in predvsem zastopanost žensk v policijskih vrstah. Slovenska policija, takrat imenovana milica, je prve miličnice sprejela že leta 1973, v zadnjem času pa je v policiji zaznati trend povečevanja zaposlenosti žensk v policiji, ki opravljajo enake naloge kot moški. Da je javno mnenje pomembno za policijo dokazuje sporočilo, ki so mi ga poslali s policije in pojasnili, da kontinuirano spremljajo odnos javnosti do policije, z namenom posledičnih izboljšav pa ga tudi raziskujejo. Analizirala pa sem

še rezervni sestav policije, ki se je preimenoval v pomožno policijo. Področje pomožne policije je trenutno normativno urejeno v XI. poglavju Zakona o organiziranosti in delu v policiji iz leta 2013. Policija pripadnike pomožne policije pridobiva na podlagi sklepanja pogodb o prostovoljni službi v pomožni policiji, v rezervni sestav pa jih je na podlagi delovne dolžnosti in pomožnimi policisti.

Sklenem lahko, da se tudi policija prilagaja spremenjenemu varnostnemu okolju, kar se kaže predvsem s sodelovanjem v mednarodnih civilnih misijah, vključenostjo žensk v svoje vrste, načinom pridobivanja kadra in reorganizacijami.

6 SODELOVANJE SLOVENSKE VOJSKE IN POLICIJE KOT OBLIKA VZAJEMNEGA PRILAGAJANJA SPREMENJENEMU VARNOSTNEMU OKOLJU

Vsakršna oblika sodelovanja je v vsakodnevnem življenju nujno potrebna. Prav tako je nujno potrebno tudi sodelovanje dveh državnih organizacij, ki zagotavljata notranjo in zunanjo varnost države. Glede na to, da tako SV kot tudi policija skrbita za varnost, bi lahko med seboj sodelovali in si bili v pomoč.

Sodelovanje med SV in policijo omogočajo tudi zakonska določila. Zakon o obrambi opredeljuje sodelovanje SV in policije pri širšem varovanju državne meje v notranjosti državnega ozemlja v skladu z načrti in po predhodni odločitvi vlade. V aktualni migracijski krizi pa se je izkazala potreba, da se v izjemnih primerih omogoči širše angažiranje SV pri izvajanju nalog varovanja državne meje. Sprejetje dopolnitev Zakona o obrambi konec lanskega leta, daje možnost pripadnikom SV, ki sodelujejo s policijo pri širšem varovanju državne meje, da lahko izvajajo določena pooblastila, ki jih določa Zakon o nalogah in pooblastilih policije, in sicer, če na predlog Vlade RS to odloči Državni zbor RS z dvotretjinsko večino prisotnih poslancev. Pripadniki SV lahko v takih primerih opozarjajo, napotujejo in začasno omejijo gibanje oseb ter sodelujejo pri obvladovanju skupnih množic, pri izvajanju teh pooblastil pa tudi za njih veljajo enake omejitve in pogoji izvajanja, kot veljajo za policiste. Čas izvajanja teh pooblastil je časovno omejen. Pooblastila lahko izvajajo le v tistem obdobju, ko je to nujno za izvedbo nalog. SV bo naloge izvajala na podlagi skupnih načrtov policije in SV za izvajanje varovanja meje, pri čemer bo SV o pooblastilih, ki jih bo skladno z novelo zakona izvajala, morala nemudoma obvestiti policijo (Državni zbor sprejel Zakon o dopolnitvi Zakona o obrambi 2016).

Tudi Zakon o službi v Slovenski vojski v svojem 24. členu določa, da lahko SV v skladu z zakonom in ustreznimi načrti sodeluje s policijo pri varovanju državne meje, pri varovanju določenih objektov ali območij ter izvajanju drugih nalog oziroma nudi pomoč drugim državnim organom v okviru svojih zmogljivosti (ZSSloV).

Na drugi strani pa Zakon o organiziranosti in delu v policiji v XII. poglavju določa delovanje policije ob naravnih in drugih nesrečah, v krizi, vojnem ali izrednem stanju,

in določa, da lahko policija v primeru nastalih razmer oz. okoliščinah prilagaja svojo organiziranost, oblike in metode delovanja in sodelovanja. Državni zbor RS lahko ob razglasitvi vojnega ali izrednega stanja na predlog vlade odloči o vključevanju policije v aktivnosti za zagotovitev varnosti RS. 35. člen zakona določa partnersko sodelovanje za zagotavljanje večje varnosti in policijskim upravam in območnim policijskim postajam nalaga, da sodelujejo tudi z drugimi organi, organizacijami in institucijami, civilno družbo in posamezniki, katerih dejavnost je usmerjena k zagotavljanju večje varnosti in za to ustanavljajo svete, sosvete, komisije ali druge dogovorjene oblike partnerskega sodelovanja za zagotavljanje večje varnosti. 36. člen pa določa, da policija sodeluje z državnimi organi, samoupravnimi lokalnimi skupnostmi, pravnimi osebami, samostojnimi podjetniki posamezniki, tujimi varnostnimi organi, posamezniki, ki samostojno opravljajo dejavnost, ter z drugimi organi in organizacijami zaradi zagotavljanja večje varnosti in sme z njimi sklepati sporazume o sodelovanju (ZODPol).

Svet za nacionalno varnost (SNAV) je organ v RS, ki je pristojen za usklajevanje nacionalno-varnostne politike in za usmerjanje in usklajevanje dejavnosti, ki se izvajajo za uresničevanje interesov in ciljev nacionalne varnosti, tako da morata tudi v okviru njega SV in policija pogosto sodelovati.

Sekretariat SNAV-a, ki ga imenuje vlada in je zadolžen za operativno usklajevanje aktivnosti za delovanje SNAV, skrbi za usklajeno izvedbo stališč ter opravlja druge naloge za SNAV. Člani sekretariata pa so: svetovalec predsednika vlade za nacionalno varnost, ki vodi sekretariat, direktor Slovenske obveščevalno-varnostne agencije, ki je namestnik vodje, generalni sekretar vlade, generalni direktor policije, načelnik Generalštaba Slovenske vojske, generalni direktor Obveščevalno-varnostne službe Ministrstva za obrambo, državni sekretarji Ministrstva za zunanje zadeve, Ministrstva za obrambo, Ministrstva za notranje zadeve, Ministrstva za finance, Ministrstva za pravosodje, poveljnik Civilne zaščite Republike Slovenije in direktor Službe Vlade Republike Slovenije za zakonodajo (Odlok o Svetu za nacionalno varnost).

SV in policija sta leta 2010 formalizirali sodelovanje. Načrt sodelovanja je namenjen racionalni izrabi virov ter krepitvi ugleda in prepoznavnosti obeh institucij. Temelji tudi

na izmenjavi izkušenj, znanj in sposobnosti. Pred formalizacijo je sodelovanje potekalo že na področju šolanja in izobraževanja ter skupnega usposabljanja enot SV in policije, v prihodnje pa naj bi ga dopolnili z novimi vsebinami in programi (Slovenska vojska 2016e).

Novembra leta 2013 sta generalni direktor policije Stanislav Veniger in načelnik Generalštaba SV Dobran Božič podpisala sporazum o sodelovanju med policijo in SV v letu 2014. Oba sta se strinjala, da je sodelovanje med institucijama zelo dobro in da ga tovrstni sporazumi samo še krepijo. Sporazum naj bi v letu 2014 pripomogel k še boljšemu sodelovanju ter racionalni izrabi resursov, s tem pa tudi učinkovitejšemu delu tako policije kot tudi vojske. Vsebuje več kot 40 vsebin s področja izobraževanja, usposabljanja in uporabe vojaških ter policijskih materialnih virov. Predvideva tudi izmenjavo predavateljev, sodelovanje pri izobraževanju, za pripadnike vojaške policije bodo na Policijski akademiji organizirani prometni tečaj, varna vožnja, usposabljanje za obravnavanje zahtevnejših prometnih nesreč itd., policisti in vojaški policisti se bodo skupaj urili v borilnih veščinah ter praktičnih postopkih, obe strani pa bosta ponudili tudi svoja strelišča in vadbišča (Policija 2016v).

Januarja 2016 sta generalni direktor policije in načelnik Generalštaba SV ponovno podpisala načrt sodelovanja med policijo in SV za leto 2016. Glavna cilja pa sta izboljšanje delovanja in racionalnejša raba virov. Načrt za leto 2016 vsebuje 57 aktivnosti (za leto 2014 je bilo aktivnosti 40) s področij izobraževanja, skupnega usposabljanja in sodelovanja med obema organizacijama. Načrtovano je tudi usposabljanje vojaških policistov o pogajalskih veščinah in dodatno usposabljanje o kriminalistični tehniki, policistov v gorništvu, ter skupno usposabljanje s področja specialne taktike. Predvidena pa je tudi souporaba vadbene infrastrukture, logistična podpora in druge aktivnosti (Slovenska vojska 2016f).

Podpisnika ocenjujeta, da ta način sodelovanja, ki je zdaj že utečen, prispeva tudi k racionalnejši rabi posameznih materialno-tehničnih sredstev in znanja na različnih področjih. Sta tudi mnenja, da so izmenjave znanja in izkušenj strokovnjakov vedno dobrodošle, takšni dogodki pa še dodatno izboljšujejo že zdaj odlično sodelovanje med obema ustanovama (Slovenska vojska 2016f).

Sodelovanje med SV in policijo je iz leta v leto bolj intenzivno, izvaja pa se na vseh ravneh, od strateške do izvedbene. Za ustrezno delovanje nacionalnovarnostnih sistemov je sodelovanje zelo pomembno. Tako vojska kot policija sta zaradi kadrovskih, materialnih, finančnih in drugih potencialov kritična segmenta nacionalnovarnostnega sistema. Sodelovanje je pomembno pri izvajanju posameznih procesov delovanja, kjer se združevanje kapacitet odraža v sinergiji, ki ima za rezultat učinkovitejše in racionalnejše zagotavljanje nacionalne varnosti (Čaleta v Klinar 2007, 82).

Sodelovanje pripomore k boljši usposobljenosti posameznikov, glede na načrte sodelovanja med SV in policijo lahko sklepamo, da je področij sodelovanja med njima čedalje več pa vendar so različni obrambni strokovnjaki kot npr. Grošelj, ki načrtu sodelovanja ne pripisuje kakšne večje teže in opozarja naj podpisnici raje rešujeta »resne zadeve, kot sta helikoptersko reševanje in reševanje v hujših nesrečah«. Tudi drugi (Klinar, Kopše, Adamič in Jukan) ugotavljajo, da je področij za njuno sodelovanje še veliko. Klinar ugotavlja, da do sedaj ni bilo še nobene skupne vaje na področju protiterorističnega delovanja. Adamič ugotavlja, da je dogodkov, ki bi v SV vzdrževali ustrezno raven izurjenosti specialistov premalo in zato bi se bilo treba dogovoriti npr. za skupno izvajanje varovanja oseb, skupne protibombne ekipe, izmenjavo izkušenj iz misij v tujini itd. Kopše nakazuje trende in možnosti sodelovanja na področju logistike, duhovne oskrbe, glede pristojnosti na morju (obalna straža), skupnem radijskem sistemu TETRA, itd. Tudi Jukan ugotavlja, da bi bilo treba okrepiti sodelovanje pri prenosu praktičnih izkušenj, izmenjavi informacij, skupnem praktičnem izobraževanju ter urediti skupni dostop do določenih baz.

Glede na to, da se varnostno okolje nenehno spreminja in da prihaja do vedno novih varnostnih situacij, predvidevam, da se bodo področja sodelovanja med SV in policijo gotovo razširila. Primer, do katerega je pripeljala trenutna migrantska kriza, je prav gotovo dodelitev policijskih pooblastil vojakom. Še ne dolgo nazaj ne bi nihče pričakoval, da bodo vojakom kdaj dodeljena policijska pooblastila. Sama vidim možnost sodelovanja med tema dvema institucijama tudi na področju tajnih podatkov oziroma izmenjavi podatkov, ki nosijo stopnjo tajnosti ZAUPNO in višje. V primeru, ko bi imeli ti dve instituciji možnost elektronske izmenjave tovrstnih podatkov, bi to prav gotovo pomenilo prednost tako s časovnega vidika kot tudi finančnega. Dostop do

takšnega podatka bi bil možen v istem trenutku, ko bi bil dan v sistem in za seznanitev s takšnim podatkom ne bi potrebovali usposobljenega kurirja, ki bi poskrbel za dostavo podatka osebi, ki se mora s takšnim podatkom seznaniti. Iz pogovorov s pripadniki Specialne enote policije sem zasledila, da tudi Specialna enota policije in Enota za specialno delovanje do sedaj še nista imeli nobene skupne vaje na operativni ravni, kar me glede na to, da smo v obdobju, ko se čedalje večkrat srečujemo s terorističnimi napadi, čudi. To sta verjetno le dve področji, kjer bi se sodelovanje še lahko izboljšalo. Nobeno opravilo ni opravljeno tako dobro, da ne bi moglo biti še bolje. Zato verjamem, da bosta tako SV kot tudi policija stremeli k temu, da bi bilo sodelovanje med njima čedalje obširnejše in bolj intenzivno, k sodelovanju pa ju lahko, kot se je to dokazalo prejšnje leto, pripeljejo tudi varnostne razmere.

Pri proučevanju literature sem zasledila, da niti SV niti policija, v svojih letnih poročilih že leta ne omenjata kakršnega koli medsebojnega sodelovanja, pa vendar je glede na podpise načrtov sodelovanja razbrati, da se področja oziroma aktivnosti sodelovanja povečujejo.

7 PRIMERJALNA ANALIZA

S primerjalno analizo želim pokazati, podobnosti in razlike v prilagajanju SV in policije spremenjenem varnostnem okolju in ju poskušati tudi primerjati.

7.1 MEJNIKI RAZVOJA

V obeh organizacijah je prišlo do bistvenih sprememb in zato tudi do mejnikov razvoja oziroma reorganizacij.

Tabela 7.1: Mejniki razvoja v policiji in Slovenski vojski

Mejniki razvoja v Policiji	Mejniki razvoja v Slovenski vojski
1993 – Novo delovanje in organiziranost na lokalnem in regionalnem nivoju.	1990-1991 – Poosamosvojitveno obdobje.
1998 – Policija postane organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve	1991-1994 – Oblikovanje nacionalne obrambe po vzoru Zahodnih držav, obdobje izvajanja programa Partnerstvo za mir.
2007 – Postane polnopravna članica schengenskega sistema.	1995-2004 – Reorganizacija SV in začetki mednarodnega vojaškega sodelovanja, vzpostavljanje poklicne vojske, dopolnjene s pogodbeno rezervo in obdobje za vstop v NATO.
2010 – Ustanovitev Nacionalnega preiskovalnega urada (NPU).	2005-2010 – Integracija v Nato in vojaške strukture EU ter nadaljevanje preoblikovanja SV.
2011 – Reorganizacija na podlagi projekta »Libra« - na regijski ravni nova organizacijska struktura.	2003-2007 – Projekt PROVOJ.
	2011 → Transformacija Slovenske vojske.
	2013 – Reorganizacija: združitev strateške in operativne ravni.

Za obe organizaciji je razvidno, da sta se z reformami začeli ukvarjati že takoj po osamosvojitveni vojni. Spremembe v policiji so vidne predvsem na lokalnem in regionalnem nivoju, medtem ko je pri spreminjanju oziroma reformah v SV ves čas zasledovati spremembe zaradi obračanja navzven, v mednarodno okolje. V policiji je zaslediti mejnik v njenem razvoju, ki je neposredno povezan z mednarodnim okoljem leta 2007, ko postane RS polnopravna članica schengenskega sistema, medtem ko se SV s sodelovanjem oziroma pripravami nanj v mednarodnih organizacijah ukvarja že od leta 1994 dalje. V policiji se z reorganizacijo po letu 2007 srečujejo še dvakrat,

sicer z ustanovitvijo Nacionalnega preiskovalnega urada leta 2010 in leta 2011, ko se je reorganizirala na regijski ravni z namenom prilagoditi strukturo policije varnostnim izzivom in zagotovitvi bolj uravnotežene delovne obremenitve zaposlenih v istorodnih enotah. SV med mejnike razvoja po letu 2011 uvršča tudi transformacijo SV. V obdobju od leta 1991, ko smo si izborili samostojnost je ukinila služenje vojaškega roka in se profesionalizirala, pred nekaj leti pa že začela s transformacijo, kar kaže na to, da sledi trendom v mednarodni skupnosti, kljub temu da se je po vlaganjih v investicije in razvoj znašla na repu lestvice držav v Zavezništvu. V tabelo pri SV sem vključila tudi projekt PROVOJ, ki je pomemben pri vzpostavljanju poklicne vojske, dopolnjene s pogodbeno rezervo.

7.2 TEMELJNE NALOGE

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS (ReSNV-1) določa, da zagotavljanje nacionalne varnosti RS temelji na delovanju obrambnega sistema, sistema notranje varnosti ter sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami kot podsistemov sistema nacionalne varnosti. Te (pod)sisteme bo potrebno nenehno nadgrajevati, predvsem pa povezovati v skladno celoto z namenom povečevanja učinkovitosti celotnega nacionalnovarnostnega sistema.

Spremembe v mednarodnem in nacionalnem varnostnem okolju so povzročile, da so se institucije, ki skrbijo za varnost morale temu prilagoditi.

SV je s sprejetjem Zakona o obrambi leta 1994 dobila zakonsko osnovo za svoj obstoj in delovanje.

Tabela 7.2: Naloge Slovenske vojske

Naloge Slovenske vojske: ¹⁶
- določene v 37. členu Zakona o obrambi , sprejetim leta 1994 ,
- prvič so se naloge spremenile leta 2002 : razširile z izvrševanjem obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami,
- drugič so se naloge spremenile leta 2004 : razširile s sodelovanjem s policijo pri širšem varovanju državne meje v notranjosti državnega ozemlja; pri opravljanju teh nalog nimajo

¹⁶ V tabeli so upoštevani samo zakoni, ki so se spremenili v členih, ki določajo naloge Slovenske vojske

policijskih pooblastil,

- tretjič so se naloge spremenile **leta 2015**: skupaj s policijo, izjemoma, pri širšem varovanju državne meje tudi naslednja pooblastila: opozarjajo; napotujejo; začasno omejujejo gibanje oseb; sodelujejo pri obvladovanju skupin in množic, pri tem imajo enaka pooblastila ki so predpisana za policiste.

Vir: prirejeno po Zakonih o obrambi (1994, 2002, 2004 in 2015)

S spremembami zakona so se spremenile oziroma boljše rečeno dopolnile naloge SV, ki nakazujejo, njeno sodelovanje v mirovnih operacijah in misijah in odzivanje sodobnim virom ogrožanja, ki niso več zgolj oborožen napad na državo. Leta 2004 je prišlo do dopolnitev nalog na področju varovanja državne meje in s tem do sodelovanja s policijo, vendar v tej fazi vojaki še nimajo policijskih pooblastil. Varnostne razmere, ki so nastale v letu 2015 pa dokazujejo, da lahko resno grožnjo državi predstavljajo tudi migracijski tokovi, ki so sprožili spremembo Zakona o obrambi v to smer, da so vojakom dodeljena celo policijska pooblastila. Tako lahko že samo na podlagi sprememb oziroma dopolnitev nalog SV pritrdimo, da se prilagaja spremembam varnostnega okolja.

V Resoluciji o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025 je določeno, da bo SV nadaljevala s transformacijo, s čimer se bo učinkovito prilagajala spremembam v varnostnem okolju, zagotavljala ustrezno stopnjo nacionalne varnosti ter verodostojno prispevala k mednarodnemu miru, varnosti in stabilnosti (ReSDPROSV 25) iz česar lahko razberemo, da se SV zaveda, da bo morala zaradi vključitev v varnostne organizacije tudi sama izpolnjevati zaveze in prispevati k mednarodnemu miru.

Tako kot SV je tudi policija v samostojni državi dobila zakon, ki ureja njene naloge. Zakon o policiji je bil sprejet leta 1998 in je v svojem tretjem členu opredeljeval naloge policije.

Tabela 7.3: Naloge policije

Naloge policije:¹⁷

- naloge policije določene v **3. členu Zakona o policiji**, sprejetega **leta 1998** od **leta 2013** v **4. členu Zakona o nalogah in pooblastilih policije**,

¹⁷ V tabeli so upoštevani samo zakoni, ki so se spremenili v členih, ki določajo naloge Policije

- prvič so se naloge spremenile **leta 2003**: razširile glede zbiranja dokazov ter raziskovanja okoliščin, ki so pomembne za ugotovitev premoženjske koristi, ki izvira iz kaznivih dejanj in prekrškov,
- drugič so naloge spremenile **leta 2005**: razširile naloge, ki jih v zvezi z vodenjem in odločanjem v postopku o prekršku določa zakon, ki ureja prekrške, izvajajo policijske postaje in tiste notranje organizacijske enote generalne policijske uprave in policijskih uprav, katerih pooblaščen uradne osebe vodijo in odločajo v hitrem postopku pred prekrškovnim organom,
- tretjič so se naloge spremenile **leta 2013**: razširila je naloge tudi na pogrešane osebe in pri opravljanju svojih nalog sodelovanje s posamezniki in skupnostjo ter izvajanje preventivne dejavnosti.

Vir: prirejeno po Zakonih o policiji (2003, 2005) in Zakonu o nalogah in pooblastilih policije (2013)

Policija je ne samo spreminjala zakon po členih, ampak je tudi prvotni Zakon o policiji razdelila na dva zakona, sicer Zakon o organiziranosti in delu v policiji (ZODPol) in Zakon o nalogah in pooblastilih (ZNPPol), ki v svojem četrtem členu določa tudi naloge policije. Namesto izraza spremembe nalog bom uporabljala izraz dopolnitev oz. razširitev nalog, kajti v resnici se naloge niso nikoli spremenile, ampak so se samo razširjale oziroma dopolnjevale. V letu 2003 so se razširile v tem, da so v policiji začeli ugotavljati tudi premoženjske koristi, kar lahko povežem s tem, da smo v času, ko se ljudje čedalje bolj zavedajo svojih pravic. Naslednja razširitev nalog se je zgodila leta 2005, ko so zaposlene uradne osebe dobile pooblastila za odločanje v hitrem postopku pred prekrškovnim organom. S to dopolnitvijo je prišlo do razbremenitve okrajnih sodišč, oddelkov za prekrške oziroma do hitrejšega zaključka postopka. Z novim Zakonom o nalogah in pooblastilih pa je policija razširila svoje naloge tudi na področje pogrešanih oseb ter sodelovanje s posamezniki in skupnostjo ter izvajanje preventivne dejavnosti, kar pa razumem kot obračanje policije k državljanom. Pri spremembah zakona glede nalog nisem zasledila, da bi te vključevale spremembe oziroma dopolnitve, ki bi nakazovale vključevanje RS v mednarodne organizacije. Glede na to, da je policija institucija, ki naj bi skrbela za varnost in red v državi, je to celo logično.

V Resoluciji o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025, je predvidenih veliko prioritarnih nalog, ki so potrebne za razvoj policije, da se bo lahko odzvala na nove varnostne grožnje (organizacijsko strukturo bo prilagajala razvoju kriminalitete tako doma kot v mednarodnem okolju, nadgrajevala enote za boj proti terorizmu, povečala mednarodno policijsko sodelovanje, razvijala nove oblike koncentracije sil

za hitro in učinkovito ukrepanje v primeru kršitev javnega reda, iskala nove modele organiziranosti dela na omrežju hitrih cest in avtocestnem omrežju, spremembe v evropskih integracijah bodo prinesle spremembe pri varovanju državne meje, zagotavljala strokovnost policistov za izvajanje pooblastil s praktičnim postopkom in samoobrambo, posodabljala in pridobivala delovna sredstva in opremo za specialistično operativno delo, informacijskih – telekomunikacijskih sredstev, utrjevala povezanost z lokalnimi skupnostmi, nudila podporo potrebam policistov pri opravljanju svojega dela in nadgrajevala sistem psihološke pomoči (ReDRPPol).

Glede na to, da je na Portalu Državnega zbora RS glede Zakona o policiji zaslediti kar 15 sprememb, dopolnitev oz. mnenj (za Zakon o obrambi jih je zaslediti 8), bi predvidevala, da se bodo zato pogosteje spreminjale tudi naloge policije. Pri obeh organizacijah gre v bistvu za dopolnjevanje prvotno določenih nalog in ne za njihovo spremembo, naloge ves čas ostajajo iste, se samo razširjajo in dopolnjujejo. Naloge so se torej v obeh organizacija dopolnjevale tri krat. Slovenska vojska je svoj zakon dobila leta 1994, medtem ko ga je policija šele leta 1998, tega verjetno za to, ker je takrat postala organ v sestavi MNZ. Zakon o obrambi ostaja s takim imenom vse od svojega sprejetja, medtem ko se je Zakon o policiji razdelil na dva zakona. Glede na spremenjene naloge bi ocenila, da se policija obrača navzven k javnosti in ji je tudi čedalje bolj dostopna, SV pa stremlji k mednarodnemu okolju.

7.3 MEDNARODNE MIROVNE OPERACIJE

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti določa, da RS v skladu s svojimi interesi sodeluje v mednarodnih operacijah in misijah, s čimer dejavno prispeva k mednarodnemu miru, varnosti in stabilnosti. Prisotnost na teh območjih pa lahko posledično pomeni tudi tveganje v smislu izpostavljenosti ozemlja naše države terorizmu in drugim oblikam nevojaških groženj.

Določa tudi, da bo dajala prednost mednarodnim operacijam in misijam v okviru Nata in EU, zlasti na tistih kriznih žariščih, ki bolj neposredno vplivajo na nacionalno varnost naše države (območje Jugovzhodne Evrope, Bližnjega vzhoda in Srednje Azije ter severne Afrike). Poleg tega bo s politiko aktivnega sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah na območju JV Evrope, kjer ima tudi gospodarske

in druge interese, izkoriščala svojo primerjalno prednost v okviru EU in Nata, ki izhaja iz njene geografske bližine tej regiji ter zgodovinske povezanosti z njo (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti).

Zgoraj navedena določila Resolucije o strategiji nacionalne varnosti sovpadajo s podatki v tabeli o sodelovanju pripadnikov SV in policije v mednarodnih operacijah in misijah. Tabela je narejena na podlagi letnih poročil o delu policije in na podlagi letnih poročil Ministrstva za obrambo RS. Tabela zajema samo podatke o številu sodelujočih, v okviru katere organizacije in katerega leta, saj sem želela prikazati predvsem ali se število udeležencev v MOM z leti povečuje ter ju primerjati.

Tabela 7.4: Pripadniki Slovenske vojske in policije v mednarodnih mirovniških operacijah

	1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P
OVSE	22	1		1		1		1		8		9		5		2		3		3
OZN	10		29		32		32	17	33	17	5	17	4	15	2	14	2	15	14	15
NATO	18		18		72		62		85		83		190		61		185		235	
EU								2		2		3	1	7	182	9	86	9	73	6
SKUPAJ	50	1	47	1	104	1	94	20	118	27	88	29	195	27	245	25	271	27	322	24

	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P	SV	P
OVSE		2		2		2		2		2		1				
OZN	38	15		15		1					18		18		17	
NATO	1168		386		954		841		800		859		798		672	
EU	294	4		19		24		21		23	16	20	15	24	12	24
SKUPAJ	1500	21	386	36	954	27	841	23	800	25	893	21	831	24	701	24

Vir: prirejeno po policija (2016b-2016n), Ministrstvo za obrambo (2016a-2016j) in Šteiner (2015)

Kot že rečeno, podatki v tabeli 7.4 kažejo, da pripadniki SV in policije v večjem številu sodelujejo v mednarodnih operacijah in misijah pod okriljem organizacij Nata in EU kot Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi in Organizacije združenih narodov. Obe organizaciji sta prvič sodelovali v MOM leta 1997 (obe v Albaniji). Največje število udeležencev v MOM je imela SV leta 2007, sicer 1500, policija pa leta 2008, ko je v MOM sodelovala s 36 policisti. Pri SV je opaziti bistveno večja

nihanja med številom udeleženih v MOM, kot pri policiji, ki v prvih parih letih sodeluje s po enim policistom, kasneje pa se ta številka giba okrog 25. Od leta 2009 naprej je število pripadnikov SV nekoliko manjše, kar bi pripisala pojavu gospodarske krize v RS in z njo povezanimi varčevalnimi ukrepi. Sklenem lahko, da število udeleženih pripadnikov SV od leta 2003 do leta 2007, konstantno narašča, po letu 2009 pa se giba okrog številke 800. Za policijo pa velja, da je od leta 1997 do leta 1999 v MOM prisotna z enim policistom, od leta 2000 naprej pa se ta številka giba okrog 25, z izjemo leta 2008, ko je ta številka 36. Pričakovala bi, da bo leto 2004 tisto leto, ko bo pri obeh organizacijah viden bistven preskok navzgor glede števila napotenih v MOM, saj je tega leta RS postala polnopravna članica EU in Nata. To za SV lahko potrdim, medtem ko je bila policija leta 2002 vključena s štirimi predstavniki več kot leta 2004.

Tabela 7.5: Primerjava Slovenske vojske in policije na področju mednarodnih operacij

Policija	Slovenska vojska
<ul style="list-style-type: none"> - uporaba izraza Mednarodne civilne misije (MCM), - prvič udeleženka v MCM leta 1997 v Albaniji, - prelomnica leta 2000 z napotitvijo največjega slovenskega policijskega kontingenta na Kosovo s 15 policisti, - v 18 letih = seštevek letnih povprečij nacionalnega prispevka 567 pripadnikov, - v enem letu približno 25 policistov v MCM, - trajanje: 12 mesecev z možnostjo podaljšanja. 	<ul style="list-style-type: none"> - uporaba izraza Mednarodne operacije in misije (MOM), - prvič udeleženka v MOM leta 1997 v Albaniji, - prelomnica leta 2007 z napotitvijo bataljona na Kosovo s 550 pripadniki, - v 18 letih = seštevek letnih povprečij nacionalnega prispevka 5024 pripadnikov, - v enem letu približno 279 pripadnikov v MOM - trajanje: 6 mesecev.

Vir: prirejeno po Šteiner (2015)

Iz tabele 7.5 je moč ugotoviti, da SV in policija uporabljata različna izraza za pomoč pri ohranjanju varnosti in miru v mednarodni skupnosti. Za obe organizaciji je prelomno, ko sta svoje pripadnike napotili na Kosovo, sicer policija že leta 2000, z napotitvijo kontingenta 15-ih policistov, medtem ko je za SV z napotitvijo bataljona s 550-imi pripadniki prelomno leto 2007. Pričakovati bi bilo, da bo ravno obratno in bo SV prej, kot policija svoj največji kontingent napotila v mednarodne operacije in misije. Že takoj gre opaziti, da policija napotuje bistveno manjše število policistov v mednarodne operacije kot jih SV, kar pa je moč pripisati tudi naravi njihovega dela, kajti policist pri svojih nalogah delo opravlja tudi kot posameznik, medtem ko vojaki

večinoma delujejo v večjem številu. Razlika napotitve svojih pripadnikov v mednarodne operacije pa je tudi v dolžini trajanja njihove udeležbe, ki je za policiste 12 mesecev z možnostjo podaljšanja, za vojake pa šest mesecev.

7.4 NAČIN PRIDOBIVANJA KADRA

Način pridobivanja kadra se je od osamosvojitve RS pa do danes v obeh institucijah spremenil. V preteklosti so imele države za obrambo lastne države množične oborožene sile, ki so se popolnjevale z obveznim služenjem vojaškega roka. Spremenjeno varnostno okolje in novi viri ogrožanja pa so privedli do tega, da so se oborožene sile profesionalizirale, tako da kvaliteta prevladuje pred kvantiteto. Do spremenjenega načina pridobivanja kadra pa je prišlo tudi v policiji. Tudi policija se je profesionalizirala, in sicer od pridobivanja kadra na način vpisovanja osnovnošolcev v Srednjo policijsko šolo do zaposlovanja odraslih, z že zaključeno peto stopnjo izobrazbe.

Tabela 7.6: Način pridobivanja kadra

policija	Slovenska vojska
<p>Do leta 1994:</p> <p>Dvoletna Srednja strokovna šola za notranje zadeve.</p> <p>Od 1994 do 1998:</p> <p>Štiriletna Srednja policijska šola v Tacnu.</p> <p>Od 1998:</p> <p>Izpopolnjevanje za poklic policist z že pridobljeno srednješolsko izobrazbo.</p> <p>Od oktobra 2015:</p> <p>Višješolski študijski program za poklic policist.</p>	<p>Do leta 2003:</p> <p>Služenje vojaškega roka polnoletnih državljanov.</p> <p>Od 2003:</p> <p>Temeljno vojaško usposabljanje.</p> <p>Od julija 2015:</p> <p>Temeljno vojaško strokovno usposabljanje (TVSU) + Vojaška evidenčna dolžnost (VED strelec).</p>

Iz tabele 7.6 je razvidno, da se je način pridobivanja kadra večkrat spreminjal v policiji, kot v SV. SV je iz služenja vojaškega roka polnoletnih državljanov, z uvedbo poklicne vojske prešla na pridobivanje kadra s temeljnim vojaško strokovnim usposabljanjem. V policiji pa od leta 1994, dvoletni srednji strokovni šoli za notranje

zadeve sledi štiriletna Srednja policijska šola v Tacnu, ko je bila ukinjena in ji sledi izpopolnjevanje za poklic policista z že pridobljeno srednješolsko izobrazbo. Od lanskega leta pa policija za pridobitev poklica policist, izvaja Višješolski študij, z namenom, da bi dvignila konkurenčnost tega poklica z drugimi in bi v svoje vrste lažje pridobila kader.

Tabela 7.7: Pogoji za zaposlitev v policiji in Slovenski vojski

policija	Slovenska vojska
<ul style="list-style-type: none"> • ima najmanj srednjo strokovno ali srednjo splošno izobrazbo (V. stopnjo), • ima slovensko državljanstvo in stalno prebivališče v Evropski uniji, • ni bil/a pravnomočno obsojen/a zaradi naklepnega kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, in ni bil/a obsojen/a na nepogojno kazen zapora več kot tri mesece, • ni v kazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja iz prejšnje alineje, • nima dvojnega državljanstva, • ima vozniško dovoljenje B-kategorije, • ima ustrezne psihofizične sposobnosti (motorične sposobnosti, hitrost, eksplozivnost, koordinacija gibov in prenos obremenitev, vzdržljivost mišic ter srčno-žilnega in dihalnega sistema ter psihološki in zdravniški pregled). • zanj ne obstajajo varnostni zadržki • ni član politične stranke. 	<ul style="list-style-type: none"> • ob vložitvi vloge za zaposlitev oseba ne smete biti starejša od 25 let oz. letnik rojstva 1991 in/oziroma mlajši), • najmanj IV. stopnja izobrazbe (opravljena vsaj triletna poklicna šola), • državljanstvo RS, brez dvojnega državljanstva, • telesna in duševna sposobnost za poklicno opravljanje vojaške službe, • na dan zaposlitve ni član nobene politične stranke, • ni bil pravnomočno obsojen zaradi kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, in ni bil obsojen na več kot trimesečno nepogojno zaporno kazen, za kakšno drugo kaznivo dejanje, oziroma zoper njega ne teče kazenski postopek, • uspešno opravljeno preverjanje gibalnih sposobnosti za moč, hitrost, vzdržljivost, koordinacijo, gibljivost, ravnotežje in preciznost, • zanj ne obstaja varnostni zadržek.

Tako policija kot SV od kandidatov za vstop v svoje vrste zahtevata izpolnitev določenih pogojev. Prva stvar, ki pade v oči je, da za zaposlitev v policiji ni starostne omejitve, kar me po eni strani čudi glede na specifičnost poklica kot je poklic policist, po drugi strani pa glede na to, da je pogoj za zaposlitev tudi ustrezne psihofizične sposobnosti pa se verjetno pri tem pogoju uravna starost. Bistvena razlika med njima

je tudi v tem, da morajo imeti kandidati za zaposlitev v policiji končano V. stopnjo izobrazbe, medtem ko za zaposlitev v SV zadostuje IV. stopnja izobrazbe. Kar se tiče ostalih pogojev pa sta si precej podobni, pri obeh je pogoj samo slovensko državljanstvo, da kandidati niso člani politične stranke, niso pravnomočno obsojeni zaradi kaznivega dejanja in za njih ne obstaja varnostni zadržek. Obe pa od svojih kandidatov pričakujeta tudi določene psihofizične lastnosti. Glede na navedeno lahko sklenemo, da imata obe organizaciji po spremembah, ki sta jih uvedli glede pridobivanja kadra čedalje bolj usposobljen kader. Od uveljavitev sprememb zaposlujejo dejansko odrasle osebe, ki so si že pridobile določena strokovna znanja in se prostovoljno odločajo za opravljanje tega poklica.

7.5 ŠTEVILO ZAPOSLENIH

Tako SV kot tudi policija nenehno novačita za zaposlitev v njune vrste.

Tabela 7.8: Število zaposlenih v policiji in Slovenski vojski

Leto	Osebe brez statusa policista	Število zaposlenih v policiji	Število vseh zaposlenih v Slovenski vojski	Število vseh zaposlenih v Slovenski vojski
2001	1515	8874	/	5043
2002	1539	8931	/	5585
2003	1548	9074	748	6376
2004	2012	9630	728	6941
2005	1547	9428	606	7316
2006	1533	9390	555	7321
2007	1519	9490	502	7056
2008	1521	9300	/	7029
2009	1507	9349	525	7647
2010	1213	8989	/	7600
2011	1177	8808	487	7600
2012	1117	8488	458	7483
2013	1088	8300	446	7360
2014	1060	8074	441	7176

Vir: prirejeno po policija (2016b-2016n) in Ministrstvo za obrambo (2016a-2016j)

Število zaposlenih v policiji vse od leta 2001 do leta 2009 narašča, ko je opazen trend zmanjševanja zaposlenih. Vzrok za to pripisujem gospodarski krizi, ki je zajela RS in glede na Zakon o uravnoveženju javnih financ zahtevala zmanjšanje števila zaposlenih v javni upravi. Enako velja tudi za SV, ki je imela leta 2009 največ zaposlenih v svojih vrstah, po tem letu pa gre tudi pri njih opaziti zmanjševanje zaposlenih. Obe organizaciji imata v svojih vrstah tudi zaposlene, ki ne opravljajo policijskega oziroma vojaškega poklica. V policiji se delež oseb brez statusa policista giba od leta 2001 do leta 2004 v povprečju okoli 17 % (izjema leto 2004, ko je ta delež skoraj 21 %), po letu 2004 začne delež teh oseb padati, ko se od leta 2010 giba okoli 13 %. V SV pa se delež civilnih oseb¹⁸ od leta 2009 dalje v povprečju giblje okoli 6 %, medtem ko je v letih pred tem ta delež nekoliko višji. Glede na število vseh zaposlenih lahko ugotovimo, da je delež teh oseb zaposlenih v SV v primerjavi z deležem v policiji bistveno manjši. Glede na to, da je bila v policiji leta 2011 izvedena reorganizacija na podlagi projekta Libra, katere cilj je bil povečanje števila operativnih delovnih mest, bi pričakovala, da se bo po tem letu delež oseb brez statusa policista še zmanjšal. Kljub temu, da se število zaposlenih v SV po letu 2009 zmanjšuje, dvomim da bodo dosegli cilj, in sicer 10000 pripadnikov do leta 2018.

7.6 VLOGA REZERVNEGA SESTAVA

Obe organizaciji imata poleg stalne sestave tudi rezervni sestav.

Tabela 7.9: Vloga rezervnega sestava

Rezervni sestav policije	Rezervni sestav Slovenske vojske
<ul style="list-style-type: none"> • Od leta 2003 do leta 2010 iz rezervnega sestava preimenoval v pomožno policijo, • starost od 18. do 60. Leta, • najmanj srednja strokovna ali srednja splošna izobrazba, • vpokliče se v primerih: v primerih, ko je zaradi nemotenega opravljanja nalog policije treba 	<ul style="list-style-type: none"> • popolnjevati začela leta 2002 (ukinitev služenja vojaškega roka), • starost do 35 let, • najmanj srednja poklicna šola za dolžnost vojaka, srednja ali višja šola za podčastnika in najmanj visoka strokovna šola za častnika,

¹⁸ Po Zakonu o službi v Slovenski vojski je civilna oseba oseba, ki poklicno opravlja strokovno tehnične in druge naloge v Slovenski vojski, za katere niso potrebna vojaška strokovna znanja in vojaška izobrazba.

<p>nadomestiti odsotnost večjega števila aktivnih policistov; ob naravnih in drugih nesrečah; v primerih, ko je huje ogrožena javna varnost; za zavarovanje državne meje; v primerih krize oziroma izrednega ali vojnega stanja,</p> <ul style="list-style-type: none"> • leta 2015 je bilo 259 pomožnih policistov, • do sedaj vpoklicana 2X: leta 1996 ob obisku papeža in leta 2015 za pomoč pri obvladovanju begunske krize. 	<ul style="list-style-type: none"> • vpokliče se v zaradi obsežnejših nalog, ki jih pripadniki stalne sestave ne morejo opraviti; izjemoma sodeluje na mednarodnih mirovni misijah, če poklicna vojska teh nalog ne bi zmogla, • leta 2015 je rezervni sestav štel 914 pripadnikov, • do sedaj vpoklican 1X: leta 2015 za pomoč pri obvladovanju begunske krize.
--	---

Rezervni sestav policije se je leta 2010 preimenoval v Pomožno policijo, v SV pa se ves čas imenuje rezervni sestav, ki se je začel popolnjevati leta 2002 z ukinitvijo služenja vojaškega roka. Razlika pri popolnjevanju Pomožne policije in rezervnega sestava se opazi že pri starosti. V rezervni sestav se lahko vključijo tisti, ki niso starejši od 35 let, medtem ko se v Pomožno policijo lahko vključijo stari od 18. do 60. leta. Tako kot je razlika v izobrazbi pri zaposlitvi policista in vojaka, je razlika tudi pri izobrazbi za sodelovanje v rezervnem sestavu oziroma Pomožni policiji. Za vključitev v Pomožno policijo se zahteva srednja strokovna oziroma srednja splošna izobrazba, za vključitev v rezervni sestav SV pa zadostuje najmanj srednja poklicna izobrazba. V obeh organizacijah se vpokliče v primeru, ko je treba zaradi nemotenega opravljanja nalog oziroma zaradi obsežnih nalog, ki jih pripadniki stalne sestave ne morejo opraviti. V lanskem letu je štela Pomožna policija 259 pomožnih policistov, rezervni sestav pa 914 pripadnikov. Glede na število vseh zaposlenih v policiji in SV je moč ugotoviti, da ima SV bistveno večji rezervni sestav, kot ga ima policija. Do sedaj je bila Pomožna policija vpoklicana dvakrat, medtem ko je bil rezervni sestav SV samo enkrat, oba pa sta bila vključena v pomoč pri obvladovanju migrantske krize, s katero smo se soočili v preteklem letu. V primerjavi s SV ugotavljam, da ima policija to področje urejeno bistveno bolje, kajti nikjer konkretno nisem zasledila določila v katerih primerih se vpokliče rezervni sestav SV, medtem ko policija temu področju namenja celotno poglavje v Zakonu o organiziranosti in delu v policiji.

7.7 VLOGA ŽENSK

Kot je zapisano v poglavju o ženskah, je vključevanje žensk tako v policijo kot tudi SV pomemben podatek, ki ponazarja spremembe in prilagajanje obeh organizacij spremenjenemu varnostnemu okolju. Tako se pot pri uresničevanju enakopravnosti med spoloma kaže tudi pri zaposlovanju žensk v SV in policiji.

Tabela 7.10: Število zaposlenih žensk v policiji in Slovenski vojski

Leto	policija	Osebe brez statusa policistke	Slovenska vojska	Ženske civilne osebe
2002	1799 oz. 20,1 %		806 oz. 14,7 %	
2003	1890 oz. 20,8 %		1033 oz. 16,2 %	
2004	2093 oz. 21,7 %		813 oz. 11,7 %	
2005	/		1816 oz. 24,8 %	
2006	2111 oz. 22,4 %	1177 oz. 55,7%	1803 oz. 24,6 %	215 oz. 19,7 %
2007	1365 oz. 14,4 %		1117 oz 15,2 %	
2008	2253 oz. 24,2 %	1199 oz. 53,2 %	1090 oz. 15,3 %	200 oz. 18,1 %
2009	2346 oz. 25,0 %		/	
2010	2157 oz. 23,9 %	1000 oz. 46,3 %	1103 oz. 15,8 %	207 oz. 17,8 %
2011	2116 oz. 24,0 %		14,27 %	
2012	2052 oz. 24,1 %	924 oz. 45 %	1139 oz. 15,3 %	197 oz. 17,3 %
2013	2010 oz. 24,2 %		/	
2014	1989 oz. 24,6 %	889 oz. 44,6 %	1128 oz. 15,8 %	197 oz. 17,5 %

Vir: prirejeno po policija (2016b-2016), Ministrstvo za obrambo (2016a-2016j) in Šteiner (2015)

Iz tabele 7.10 je razvidno gibanje deleža zastopanosti žensk v SV in policiji. Razberemo lahko, da je delež žensk zaposlenih v policiji bistveno višji (najvišji odstotek zaposlenih žensk v policiji je leta 2009, sicer kar 25 %), kot je delež žensk zaposlenih v SV. Podoben odstotek kot ga je zaslediti skozi ves čas pri policiji, je v SV samo leta 2005 (24,8 %) in leta 2006 (24,6 %), ki sta tudi edini leti, ko zastopanost žensk v SV presega 20 %. Vzrok za tako velik delež zastopanosti žensk v SV pripisujem ukinitvi služenja vojaškega roka in možnost za ženske, da se aktivneje preizkusijo v vojaškem poklicu. Delež zastopanosti žensk v SV se giba okoli 15 %, medtem ko je delež žensk zaposlenih v policiji (z izjemo leta 2007) v povprečju 24 %. Takšno razliko pri deležu zastopanosti žensk v obeh organizacijah pripisujem

temu, da so v policiji ženske sodelovale veliko prej kot v SV, saj jim v času, ko je še veljalo obvezno služenje vojaškega roka, ni bila dana možnost aktivnejšega sodelovanja. V tabelo sem vključila tudi kategorijo oseb brez statusa policistke in ženske civilne osebe, ki jasneje ponazorita delo, ki ga opravljajo ženske tako v policiji, kot v SV. Predvsem v policiji je delež teh oseb izjemno visok, čeprav se od leta 2006 s 55,7 % do leta 2014 zmanjša na 44,6 %. V SV je delež ženskih civilnih oseb bistveno manjši kot v policiji, ki se od leta 2006, ko je najvišji (19,7 %), nekoliko zmanjšuje in je leta 2014 17,5 %. Na celotno sliko glede vključenost žensk v obe organizaciji, bi lahko rekli, da vendar ni toliko žensk, ki opravljajo policijsko in vojaško delo, predvsem velja to za ženske v policiji.

7.8 JAVNO MNENJE

Institucije lahko same preko podatkov javnomnenjskih raziskav spremljajo svoj družbeni položaj in glede na to, da je SV na svojih spletnih straneh objavila rezultate javnomnenjske raziskave, lahko to tudi potrdimo.

Tabela 7.11: Zaupanje v Slovensko vojsko in policijo

Raziskava	Zaupam v Slovensko vojsko	Zaupam v policijo
10/2004	58 %	47 %
10/2005	60 %	47 %
9/2006	61 %	50 %
10/2007	59 %	46 %
4/2008	62 %	47 %
11/2009	45 %	/
11/2010	55 %	48 %

Vir: Garb (2014)

Iz tabele 7.11 je razvidno, da je odstotek zaupanja v SV višji kot v policijo. SV beleži odstotek zaupanja, ki je enak oziroma višji od 60 % v treh letih, medtem ko je odstotek zaupanja v policijo samo leta 2006, 50 %, v vseh ostalih letih pa je nižji. Vzrok za to pripisujem temu, da imamo državljani bolj neposreden in vsakdanji stik s policisti, ki pa ni vedno samo pozitiven, medtem ko SV spremljamo predvsem v medijih, velikokrat glede sodelovanja v mirovnih operacijah in misijah, neposredno pa

se z vojaki srečujemo v primeru naravnih in drugih nesreč, ko so nam v veliko pomoč. Menim tudi, da SV in policija beležita tako visok odstotek zaupanja tudi zaradi osamosvojitvene vojne. Na odstotek zaupanja v obe organizaciji pa prav gotovo vplivajo različne afere, predvsem pri vojaških nabavah. Glede na to, da je v policiji po letu 2007 opazen rahel porast zaupanja, bi bilo zanimivo spremljati ta odstotek tudi v prihodnje, predvsem ali se bo glede na trenutne afere, ki se dogajajo v policiji, spremenil. V Resoluciji o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 je med cilji določen tudi okrepitev sodelovanja z lokalno skupnostjo, ki je bistvenega pomena za krepitev zaupanja javnosti v policijo.

8 ZAKLJUČEK IN PREVERITEV HIPOTEZ

Prvo hipotezo v magistrskem delu, ki se glasi:

Slovenska vojska in policija se prilagajata novemu varnostnemu okolju, kar se odraža v spreminjanju temeljnih nalog, večjemu sodelovanju v mirovnih operacijah ter spremenjenem načinu kadrovanja (večje zaposlovanje žensk, spremenjeno število zaposlenih in nov način pridobivanja kadra za rezervni sestav) lahko potrdim. Pri analizi vključevanja obeh organizacij v mednarodnih operacijah in misijah je razvidno, da prispevek obeh narašča in je bistveno večji kot slabih 20 let nazaj, da je povsem primerljiv s prispevki v mednarodnih operacijah in misijah po velikosti in razvitosti primerljivih evropskih držav in predstavljajo enega najpomembnejših orodij transformacijskih sprememb. Hipotezo lahko potrdim tudi v delu, ki se nanaša pri načinu pridobivanja kadra in številu zaposlenih. Pri obeh organizacijah se je način pridobivanja kadra v celoti spremenil. Z ukinitvijo obveznega služenja vojaškega roka se je SV profesionalizirala, v policiji pa se je način pridobivanja kadra spremenil od izobraževanja osnovnošolcev za poklic policista do zaposlovanja oseb z že pridobljeno srednješolsko izobrazbo, kar je primerljivo s prakso zahodnih držav. Kar zadeva zaposlovanja žensk v policijske in vojaške vrste je razvidno, da se njihov delež povečuje, predvsem je to opaziti v SV, saj je bilo z ukinitvijo služenja vojaškega roka, dana možnost ženskam po aktivnejši udeležbi v vojaškem poklicu. Potrdim lahko tudi, da se je spremenil način popolnjevanja rezervnega sestava v obeh organizacijah. Posledice ukinitve služenja vojaškega roka je opaziti tako v SV kot v policiji. V SV so rezervni sestav popolnjevali z obvezniki po koncu služenja vojaškega roka, z ukinitvijo le tega pa ga popolnjujejo na podlagi prostovoljne odločitve s sklenitvijo pogodbe. Policija tako kot SV popolnjuje pomožno policijo na podlagi pogodbe o prostovoljni službi v pomožni policiji, pred tem pa je rezervni sestav popolnjevala na podlagi delovne dolžnosti. Spreminjajo pa se tudi temeljne naloge in v SV so se spreminjale na podlagi Zakona o obrambi, sicer so se razširile z izvrševanjem obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami. Varnostna situacija, ki je nastala v preteklem letu in na podlagi katere so se naloge razširile pri širšem varovanju državne meje s policijskimi pooblastili, pa so dokaz, da se pri prilagajanju spremenjenemu varnostnemu okolju,

naloge spreminjajo. Pri policiji sprememb nalog na podlagi Zakona o nalogah in pooblastilih policije ni zaslediti, vendar je bila sprejeta Resolucija o dolgoročnem razvojnem programu policije, ki vsebuje veliko prioriternih nalog, za razvoj policije, da se bo lahko odzvala na nove varnostne grožnje in zato lahko tudi v tem delu hipotezo potrdim. Tudi SV je, tako kot policija, sprejela Resolucijo o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske, katere vsebina vključuje tudi, da se bo prilagajala dinamiki varnostnih dogajanj.

Drugo hipotezo:

*Zaradi prilagajanja spremenjenemu varnostnemu okolju in zaradi vključevanja v mednarodne organizacije sta se Slovenska vojska in policija reorganizirali lahko **potrdim**.* Obe organizaciji sta se z reorganizacijami začeli ukvarjati že takoj po osamosvojitveni vojni. Predvsem v SV gre zaslediti obračanje navzven, v mednarodno okolje in se s sodelovanjem oziroma pripravami nanj v mednarodnih organizacijah ukvarja že ves čas. Zaradi prilagajanja je prešla z obveznega služenja vojaškega roka na profesionalno vojsko, pred nekaj leti pa je že začela s svojo transformacijo, kar kaže na to, da sledi trendom v mednarodni skupnosti. Tudi pri policiji, je zaslediti reorganizacijo, ki je neposredno povezana z mednarodnim okoljem, in sicer, ko se je morala zaradi vključitve v schengenski sistem reorganizirati. Spremenjena je bila tudi Resolucija o strategiji nacionalne varnosti, kot temeljni razvojno-usmerjevalni dokument na področju nacionalne varnosti, ki določa položaj RS ter njeno mednarodno varnostno okolje, opredeljuje vire ogrožanja in tveganja nacionalne varnosti, s tem pa SV in policiji narekuje odzivanje na nove grožnje in tveganja nacionalne varnosti.

Tretjo hipotezo:

*Spremljanje raziskav javnega mnenja o zaupanju javnosti nudi Slovenski vojski in policiji pomoč pri izboljšavah, preverjanju legitimnosti obstoja in družbenega položaja lahko **delno potrdim**.* Iz proučevane literature je moč zaslediti, da sta tako SV kot policija zainteresirani za rezultate javnomnenjskih raziskav glede zaupanja, SV je

rezultate objavila celo na svoji spletni strani, v policiji pa z namenom posledičnih izboljšav javno mnenje tudi raziskujejo. Nikjer pa ni zaslediti, da bi se SV in policija, na podlagi rezultatov javnega mnenja glede zaupanja vanju temu prilagajali in spreminjali in zato lahko to hipotezo potrdim le delno.

Četrto hipotezo:

*Prilagajanje Slovenske vojske in policije spremenjenemu varnostnemu okolju vključuje tudi njuno vzajemno sodelovanje, lahko **potrdim**.* Lanskoletna migracijska kriza je odraz prilagajanja spremenjenim varnostnim razmeram, saj sta morali Slovenska vojska in policija z roko v roki pristopiti k zagotavljanju varnosti. Odraz prilagajanja tem spremembam in sodelovanja je tudi sprememba Zakona o obrambi, ki po novem dodeljuje policijska pooblastila vojakom in s tem pomoč drugi organizaciji. Kljub temu, da imata SV in policija sklenjene sporazume o sodelovanju, iz katerih je razvidno vedno večje število aktivnosti oziroma področij sodelovanja pa je predvsem s strani njunih pripadnikov zaslediti potrebo po še večjem sodelovanju in izvedbi skupnih usposabljanj na izvedbeni ravni. Vprašanje pa je, do česa vse lahko v prihodnje privedejo varnostne razmere v RS in mednarodnem varnostnem okolju.

Pri pisanju magistrskega dela sem pri proučevanju znanstvene in strokovne literature ugotovila, da se različne organizacije tako v mednarodni skupnosti kot tudi v RS spreminjajo in prilagajajo spremenjenim varnostnim situacijam, ki to od njih pravzaprav tudi zahtevajo. Z včlanitvijo RS v EU in zvezo Nato se je njen položaj v mednarodni skupnosti spremenil. Tako se je morala RS, ki je po osamosvojitvi šele vzpostavljala svoj nacionalnovarnostni sistem, hkrati tudi prilagajati mednarodnemu okolju. Kot polnopravna članica EU in zveze Nato je morala svoj prispevek nuditi tudi pri zagotavljanju mednarodne varnosti, kar je močno vplivalo na instituciji za zagotavljanje varnosti, SV in policijo. Skozi proučevanje mejnikov razvoja v obeh organizacijah, je opaziti, da sta se s spreminjanjem temeljnih nalog in različnimi reorganizacijami prilagajali spremenjenemu varnostnemu okolju. Zadnja sprememba, ki to trditev potrjuje, je sprememba Zakona o obrambi v preteklem letu, ko so bile naloge SV razširjene z nalogami, ki jih opravljajo policisti in hkrati so bila vojakom dodeljena policijska pooblastila. Med pokazatelje, ki nedvomno kažejo, da se SV in

policija prilagajata spremenjenemu varnostnemu okolju, sta tudi sodelovanje obeh v mednarodnih operacijah miru, ki se iz leta v leto povečuje in hkrati širi tudi obseg nalog, ki jih opravljajo, ter število zaposlenih žensk, ki opravljajo vojaški in policijski poklic. Da pa so se ženske lahko vključile v policijske in vojaške vrste pa se je moral spremeniti način pridobivanja kadra, ki jim omogoča njihovo vključitev, ki je zakonsko opredeljena in nudi enake možnosti oziroma enakopravnost spolov. SV je z ukinitvijo služenja vojaškega roka prešla na profesionalno vojsko, v policiji pa so preko štiriletnega srednješolskega izobraževanja prešli na pridobivanje kadra z usposabljanjem kandidatov, ki so že pridobili srednješolsko izobrazbo, v lanskem letu so celo začeli višješolsko izobraževanje za poklic policista, s čimer naj bi bil poklic policist bolj konkurenčen z ostalimi poklici. Glede na to, da se je spremenil način pridobivanja kadra pa se je spremenilo število zaposlenih in način popolnjenja rezervnega sestava, ki posledično zaradi ukinitve služenja vojaškega roka, svoj rezervni sestav oziroma pomožno policijo popolnjuje na podlagi sklepanja pogodb. Javno mnenje oziroma rezultati zaupanja javnosti v policijo in SV, so se pri obeh pokazali kot pomoč pri ugotavljanju legitimnosti njenega obstoja in vpeljevanju določenih izboljšav.

Izkazalo pa se je tudi, da si SV in policija zaradi spremenjenih varnostnih razmer nudita pomoč in sodelovanje. Na podlagi dosedanjih sporazumov, ki sta jih sklenili, gre razbrati, da je aktivnosti oziroma področij sodelovanja na katerih sodelujeta iz leta v leto več.

Živimo v času, ko varnost državljanov ni ogrožena le s strani zunanjega agresorja, temveč smo priča asimetričnemu in hibridnemu vojskovanju¹⁹ in prav zato se bo morala RS temu prilagajati in zato tudi spreminjati. Varnostne grožnje so v današnjem času globalizirane in zato bosta morali SV in policija v prihodnosti krepiti sodelovanje z mednarodno skupnostjo, kajti poleg obvez, ki jih je RS sprejela z vključevanjem v mednarodne organizacije, bosta na ta način razvijali zmogljivosti, ki jih samostojno ne bi mogli zagotoviti. V času, ko se informacijska tehnologija vedno bolj razvija in je dostopna vsem, bosta morali obe organizaciji veliko pozornosti nameniti tudi kibernetiski varnosti, predvsem razvoju zmogljivosti, za odzivanje na grožnje v kibernetickem prostoru.

¹⁹ Več o tem v Svete v Malešič (2015, 97–113).

SV in policija pa bosta morali tudi v prihodnje sodelovanje krepiti pri varovanju državne meje, predvsem zaradi nelegalnih migracijskih tokov, grožnje varnosti pa v današnjem času predstavljajo tudi podnebne spremembe in tako bosta morali hitro in učinkovito ukrepati ob naravnih in drugih nesrečah.

Posamezniki od organizacij za zagotavljanje varnosti, predvsem pri pojavu novih varnostnih groženj, pričakujemo zagotovitev varnosti in zagotavljanje le te je odvisno tudi od materialnih in finančnih zmožnosti. Prav gotovo je gospodarska kriza, ki je zajela RS, vplivala na procese prilagajanja in jih tudi upočasnila. Zaradi vedno novih groženj, ki se pojavljajo v mednarodnem okolju, se bo morala RS in hkrati z njo tudi SV in policija, v prihodnosti tem razmeram prilagajati in stremeti k čim boljšemu obvladovanju le teh.

9 LITERATURA

1. Anžič, Andrej. 1997. *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost, dileme in perspektive. Zbornik posveta*. Ljubljana: Visoka-policijsko-varnostna šola.
2. Anželj, Darko. 2001. *Management v policiji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. --- 2003. Analiza predlaganih sprememb in dopolnitev zakona o policiji. *Dnevi varstvoslovja*: 1-9.
4. --- 2009. Reorganizacija slovenske policije. *Dnevi varstvoslovja*: 1-11. Dostopno prek: <http://www.fvv.um.si/dv2009/zbornik/clanki/anzelj.pdf> (29. februar 2016).
5. Anželj, Ernest. 2005. Pridobivanje kadra za poklicno sestavo Slovenske vojske. *Bilten Slovenske vojske* 7(1): 119-142.
6. Binnendijk, Hans. 2002. *Transforming America's Military*. National defense university press, Washington, d.c. Dostopno prek: <http://ctnsp.dodlive.mil/files/2002/08/Transforming-Americas-Military.pdf> (22. marec 2016).
7. Biscop, Sven in Algieri, Franco. 2008. *The Lisbon Treaty and ESDP: Transformation and integration*. Dostopno prek: <https://biblio.ugent.be/publication/606090/file/6817120> (25. marec 2016).
8. Brožič, Liliana. 2013. Zaupanje javnosti v Slovensko vojsko. *Revija Obramba*. Julij 2013. Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/sv_v_publicacijah/6_%C4%8Dlanek_Zaupanje_javnosti_v_SV.pdf (11. februar 2016).
9. --- 2016. Nestrukturiran intervju z avtorico. Ljubljana, 4. april.
10. Cohen A. Eliot. 2004. Change and Transformation in Military Affairs. *The Journal of Strategic Studies*, 27 (3): 395-407.
11. *Cold War*. Dostopno prek: https://en.wikipedia.org/wiki/Cold_War (30. april 2016).
12. Delovec, Barbara. 2014. *Motivacija policistov za izobraževanje*. Diplomsko delo.
13. Devetak, Silvo. 2008. *Zunanja schengenska meja – izziv in odgovornost: Priporočila za izvajanje sistema*. Maribor: ISCOMET-Inštitut za etnične in regionalne študije. Dostopno prek: <http://www.iscomet.org/images/documents/Publikacije/hunamslo-Zunanja%20schengenska%20meja.pdf> (1. marec 2016).
14. *Državni zbor sprejel Zakon o dopolnitvi Zakona o obrambi*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/1328/7551/c8155286244d619a650f560740c8bebd/ (7. marec 2016).

15. *Europol*. Dostopno prek: <https://www.europol.europa.eu/> (30. april 2016).
16. *Evropska varnostna strategija*. Varna Evropa v boljšem svetu. Dostopno prek: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIISL.pdf> (15. april 2015).
17. Ferme, Jurij. 2014. Criminal Police and the Development of the Slovenian Police in the last two Decades. *Journal of Criminal Investigation and Ciminology*, 65 (1).
18. Furlan, Branimir, Davorin, Rečnik, Rudi, Vrabič, Vasilije, Maraš, Janez, Cerkovnik, Branko, Špur, Miloš, Šonc, Marjan, Tušak, Marijan, Ivanuša, Boris, Gorjup, Martin, Kojadin, Kamil, Lasič in Marko Unger. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: defensor. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/vojd2006_slo.pdf (25. februar 2016).
19. Garb, Maja. 2014. Zaupanje javnosti v slovensko vojsko in policijo. *15. Dnevi varstvoslovja*: 1-16.
20. Geržina, Vesna. 2013. *Poklicno delo žensk v Slovenski vojski*. Magistrsko delo. Univerza na Primorskem, Fakulteta za management.
21. Gorenak, Vinko in Zore, Nataša. 2000. Dijaki srednje policijske šole – dileme in perspektive ob zaključku šolanja. *Dnevi varstvoslovja*: 321-335.
22. Grizold, Anton. 2001. Nekaj izzivov izgradnji varnostne arhitekture v Evropi danes. *Teorija in praksa* 38 (5): 786-797.
23. --- 2005. *Slovenija v spremenjenem varnostnem okolju. K razvoju obrambno zaščitnega sistema: Izzivi in spodbude*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. Grizold, Anton in Vegič, Vinko. 2002. Članstvo v Natu: Rešitev sodobne varnostne dileme Slovenije?. *Teorija in praksa* 39 (3): 383-401.
25. Hänggi, Heiner. 2004. *Conceptualising Security Sector Reform and Reconstruction*. Dostopno prek: tp://www.dcaf.ch/layout/set/print/content/download/36137/527491/version/1/file/bm_sr_yearbook2004_1.pdf&hl=sl&sa=X&scisig=AAGBfm0Ooxnkj04jOdr1eOAEIoWxpb i2Q&nossl=1&oi=scholar&ved=0ahUKEwjtd7-hMvNAhXGxxQKHb_vAfsQgAMIGygAMAA (28. marec 2016).
26. *Interpol*. Dostopno prek: <http://www.interpol.int/> (30. april 2016).
27. Jakič, Manica. 2010. *Organizacijska kultura in socialne reprezentacije v Slovenski vojski*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
28. Jelušič, Ljubica (ur.). 2005. *Mirovne operacije in vloga Slovenije*. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
29. --- 2006. Pogodbeni pripadniki rezervne sestave. *Bilten Slovenske vojske* 8(4): 117-137.

30. Jelušič, Ljubica in Pešec, Mojca. 2002. *Seksizem v vojaški uniformi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
31. Jukan, Damir. 2015. *Sodelovanje policije in vojaške policije pri preiskovanju kaznivih dejanj in odkrivanju storilcev*. Magistrsko delo. Fakulteta za državne in evropske študije.
32. *Kaj je NATO?* Dostopno prek: <http://nato.gov.si/slo/publikacije/kaj-je-nato-02.pdf> (15. april 2015).
33. Karba, Dejan. 2011. Slovenska vojska praznuje: dvajset let ponosni nase. *Delo*, 13. maj. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/politika/slovenska-vojska-praznuje-dvajset-let-ponosni-nase.html> (3. marec 2016).
34. --- 2013. Papirnato sodelovanje med policijo in vojsko. *Delo*, 18. november. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/politika/papirnato-sodelovanje-med-policijo-in-vojsko.html> (5. marec 2016).
35. Kladnik, Tomaž. 2007. *Slovenska vojska v službi domovine*. Ljubljana: Dfensor d.o.o.
36. Klinar, Robert. 2007. *Delovanje specializiranih enot slovenske vojske in policije v protiterorističnih nalogah*. Specialistično delo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
37. Kotnik, Igor. 2012. Profesionalizacija Slovenske vojske – cilj ali pot. *Sodobni vojaški izzivi 14 (1): 11-25*. Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/vojaski_izzivi/svi_14_1.pdf (5. marec 2016).
38. Kotnik-Dvojmoč, Igor. 2002. *Preoblikovanje oboroženih sil sodobnih evropskih držav*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
39. Lorbek, Allen. 2012. *15 let sodelovanja policije v mednarodnih civilnih misijah*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/delovna-podroja/65695-15-let-sodelovanja-policije-v-mednarodnih-civilnih-misijah> (8. april 2016).
40. Malešič, Marjan. 2006. *Varnost v postmoderni družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
41. --- 2009. Prenova nacionalnovarnostnih politik in sistemov. *Teorija in praksa* 46 (1-2): 85-104.
42. --- 2010. *Mednarodne razsežnosti varnosti Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
43. --- 2011. Javno mnenje in vojska: Med zaupanjem in brezbržnostjo. *Teorija in praksa* 48 (4): 915-935.
44. --- 2016. *Konvencionalna in hibridna varnost: vzorci (dis)kontinuitete*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

45. *Mednarodne civilne misije.* Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/mednarodno-sodelovanje/mednarodne-civilne-misije> (25 januar 2016).
46. Meško, Gorazd, Branko, Lobnikar, Maja, Jere, Andrej Sotlar. 2016. *Recent Developments of Policing in Slovenija.* Dostopno prek: http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4614-6720-5_15#page-1 (11. maj 2016).
47. Miller T. Brick. 2003. *Transforming the Nato Military Command Structure: A New Framework for Managing the Alliance's Future.* The Atlantic Council of the United States, Washington.
48. Ministrstvo za obrambo 2016a. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2003.* Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2014.pdf> (28. april 2016).
49. --- 2016b. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2004.* Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/letno_porocilo_2004.pdf (28. april 2016).
50. --- 2016c. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2005.* Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/letno_porocilo_2005.pdf (28. april 2016).
51. --- 2016č. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2006.* Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2006.pdf (28. april 2016).
52. --- 2016d. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2007.* Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2007.pdf (28. april 2016).
53. --- 2016e. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2009.* Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2009.pdf (28. april 2016).
54. --- 2016f. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2010.* Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2010.pdf (28. april 2016).
55. --- 2016g. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2011.* Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2011.pdf (28. april 2016).
56. --- 2016h. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2012.* Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2012.pdf (28. april 2016).
57. --- 2016i. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2013.* Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/LP_MO_2013.pdf (7. marec 2016).

58. --- 2016j. *Letno poročilo ministrstva za obrambo za leto 2014*. Dostopno prek: http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/javne_objave/2015/LP_MO_2014.pdf (28. april 2016).
59. Modic, M., Lobnikar, B. in Dvojmoč, M. 2014. Policijska dejavnost v Sloveniji: analiza procesov transformacije, pluralizacije in privatizacije. *Varstvoslovje* 16 (3): 217-241. Dostopno prek: http://www.fvv.um.si/rv/arhiv/2014-3/01_Modic_Lobnikar_Dvojmoc.pdf (3. marec 2016).
60. *Nacionalnovarnostni sistem*. Dostopno prek: <http://shrani.si/files/nacionalnovatl.doc> (2. maj 2016).
61. Möckli, Daniel. 2007. The EU and the transformation of European Security. *CSS Analyses in Security Policy*, 2 (10): 1-3.
62. Neal, J. Derrick. 2006. Do We Really Understand What Is Meant by Transformational Change for Defence? *Defence Studies* 6(1): 73-96.
63. Ocene in stališča prebivalcev Slovenije o delu policije, poročilo. 2014. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DPDVN/JM_o_policiji_2013_internet_1_.pdf (15. februar 2016).
64. *Odlok o Svetu za nacionalno varnost*. Ur. l. RS 70/2013. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2013-01-2692> (8. marec 2016).
65. Policija 2016a. *Organiziranost*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/o-policiji/organiziranost> (9. januar 2016).
66. --- 2016b. *Poročilo o delu policije za leto 2001*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/lp2001.pdf> (30. april 2016).
67. --- 2016c. *Poročilo o delu policije za leto 2002*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/lp2002.pdf> (30. april 2016).
68. --- 2016č. *Poročilo o delu policije za leto 2003*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/lp2003.pdf> (30. april 2016).
69. --- 2016d. *Poročilo o delu policije za leto 2004*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/lp2004.pdf> (30. april 2016).
70. --- 2016e. *Poročilo o delu policije za leto 2005*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/lp2005.pdf> (30. april 2016).

71. --- 2016f. *Poročilo o delu policije za leto 2006*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/lp2006.pdf> (30. april 2016).
72. --- 2016g. *Poročilo o delu policije za leto 2007*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2007.pdf> (30. april 2016).
73. --- 2016h. *Poročilo o delu policije za leto 2008*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2008.pdf> (30. april 2016).
74. --- 2016i. *Poročilo o delu policije za leto 2009*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2009.pdf> (30. april 2016).
75. --- 2016j. *Poročilo o delu policije za leto 2010*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2010.pdf> (7. marec 2016).
76. --- 2016k. *Poročilo o delu policije za leto 2011*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2011.pdf> (30. april 2016).
77. --- 2016l. *Poročilo o delu policije za leto 2012*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2012.pdf> (30. april 2016).
78. --- 2016m. *Poročilo o delu policije za leto 2013*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2013.pdf> (30. april 2016).
79. --- 2016n. *Poročilo o delu policije za leto 2014*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2014.pdf> (30. april 2016).
80. --- 2016o. *Nacionalni preiskovalni urad uspešno v boju proti resnim oblikam kriminala-informacija z novinarske konference*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/35-sporocila-za-javnost/9789-nacionalni-preiskovalni-urad-uspeno-v-boju-proti-resnim-oblikam-kriminala-informacija-z-novinarske-konference> (2. marec 2016).
81. --- 2016p. *Zaposlovanje in šolanje v policiji*. Dostopno prek: http://www.policija.si/images/stories/Publikacije/PDF/Zaposlovanje_in_solanje_v_policiji_feb2015.pdf (19. januar 2016).
82. --- 2016r. *Z reorganizacijo na regijski ravni bo struktura policije bolje prilagojena varnostnim izzivom*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/35-sporocila-za-javnost/59233-z-reorganizacijo-policije-na-regijski-ravni-bo-struktura-policije-bolje-prilagojena-varnostnim-izzivom> (29. februar 2016).
83. --- 2016s. *O slovenski policiji*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/o-policiji> (1. februar 2016).

84. --- 2016š. *Pogodbeno opravljanje prostovoljne službe v pomožni policiji-pojasnilo*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/novinarsko-sredie/3556-sporo1878?tmpl=component&print=1&page=&lang=> (30. januar 2016).
85. --- 2016t. *V pomožno policijo se bodo lahko odslej vključili tudi upokojeni policisti*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/35-sporocila-za-javnost/81387-sprememba-zodpol-a-omogoila-vkljuevanje-v-pomono-policijo-tudi-upokojenim-policistom> (30. januar 2016).
86. --- 2016u. *V slovensko policijo policistke sistemsko zaposlujemo že 40 let*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/35-sporocila-za-javnost/66293-v-slovenski-policiji-policistke-sistemsko-zaposlujemo-40-let-> (5. februar 2016).
87. --- 2016v. *Veniger in Božič podpisala sporazum o sodelovanju med policijo in vojsko*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/35-sporocila-za-javnost/70761-veniger-in-boi-podpisala-sporazum-o-sodelovanju-med-policijo-in-vojsko?tmpl=component&print=1&page=&lang=> (7. marec 2016).
88. Prezelj, Iztok. 2002. Ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije in vključevanje v Nato. *Teorija in praksa* let. 39 (št. 4): 426-441.
89. Prezelj, Iztok, Erik Kopač, Aleš Žiberna, Anja Kolak, Anton Grizold. 2015. Evolutionary reality of the revolution in military affairs: results of a comparative study. *Revista româneă de științe politice*, 15 (2): 4-34.
90. Prezelj, Iztok, Kopač, Erik, Vuga Beršnak, Janja, Žiberna, Aleš, Kolak, Anja, Grizold, Anton 2015. Military transformation as perceived by experts. *The journal of slavic military studies*, 28 (1): 23-47.
91. Prezelj, Iztok, Erik Kopač, Aleš Žiberna, Anja Kolak, Anton Grizold. 2016. Quantitative monitoring of military transformation in the period 1992-2010: do the protagonists of transformation really change more than other countries?. *Defence studies*, 16 (1): 20-46.
92. *Resolucija o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 – »Kakovostna policija za varno Slovenijo« (ReDRPPol)*. Ur. l. RS 75/2015 (8. 10. 2015). Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2015-01-2927> (3. februar 2016).
93. *Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025 (ReSDPR SV 2025)*. Ur. l. RS 99/2010 (7.12.2010). Dostopno prek:

http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/pdf/ministrstvo/ReDPROSV25_slo_en.pdf (14. marec 2016).

94. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV)*. Ur. l. RS 5672001 (6. julij 2001).

95. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-1)*. Ur. l. RS 27/2010. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2010-01-1189> (13. marec 2016).

96. *Rezervo vpoklicali šele drugič: Zaradi begunske krize vpoklicali rezervne policiste*. Dostopno prek: <http://www.regionalobala.si/novica/rezervo-vpoklicali-sele-drugic-zaradi-begunske-krize-vpoklicali-rezervne-policiste> (1. marec 2016).

97. Rupel, Dimitrij. 2004. *Vzpon med evropske zvezde, Slovenska pot v Evropsko unijo*. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije.

98. Schmidl, Erwin A. 1998. *Police in Peace Operations*. Dostopno prek: http://www.öbh.net/pdf_pool/publikationen/01_ppo_01_ppo.pdf (29. februar 2016).

99. Slovenska vojska 2015. *Mednarodno sodelovanje Slovenske vojske*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/mednarodno-sodelovanje/> (6. avgust 2015).

100. Slovenska vojska 2016a. *Struktura*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/struktura/> (12. januar 2016).

101. --- 2016b. *Poklicni vojaki*. Dostopno prek: <http://www.postanivojak.si/index.php?id=34> (15. januar 2016).

102. --- 2016c. *Kako postati vojak prostovoljec?* Dostopno prek: <http://www.postanivojak.si/index.php?id=32> (18. januar 2016).

103. --- 2016č. *O Slovenski vojski*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/o-slovenski-vojski/> (18. januar 2016).

104. --- 2016d. *Kako postati pogodbeni rezervist?*. Dostopno prek: <http://www.postanivojak.si/index.php?id=33> (18. januar 2016).

105. --- 2016e. *Slovenska vojska in policija formalizirali sodelovanje*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/odnosi-z-javnostmi/sporocila-za-javnost/novica/nov/slovenska-vojska-in-policija-formalizirali-sodelovanje/> (4. marec 2016).

106. --- 2016f. *Sodelovanje med Slovensko vojsko in Policijo za izboljšanje delovanja in racionalnejšo rabo virov*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/odnosi-z-javnostmi/sporocila-za-javnost/novica/nov/sodelovanje-med-slovensko-vojsko-in-policijo-za-izboljsanje-delovanja-in-racionalnejso-rabo-virov/> (23. april 2016).

107. Slovenska vojska želi osvežiti svoje sile. *Primorske novice*, 19. november 2015. Dostopno prek: <http://www.primorske.si/Novice/Slovenija/Slovenska-vojska-zeli-osveziti-svoje-sile> (23. januar 2016).
108. Škerlj, Tanja in Virjent, Bojana. 2005. Poklic policistka. *Dnevi varstvoslovja*: 1-9.
109. Šteiner, Alojz. 2014. *Transformacija oboroženih sil po koncu hladne vojne: primer Slovenske vojske*. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/doktorska_dela/pdfs/dr_steiner-alojz.pdf (25. marec 2016).
110. ---. 2015. *Slovenska vojska med tranzicijo in transformacijo*. Ljubljana: Slovenska vojska, Center vojaških šol.
111. --- 2016. Nestrukturiran intervju z avtorico po elektronski pošti. Šmartno pri Litiji, 26. marec.
112. Šubic, Simon. 2010. *Ne da se nas primerjati z FBI*. Dostopno prek: <http://www.gorenjskiglas.si/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100123/C/301239997/1122/1039/ne-da-se-nas-primerjati-z-fbi&template=printart> (5. februar 2016).
113. Šuligoj, Rudolf. 2000. Kriminalistika v novem izobraževalnem programu izpopolnjevanja za poklic policist. *Dnevi varstvoslovja*: 285-293.
114. Veniger, Stanislav. 2014. Avtoriteta in demokracija v slovenski policiji. *Dnevi varstvoslovja*. Dostopno prek: <http://institut-nr.si/wp-content/uploads/2015/05/Veniger-Stanislav-Avtoriteta-in-demokracija-10.-6.-11.-6.-2014-Ljubljana.pdf> (16. februar 2016).
115. *Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol)*. Ur. I. RS 15/2013 (februar 2013).
116. *Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o obrambi (ZObr-C)*. Ur. I. RS 47/2002 (29. maj 2002).
117. *Zakon o obrambi (ZObr-UPB1)*. Ur. I. RS 103/2004 (23. september 2004).
118. *Zakon o dopolnitvi Zakona o obrambi (ZObr-E)*. Ur. I. RS 95/2015 (10. december 2015).

119. *Zakon o organiziranosti in delu v policiji (ZODPol)*. Ur. l. RS 15/2013 (februar 2013).
120. *Zakon o policiji (ZPol)*. Ur. l. RS 49/98 (3. september 1998).
121. *Zakon o policiji (ZPol-UPB1)*. Ur. l. RS 110/03 (12. november 2003).
122. *Zakon o policiji (ZPol-UPB4)*. Ur. l. RS 70/05 (26. julij 2005),
123. *Zakon o vojaški dolžnosti (ZVojD-UPB1)*. Ur. l. RS 108/2002. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=39873> (17. marec 2016).
124. Žibret, Daniel 2016. Nestrukturiran intervju z avtorico po elektronski pošti. Šmartno pri Litiji, 18. april.